

tv-15 naš TOVARIS

Št. 14

7. aprila 1983

Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Srečno, kurirček!

Kje so? Težko bi jih našli, naše pionirje-kurirje, tam, kjer smo se od njih poslovili prejšnji teden. Iz kraja v kraj potujejo, bolj rečeno tečejo, iz občine v občino, čez drn in strn, pa tudi po širokih ravnih cestah in med zidovi slovenskih domov. Torbico nosijo na ramenih, ki ni navadna šolska, ampak kurirčkova torbica s pismom slovenskih pionirjev v njej. Pionirji mu na posameznih postajah dodajajo še svoja drobna pisma. Pa še zemljevid glavne trase nosijo v torbici in dnevnik sprejemov in oddaj. Ponosni so, ko hitijo od javke do javke, ob izrekanju gesla predajajo zaupano jim nalogo svojim vrstnikom in zdi se, da iz zraka veje duh naše revolucije, da živijo besede padlih in še živečih borcev našega narodnoosvobodilnega boja.

Kurirčkova pošta je gotovo samosvoja pionirska manifestacija pripadnosti vsem pridobljenim revolucionarnim vrednotam in dokaz pripravljenosti te vrednote ohraniti ter jih ustvarjalno razvijati. Kljub temu, da Tita ni več med nami, ostajajo vsi ideali, vse revolucionarne pridobitve del zavestnih hotenj in opredelitev pionirjev. Morda je za drobec bolj trpek korak pionirjev ob misli na izgubo svojega najdražjega prijatelja, pa zato še odločnejši doseči cilj; ne samo cilj na zboru pionirjev ob koncu letošnje poti pionirjev-kurirjev, ampak cilj svojega življenja in dela v naši družbi, cilj, ki mu je nakazal smer prav tovariš Tito.

Zaradi velikega pomena kurirčkove pošte ta ne sme ostati le predajanje torbice iz rok v roke, čeprav je to nosilni simbol. Kurirčkova pošta daje prostor za celo vrsto dejavnosti, v katere se vključujejo vsi pionirji, aktivni v taborniškem odredu, Rdečem križu, gasilskem društvu, kulturnih in športnih društvih, v obrambnem krožku, v klubih OZN, v strelskem krožku itd. Prav zato so se letos na Zvezi prijateljev mladine Slovenije odločili za mesec kurirčkove pošte, ki naj jo v občinah povezujejo še lokalne kurirčkove poti, speljane skozi vsako vas, mimo vseh pomembnih pomnikov iz NOB. Kulturna društva najdejo v programu meseca kurirčkove pošte prostorček za posredovanje spoznavanja kulturnega ustvarjanja drugih narodov in narodnosti, taborniške organizacije sodelujejo kot pomembna oblika usposabljanja pionirjev za SLO, spretnosti v streljanju nudijo strelske družine in enote JLA, planinska društva prevzemajo tisti del kurirčkove poti, ki zahteva ustreznejšo opremljenost in zahtevnejše znanje v orientaciji, v pomoč so gozdarji, ribiči in lovci, pa aktivni Rdečega križa, enote narodne zaščite, ljudske milice in klubi mladih tehnikov, ki poskrbijo za vzdrževanje zvez s sosednjim pionirskim odredom. Da ne zanemarimo pionirjev fotografrov in dopisnikov! in delovnih organizacij ne gre prezreti, na primer podjetja za PTT promet, v okviru katerih se povezujejo tudi nekdanji kurirji in vezisti. Seveda pa pri vsem ni mogoče mimo članov RVS, ki s svojim znanjem sodelujejo kot mentorji, in mimo borcev NOV, najzvestejših mentorjev pionirjem.

Kje so torbice v tem tednu? Od prejšnjega četrta do danes so kurirčkovo torbico na progi Dolenjska - TV nosili pionirji iz Hrastnika. Predali so jo Sevnicanom. Prav tako so jo prejšnji četrtek obesili čez ramena pionirji iz Lenarta, in sicer na progi Štajerska - Š, vendar so jo že v ponedeljek, 4. aprila, oddali mladim Mariborčanom, pri katerih bo ostala do 12. aprila. Na progi Primorska - P so 1. aprila prejeli torbico od Novogoričanov pionirji iz Tolmina, dalje pa jo prav danes, 7. aprila, predajajo pionirjem iz Idrije. Proga Koroška K: iz Mozirja je 1. aprila kurirčkova pošta prispela v Žalec, jutri pa jo bodo že prejeli Kamničani. In še proga Gorenjska G; pionirji-kurirji iz Škofje Loke so prejšnji petek izročili torbico Logačanom, ti pa so jo včeraj, 6. aprila, prinesli na Vrhniko. Vrhniciani jo bodo prihodnjo sredo, 13. aprila, predali svojim vrstnikom iz Ljubljane Vlič-Rudnik.

Našim pionirjem-kurirjem želimo srečno pot!

Živa Drole

Obramba, sestavni del pouka

»Ne govorite, kar govorijo neznani ljudje ali sovražni vojaki, nikomur ne pripovedujte o svojem kraju in šoli. Tudi če bomočasno zasedeni, bomo prej ali slej tudi osvobodjeni. V času okupacije iščite svoje učitelje na domovih, če ne bo pouk drugače organiziran?«

S to okrožnico se je v soboto, 2. aprila, začel in uspešno končal obrambni dan na osnovni šoli narodnega heroja Alojza Kebeta v Šentvidu pri Ljubljani, katerega cilj in naloga sta bila preverjanje obrambnih sposobnosti ob morebitnemu zračnem napadu na šolo. Tega dne, ko smo obiskali osnovno šolo, je pouk resnično potekal tako, kot je »narekovala« trenutna situacija: napad na SFRJ, pogosta bombardiranja, velika verjetnost začasne zasedbe Šentvida in namestitve tujega vojaštva na šoli.

Komite za SLO, DSZ in DS osnovne šole, ki se je sestel 23. marca, je sestavil program in načrt obrambnega dne. V njem so bila tudi podčrtana glavna izhodišča akcije.

V sobotni akciji so bili angažirani vsi delavci in učenci osnovne šole. Tako so preiskusili svoje sposobnosti in znanje v pripravah na morebitno vojno. Obrambni dan so izvedli v več izmenah. Tudi ekipa prve pomoči je bila dobro pripravljena. Obrambnega dne so se poleg učencev in zaposlenih v šoli udeležili tudi predstavniki krajevne skupnosti Šentvid, komite za SLO in DSZ, mentorja Blagoje Džedović in Lojze Černigoj, ki so enako kot ravnatelj šole Marjan Cedilnik sobotno akcijo ocenili za zelo uspešno.

Jože Čurin

Izmenjava izkušenj

Prihodnji ponedeljek in torek se bodo v Sarajevu na delovnem srečanju zbrale delegacije republiških konferenc Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine.

Govor bo predvsem o programiranju in izvajanju usposabljanja članov ZRVS in deležu, ki ga imajo rezervni vojaški starešine pri obrambnem usposabljanju mladih in vsega prebivalstva. Prav tako bodo govorili o organiziranosti ZRVS na delovno proizvodnih načelih v organizacijah združenega dela materialne proizvodnje, še zlasti pa na visokošolskih delovnih organizacijah. Spregovorili bodo še o delu v okviru mestnih organizacij ZRVS in o delu častnih sodišč. Slovenska

delegacija pa bo druge sogovornike seznanila z delom in rezultati samoupravnih sodišč, ki jih ima ZRVS le v naši republiki. Spregovorili bodo tudi o vlogi rezervnih vojaških starešin, ki jo imajo po nedavno sprejetem zakonu o SLO in DS, ter nekaterih statusnih vprašanjih.

Delo pa ne bo potekalo samo na sestanku, ampak bodo delegacije obiskale eno od občinskih konferenc, eno od krajevnih konferenc ZRVS in center za vzgojo članov civilne zaščite ter poligon vojaških šol kopenske vojske. Sprejeli jih bodo tudi člani sveta za SLO in DS pri predsedstvu Bosne in Hercegovine.

B. K.

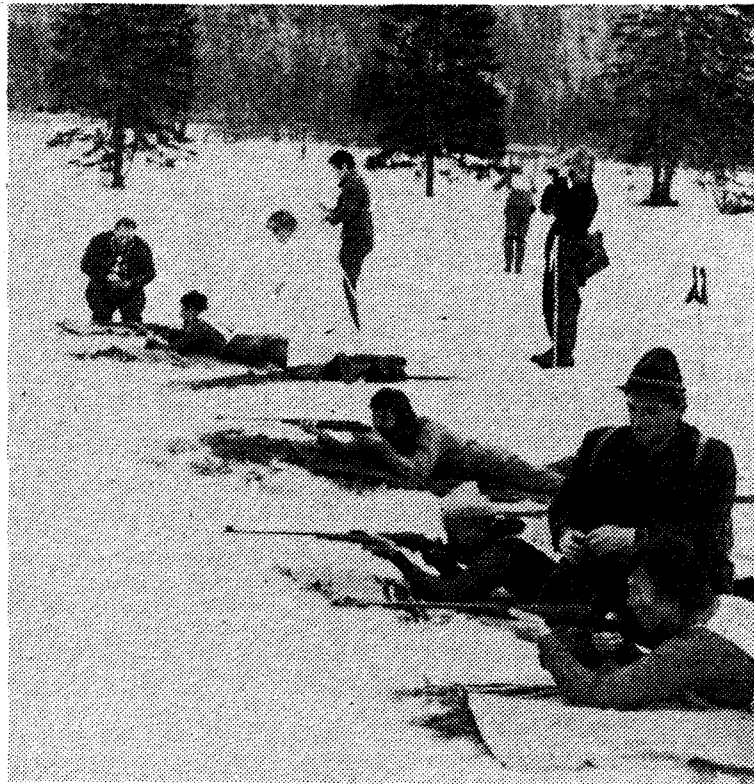

RASTEMO POD TITOVO ZASTAVO

Spomin na žrtve v Radovni

Minulo nedeljo je bilo v dolini zgornje Krme še toliko snega, da so požrtvovalni člani strelske družine »Janez Mrak« Dovje-Mojstrana lahko priredili 9. patrolni tek na smučeh. Enajst tričlanskih ekip je kljub slabemu vremenu premagalo 5 kilometrov dolgo smučino in tako počastilo spomin na žrtve 20. septembra 1944. leta v Radovni. Nemški okupator je tega dne požgal vas in v njej žive ljudi. K spomeniku žrtvam je delegacija tekmovalcev in prireditelja odnesla venec po

razglasitvi rezultatov. Med moškimi ekipami je zasedla prvo mesto trojka iz KS Hrušica (Igor in Boris Kobentar, Mare Sušnik), drugo mesto ekipa organizatorja SD Janez Mrak Dovje-Mojstrana (Franc Rabič, Bogdan in Andrej Janša), tretje pa ekipa postaje milice Jesenice (Andrej Kolenc, Marjan Jakše, Izidor Kotler). Na startu pa se je pojavila tokrat (zaradi tekmovanja na Pokljuki, kar velja tudi za moške ekipe) samo ena ženska ekipa, in sicer ekipa članic Gasilskega društva Mojstrana; Nada Čufar, Tilka Cerkovnik in Lilijana Smolej.

Tekst in foto: Staš

Poimenovanje šole po dr. Pavlu Lunačku-Igorju

Minulo soboto so praznovali v krajevni skupnosti Šentrupert. Ob tej priložnosti so tudi poimenovali tamkajšnje osnovno šolo po znanem partizanskem zdravniku Pavlu Lunačku-Igorju.

O liku partizanskega zdravnika in po-vojnega zdravstvenega delavca, ki se je rodil pred 83 leti v tem manjšem kraju trebanjske občine, je spregovoril akademik dr. Franc Novak-Luka. Orisal je njegov svetli lik in vrednote človeka, ki se je v celoti zapisal boju za boljše življenje ljudi.

Na pročelju osnovne šole je nato dolenska rojakinja Mara Rupena-Osolnik odkrila kip dr. Pavla Lunačka, ki ga je šoli podaril pokrovitelj, obrat ljubljanskega Agrostroja iz Šentruperta.

Kulturni program so pripravili kulturni delavci iz Šentruperta in Mirne, posebej pa velja omeniti nastop mešanega pevskega zbora iz Mirne, ki ga je vodil Stane Peček, in otroškega pevskega zbora iz Šentruperta, ki ga je predstavila Valerija Rančgoj.

Nasliki: Mara Rupena-Osolnik odkriva spominsko obeležje dr. Pavlu Lunačku

Slavko Dokl

Mara Rupena-Osolnik odkriva spominsko obeležje dr. Pavlu Lunačku

Oprostitev plačila pologa za borce iz zamejstva

Z uredbo zveznega izvršnega sveta o plačilu pologa za prehod državne meje so se pretrgali stiki z domačim krajem zamejskih borcev. Sedanje gospodarske razmere pri nas so zahtevale tudi izjemne ukrepe. Eden izmed teh ukrepov je tudi plačilo pologa za prehod meje. Ti ukrepi so pa zelo prizadeli borce NOV, ki so rojeni na drugi strani meje, a so državljani SFRJ.

S to uredbo se ne moremo sprijazniti zato, ker nas je izenačila z državljani, ki nimajo ničesar na drugi strani meje. Prizadeti smo zaradi takih, ki so se sramotno obnašali po tržaških in drugih trgovinah v želji po hitrem in lahkem zaslužku. Uredba je v nasprotju z duhom časa, navadami in težnjami ljudi iz teh krajev. Mi imamo v zamejstvu svoj rojstni kraj, dom, brate in sestre, vse sorodnike in soborce. Prav tako imamo družbenopolitične organizacije, ki nič ne zaostajajo za našimi v domovini. Moja občina Dolina pri Trstu ima zelo aktivne in številne družbenopolitične organizacije. Pobratena je z občinama Kočevje in Koper.

Pri reševanju problemov z uredbo plačila pologa je treba izenačiti pravice borcev NOV, rojenih v zamejstvu, z državljani iz maloobmejnega območja. Tako bi tudi mi lahko občasno hodili domov. Večina borcev je že upokojenih in je res težko od pokojnine plačati polog za obisk sorodnikov in doma.

Danilo Slavec

O preučevanju zgodovine naprednega mladinskega gibanja

Lani izdana knjiga o naprednem mladinskem gibanju je vzpodbudila aktivnost mladih pri raziskovanju njihove zgodovine. Sredstva, ki so jih zbrali s prodajo te knjige, so namensko uporabili za financiranje raziskav in objavljanje novih spoznanj o zgodovini naprednega mladinskega gibanja. Letos bo pri založbi Komunist izšla ob obletnici ustanovitve kongresa Zveze socialistične mladine posebna brošura, mladi pa bodo pripravili tudi posvetovanje o odnosu mladine do revolucionarnega izročila. Skupaj z Zvezo prijateljev mladine so razpisali natečaj »Mladina pri obnovi domovine«. Za člane zgodovinskih krožkov na

srednjih šolah pa so predvideli raziskovalni tabor v okviru ene od mladinskih delovnih akcij.

Odbor za preučevanje zgodovine si je zadal temeljno nalogo – ureditev spominske sobe v Kočevski Reki in zbiranje podatkov o udeležencih prvega kongresa ZSMS. Glede na to, da je Kočevska Reka težko dostopna, predlagajo, da bi bila spominska soba v Kočevju. Predvsem pa bodo svojo aktivnost usmerili v pomoč pri zbiranju spominskega gradiva o Sloveniji. Po njihovem predlogu naj bi vsaka občinska konferenca ZSMS prevzela skrb za vzdrževanje vsaj enega pomnika revoluciji.

N. M.

Pohod na Porezen

Osmi pohod na Porezen, 27. marca je zelo uspel, s čimer smo krajani Davče zelo zadovoljni. Uspelo nam je, da smo pot pohodnikov preusmerili mimo spomenika padlim borcem v Zapručju. Za tem zaselkom je bilo po boju na Poreznu 24. marca 1945 na smrt obsojenih in ustreljenih 29 borcev. Letos se je spominu padlih poleg domačinov poklonilo večje število pohodnikov iz Selca in Železnikov, za kar se najlepše zahvaljujemo krajevni organizaciji ZZB Selca in organizaciji ZB Iskra Železniki kakor tudi Planinskemu društvu Železniki.

Predsednik ZB NOV Davča
Stane Čemžar

Predsednik odbora za spomeniško varstvo
pri KS Davča
Anton Golja

RADIO ŠE POMNITE – TOVARIŠI

V oddaji Še pomnite, tovariši – na sporedu bo v nedeljo, 10. 4. 1983, ob 9. uri na 1. programu Radia Ljubljana – bo tekla beseda o Primorcih in Istranih, ki so se bojevali, proti fašistom, nacistom in kvizlingom najprej na ozemlju Grčije in Albanije, nato pa v Jugoslaviji. Spomine na čas pred štiridesetimi leti bodo obujali tovariši, ki so bili kot nekdanji italijanski državljani pod fašistično Italijo mobilizirani v italijansko vojsko in so s to vojsko prišli v Grčijo in Albanijo. Ob kapitulaciji Italije septembra 1943. leta so se priključili bodisi grškim bodisi albanskim partizanom. V Grčiji so ustanovili enoto jugoslovanskih partizanov Primorje. Mnogi so se po prihodu v Jugoslavijo v Makedoniji vključili v 1. makedonsko-kosovsko brigado kot borci Slovenske čete.

Odšel je revolucionar

V Beogradu je v sredo nepričakovano umrl veliki revolucionar, član sveta federacije in narodni heroj Rodoljub Čolaković.

Rodil se je 7. junija 1900 v Bijeljini. Po maturi se je vključil v napredno gibanje in sodeloval pri nastanku in delu socialistične delavske stranke (komunistov). Leta 1921 so ga tedanje oblasti obsodile na dvajset let ječe. Najprej je bil v Lepoglavi, Sremski Mitrovici in Mariboru, kjer je prvi srečal tudi tovariša Tita.

Med vojno je opravljal vrsto odgovornih partijskih nalog in nalog v partizanskih enotah ter v glavnem štabu Bosne in Hercegovine. Na drugem zasedanju Avnoj so ga izvolili za sekretarja predsedstva sveta. Leta 1945 pa so ga izvolili za predsednika vlade BiH.

Za svoje delo je prejel več najvišjih vojnih in poveljskih odlikovanj.

Nam bo pomagal veter?

Po dokaj dolgih razpravah smo naposled le dobili dokument o dolgoročnem razvoju energetike v Jugoslaviji. Gradivo je zanimivo, saj nas svari pred mnogimi nevarnostmi, ki nas čakajo, če kaj kmalu stvari ne bi dodobra spremenili. Najprej nas pravzaprav preseneti podatek, da je naša država po energiji, porabljeni na prebivalca, na koncu seznama evropskih držav. Za nami sta po porabi samo še Grčija in Portugalska.

Druga značilnost, ki nam hudo preti, je, da se je zmanjšal delež trdih goriv in povečal delež tekočih. In to celo v obdobju po letu 1973, ko so povsod po svetu tokove povsem preobrnil in ko so že povsod temeljito pospravili z mislijo, da bo nafta nadomestila premog in druga goriva. Jugoslavija tudi sodi med države, ki od začetka naftne krize niso kaj prida storile za zmanjšanje odvisnosti od tujih energetskih virov. Medtem ko so, denimo, na Norveškem, v Veliki Britaniji in drugod povečali preskrbljenost s svojimi energetskimi viri, se je pri nas ta odnos poslabšal. S svojo energijo ta čas pokrivamo nekaj manj kot dve tretjini skupnih potreb, pred kakimi desetimi leti pa smo sami proizvedli še tri četrtine električne in druge energije.

Malo je bilo narejenega za to, da bi nakopali več premoga. Povečali smo le količine na površini izkopenega premoga, izkop pod zemljo pa smo občutno skrajšali. Vse to nas sedaj hudo tepe, hkrati pa opozarja, da po taki poti ni mogoče več naprej. Ocenjene so možnosti za povečanje električne energije. Na mizi so podatki o rezervah premoga. Obeh virov še daleč nismo izkoristili. To velja tudi za nahajališča plina. Zemeljski plin iz Jadrana naj bi začeli izkoriščati šele po 1986. letu.

Zelo skopa so poročila o nahajališčih uranove rude. Za zdaj poznamo le, kolikšne so zaloge v Žirovskem vrhu (32 tisoč ton), vse drugo pa je še neznanka. Domnevajo, da smo doslej odkrili komaj 4 odstotke možnih zalog uranovega koncentrata, kar zgovorno priča o potrebi po nujnih raziskavah, ki bi jih na tem področju morali čimprej opraviti.

Pozornost v pravkar objavljenem gradivu zbujajo zlasti možnosti uporabe drugih vrst energije, za katere smo se doslej v Jugoslaviji malo zmenili. Tu je geotermalna voda. Strokovnjaki ugotavljajo, da v državi nimamo naravnih virov vrele vode ali vodne pare, ki bi jo lahko uporabili za pridobivanje električne energije. Imamo pa drugo možnost: izkoriščati energijo, nakopičeno v globljih plasteh. V globini okrog 3 tisoč metrov znaša najvišja temperatura v nekaterih krajih v državi tudi do 150 stopinj. In to energijo, ki je akumulirana v vroči vodi, bi lahko uporabili za ogrevanje stanovanj, v kmetijstvu in celo v industriji.

Izkoristili bi lahko sončno sevanje. Dognali so, da obsevanje v naših krajih traja na leto 4470 ur in da bi to sevanje na vsak način kazalo uporabiti. Možnosti je pravzaprav več: z njim bi lahko ogrevali vodo in prostore, ga spreminjali v električno energijo in podobno. Naklonjenost za izkoriščanje sončne energije pa za zdaj ni kdove kako velika. Trdijo, da znašajo naložbe v sončne elektrarne dva do štirikrat več kot pa v termoelektrarne in da se taka gradnja pač ne splača. Ne bi pa smeli pozabiti – in na to nas energetiki posebej spominjajo – da se bodo stroški gradnje tovrstnih elektrarn verjetno kmalu precej zmanjšali, saj že napovedujejo drugačno izdelavo zrcal, ki so za

zdaj najdražji del sončnih elektrarn.

Vse več je slišati o pridobivanju električne energije s pomočjo vetra. Hitrost vetra je mogoče izrabit, če je večja od treh metrov na sekundo. Merjenja, ki so jih opravili na štirih krajih v državi, in sicer v Beogradu, Dubrovniku, Vrscu in na Zlatiboru, so pokazala, da so na tem področju možnosti pri nas kar velike. Za gradnjo takih elektrarn bi bilo treba odšteti od sedem do enajstkrat manj, kot pa veljajo danes konvencionalne elektrarne. Za postavitev propelerja s premerom 100 metrov je treba zgraditi 80 do 90 metrov visok steber, ker je hitrost na teh višinah pač precej večja kot pri tleh. Sodijo sicer, da se – četudi bi elektrarne na veter začeli graditi – ne bi mogli odpovedati drugim gradnjam, ker elektrarna na veter ne more zagotavljati proizvodnje v obdobjih, ki so v elektroenergetskem sistemu kritična, denimo ob nizkih vodah. Kljub temu pa prevladuje prepričanje, da nobene od omenjenih oblik ne bi smeli zavreči. Še več. Zavedati bi se morali, da imajo velike energetske zmogljivosti tudi rastlinski odpadki, hlevski gnoj itn. To se sliši morda še nekolikani neverjetno, toda ponekod v svetu te stvari že s pridom uporabljajo.

Ne gre za to, da bi zdaj raziskave razširili na vsa omenjena področja. Za to bi nam zmanjkalo denarja in znanja. Marsikaj bo najbrž treba prenesti iz tujine. To pa nas ne obvezuje, da moči usmerimo tja, kjer nimamo kaj pričakovati od zunaj in kjer je vse odvisno od naših sposobnosti. In za to smo v preteklosti – kot nam kažejo zdajšnje razmere – storili odločno premalo.

Darko Marin

Rezultati trimesečnega gospodarjenja

Manjši obseg proizvodnje

Prvi trije meseci letošnjega leta so za nami. V vseh organih, tako v federaciji, republikah, občinah kot organizacijah združenega dela, se poglobljeno ukvarjajo s preučevanjem gospodarskih gibanj v tem času. Kaj so pokazale analize? Predvsem zastoj proizvodnje, pospešeno rast inflacije, velik obseg porabe in velike obveznosti do tujine.

Najbolj zaskrbljujoča je ugotovitev, da pada industrijska proizvodnja. V prvih treh mesecih letos je bil obseg te proizvodnje v primerjavi z istim obdobjem lani za 0,3 odstotka manjši. Po dokaj ugodnih proizvodnih rezultatih decembra lani in majhni rasti januarja letos smo februarja zabeležili padec proizvodnje za odstotek v primerjavi z lanskim februarjem. Še bolj pa je presenetljivo, da je med organizacijami združenega dela velizastavljenih načrtov, pa njihova proizvodnja ni neposredno odvisna od uvoza. To kaže na nezadostno povezanost proizvajalcev, nespoštovanje dogovorov, vse pogostejše tudi pogodbenih obveznosti, zanemarjanje domačih surovin in repromaterialov. Na žalost pa tudi na nepotreben uvoz blaga, ki ga lahko izdelamo doma.

Do 17. marca smo povečali izvoz blaga za 18 od-

stotkov in hkrati zmanjšali uvoz za kar 27 odstotka. Za to so bili brez dvoma potrebni velikanski napori vseh delovnih ljudi. O tem priča podatek, da je Slovenija v prvih treh mesecih izvozila za eno tretjino več blaga kot v enakem obdobju lani, kljub temu pa je zaslužila za 60 milijonov dolarjev manj. Vprašanje je, koliko časa bomo lahko vzdržali takšen tempo izvoza. Rezerve so brez dvoma. Uvedba novega delovnega časa naj bi prispevala k temu. Vendar je še marsikje zakoreninjena stara miselnost. Prav gotovo bi se morale tako občine in republike ter federacija zamisliti, ali je dinar iz bifejev, ki rasejo ob vseh večjih in manjših delovnih organizacijah kot gobe po dežju, toliko vreden. Delavci pogosto zapuščajo delovna mesta in v takšnih lokalih pijejo alkohol. Ali ne bi bilo bolje zapreti takšne bifeje in se odločiti dinarju, ki bi ga po drugi strani pridobili

s povečano produktivnostjo, zmanjšali bi se bolezenski dopusti, manj bi bilo nesreč pri delu in še bi lahko naštevali. Morda bi bilo dobro razmisliti tudi o tem. Prav gotovo bi se tudi izognili številnim reklamacijam iz tujine, lani jih je bilo menda več kot tisoč, za bla-

go, ki smo ga prodali na tujino.

Ni dvoma, da se življenjska raven Jugoslovancev znižuje. Če se hočemo izogniti globljim političnim in gospodarskim posledicam, moramo sprejeti in pravočasno uresničiti ukrepe s področja socialne politike.

Tako bi morali zavarovati del prebivalstva z najnižjimi dohodki. Sindikat bi se moral bolj vključiti v te dejavnosti.

Kot smo zapisali v številnih dokumentih in resolucijah, je ena od temeljev gospodarske stabilizacije povečanje proizvodnje hrane. Jesenska setev je bi-

la opravljena v pravem času. Tudi spomladanska menda poteka po načrtih. Povečali smo tudi proizvodnjo umetnih gnojil, na žalost pa se je zataknilo pri ukrepih za zagotovitev rezervnih delov in sredstev za zaščito rastlin. Zato je vprašanje, če bomo lahko dosegli načrte, ki predvidevajo, da bomo letos pridelali za 2,5 odstotka več kmetijskih pridelkov kot lani.

Naloge smo si zadali. Vsak ve, kaj mora storiti. Torej moramo samo delati, vendar drugače, kot smo do zdaj.

Bojan Kuntarič

Prisrčno srečanje

Skupina Palestincev, ki študirajo v Jugoslaviji, je obiskala Ilirsko Bistrico. Z učenci osnovne šole Dragotina Ketteja in drugimi občani so se pogovarjali o Palestini včeraj, danes in jutri. Zanimivo srečanje sta pripravila krožek OZN na tej osnovni šoli ter svet za mednarodne odnose pri občinski konferenci SZDL. Goste iz Palestine je pozdravil predsednik občinske skupščine Ivan Bergoč, učenci pa so jim izročili skromna darila.

P. Nikolič

Priprave na vlak Bratstva in enotnosti v Mariboru

V Mariboru se je sestel koordinacijski odbor za organizacijo vlaka Bratstva in enotnosti pri predsedstvu mestne konference SZDL Maribor. Predsednik koordinacijskega odbora Vasja Lavrič, predsednik mestne konference SZDL Maribor, je spregovoril o pripravah na sprejem vlaka in poudaril, da bodo potniki prispeli v Maribor 3. junija okoli 15. ure. V Krškem, prvi večji železniški postaji v SRS, jim bodo pripravili slovesen sprejem. Potniki vlaka se bodo 6. junija vrnili v Srbijo. V vlaku bodo tudi delegacije posameznih občin. Računajo, da bo skupno prispelo z vlakom v Slovenijo več kot 1300 potnikov. V Mariboru bodo goste iz Srbije pričakali predstavniki mestne skupščine in družbenopolitičnih organizacij. Nekateri potniki bodo potem z avtobusi ali vlaki nadaljevali pot v druge občine severovzhodne Slovenije. V Mariboru bodo za goste iz Srbije pripravili tudi osrednjo slovesnost s kulturnim programom, ki bo posvečena 7. juniju – dnevu pregnancev. To osrednjo prireditev bodo združili s tovariškim srečanjem. Ustanovili so tudi odbor za sprejem, odbor za kulturni program in odbor za propagandno dejavnost. Predsedniki odborov si bodo poiskali za člane svoje sodelavce. Premišljajo tudi o možnosti, da bi med obiskom udeležencev vlaka Bratstva in enotnosti posneli film. Drugi del vlaka bo iz Zidanega mosta nadaljeval pot v Ljubljano in na Jesenice.

M. K.

Dopolnilo

K prispevku Odločen kovač za boljši jutri, objavljenem v prejšnji številki, je avtor v krajšem sestavku, ki govori o podelitvi reda republike s srebrnim vencem jubilarntu Jožetu Teliču iz Cerknice, pomotoma zapisal, da je bil Jože že 1936. leta izvoljen v delavsko kmečko gibanje v takratni občini Stari trg, kar seveda ne more biti res, kajti tedaj je imel Jože komaj 13 let. Res pa je, da je bil v ta odbor takrat izvoljen njegov oče Janez Telič. Nadalje je bil Jože Telič vrsto let organizacijski sekretar okrajnega komiteja ZKS Postojna in predsednik okrajnega odbora ZZB NOV Postojna in ne okrožnega dobara, kot je bilo pomotoma napisano.

Uredništvo

Zbor sedeminsedemdesetih

Med vsemi najrazličnejšimi in številnimi mednarodnimi organizacijami, ki so jih priklicale v življenje mnogotere težave in potrebe sodobnega sveta, zavzema brez dvoma izjemno mesto posebna organizacija – njo sestavljajo v celoti dežele v razvoju – ki si je ob svojem nastanku nadela ime skupina 77. Tolikšno število držav se je namreč pred mnogimi leti pridružilo gibanju revnih dežel, ko si je postavilo visok – in zlasti takrat skoraj nedosegljiv cilj – spremeniti njihovo težavno gospodarsko stanje in zagotoviti možnosti za gospodarsko rast ter s tem za izhod iz revščine in težav.

Letos, po toliko letih, se organizacija še vedno imenuje skupina 77, toda že dolgo ta številka ne ustreza resničnemu stanju – število držav članic je nenehno raslo, zdaj jih je že 125, kar pomeni največjo svetovno združenje. Ime pa je ostalo še vedno, kot je bilo v začetku: skupina 77. Prav te dni je ime te skupine kaj pogosto predmet političnih in gospodarskih razprav mnogoterih vlad in predmet pozornosti svetovnega tiska. Letošnje leto utegne namreč postati eno izmed odločilnih v razvoju te skupine. Prav te dni – od konca meseca marca pa vse do 9. aprila – poteka v glavnem mestu Argentine pomemben sestanek ministrov vseh 125 držav, kolikor jih šteje skupina 77. Toda ta sestanek še daleč ni sam sebi namen. Gre v resnici za obširne in temeljite priprave na eno izjemno pomembnih srečanj držav članic UNCTAD, ki bo sredi junija v jugoslovanskem glavnem mestu. Kako se vse dežele v razvoju po vsem svetu temeljito in skrbno pripravljajo na ta beograjski sestanek, ne pričajo zgolj skoraj dvotedenske priprave v Buenos Airesu, marveč tudi podobni območni pripravljalni zbori, ki so bili po vseh delih sveta, v Latinski Ameriki, v Aziji in v Afriki. Tako da bo sklepni sestanek UNCTAD – organizacije ZN za trgovino in razvoj v Beogradu dejansko vrhunec široko zasnovane akcije dežel v razvoju, ki pripadajo skupini 77.

Nekdo bi morda utegnil pomisliti, da bo šlo v Beogradu za nekakšno ponovitev zahtev newdelhijske konference neuvrščenih držav, saj ve-

čina pripadnic skupine 77 sodi v veliko svetovno družino neuvrščenih držav. Toda v UNCTAD sodijo tudi vse druge države poleg neuvrščenih. Ker je znano, da se skupina 77 ukvarja pretežno – in rekli bi lahko izključno – z gospodarsko problematiko sveta in z gospodarskimi težnjami držav, ki pripadajo k tej skupini, bi kaj lahko ugotovili, da se nedavno sedmo vrhunsko zasedanje držav neuvrščenega sveta še daleč ni izogibalo gospodarskim problemom. Prav za sedmo konferenco neuvrščenih je značilno, da so – morda bolj kot kdajkoli prej – na njej postavili v ospredje tudi gospodarska vprašanja in gospodarske težave sodobnega sveta, saj v gospodarski resoluciji sedme konference bemo med drugim tudi ugotovitev, kako sta kriza mednarodnih gospodarskih odnosov in rastoči prepad med razvitimi in deželami v razvoju postala vir zelo hudih problemov in neustaljenosti, ki ogrožata mir in varnost sveta. Resolucija iz New Delhija se zavzema za ukrepe, s katerimi bi oživili svetovno gospodarstvo in spremenili mednarodno gospodarsko ureditev.

Ne glede na to bo imela konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj v Beogradu – za katero, teko priprave vseh članic skupine 77 – še prav posebne, povsem konkretne in prav zato izjemno pomembne naloge. Šlo bo za to, da dokončno izberejo temeljna izhodišča – o tem se zdaj pogovarjajo in dogovarjajo v Buenos Airesu – na temelju katerih bi bilo možno začeti stvarni dialog med bogatimi in razvitimi državami ter deželami v razvoju za odločno preusmeritev celotnega toka mednarodnega gospodarskega razvoja. Krizno stanje na svetu, ki je udarilo po vseh revnih deželah – ni se pa izognilo tudi bogatih in razvitih – v resnici sili vse države sveta, da na skupnih pogajanjih poiščejo in najdejo tudi skupen izhod iz sedanjih težav in iz splošnega zastoja. Seveda bodo morale sprejete rešitve ustrezati tudi interesom dežel v razvoju ne pa samo ozkemu delu razvitih držav. V svet kot celoto je prodrlo spoznanje, da sedanja ekonomska ureditev ne deluje več, pa je zato njena sprememba nujna za vse.

Drago Košmrlj

Vitamini

Zelo koristno bi bilo, če bi bila tudi preskrba z vitamini vsaj znosna. Toda ne le s tistimi »zelenimi« ali »mastnimi«, ki jih najbolj pogrešamo po dolgem zimskem postu. Morda so še drugi, manj priznani vitamini v tako imenovani duševni hrani celo bolj potrebni. Nekateri venomer tarnajo, da nekaj škrip-lje, kar pa zaleže toliko, kakor če bi kolesa mazali s peskom. Najbrž škripeljemo precej ali predvsem mi sami. Namreč primanjkuje nam vitaminov, ki se jim pravi po domače dobra volja. To je najboljše poživilo, ne da bi bilo treba še modrovati o nekakšnem optimizmu in ple-skati ves svet z blatom in kolomazom. Ni nam sicer treba tudi prepevati tiste zadnje tolažilne viže, da se nismo nikoli tako smejali kot tokrat, ko je bajta pogorela. Prav tako nam ni treba hlatasti po prazni tolažbi, češ bo že kako ali da še nikdar ni bilo tako hudo, da bi ne moglo biti še huje.

Torej: hudič je dovolj črn, da ga ni treba slikati še bolj črnega. Navsezadnje pa je zdaj, ko začenja vse cveteti, v upanju, da bo v naših beton-skih mestih začel zeleneti celo beton, najlepša priložnost, da se nam po zimskem kihanju odprejo glave. No, nič bi ne škodovalo, če bi se nam začeli odpirati tudi žulji, čeprav ni pričakovati, da se bomo začeli vsi dramiti s tistim pozabljenim »ho-ruk!« Zato je prav, če si priznamo, da tiste skorajda vsakdanje novice o rekordnih skočkih cen, o zahrbtnem drsanju inflacije, pa o milijardnih izgubah, dolgovi, hrepeneče vzdihovanje po devizah in tako brez konca – to res niso kaj prida vitamini. Še zmeraj drži, da konja prej premakne oves kot pa bič. Nekaj je bilo narobe poprej, zdaj pa je že čisto napak. Namreč ne poznamo nobene prave mere.

Ali še pomnite, kako smo včasih dan za dnem vse hvalili, povzdigovali do neba in seveda povelečevali predvsem sami sebe? Da smo najboljši, najpožrtvovalnejši, najdelavnejši, najnaprednejši in da nas ves svet občuduje? »Plane« smo zmeraj presekali, nič nas ni moglo zastaviti, zlasti ne pri hvalisanju. Nihče ni pomislil, da so takšni odmerki vitaminov, poživil, da bi se nam hitreje vrteli koleščki v glavi in da bi se nam res mudilo »horuk v nove čase!« – »predimenzionirani«. Kadar da smo na vso sopo napihovali nekakšen vesoljski balon, ki bi nas naj ponesel – le kam? – na kar nam je nehačno pošla sapa prav v trenutku, ko se je balon razpočil. Še preden smo se prav zavedeli, kaj in kako je z nami, pa je nastopilo obdobje splošnega tarnanja, vsestranskega obdolževanja, obupavanja in tekmo-vanja, kdo bo bolj črno namazal »sedanji kritični trenutek«, »obupni gospodarski položaj«, »katastrofalno stagnacijo«, »bankrot na celi črti«, »neodgovornost«, »zgrešene naložbe«, »neodgovorno zadolževanje« – no, upajmo, da je tem tekmovalcem vendar zdaj začela pohajati sapa.

Kakšne vitamine si bomo torej zdaj predpisali? Uvožene ali izvožene? Prinaša jih pomlad, ki je ni bilo treba uvoziti »za dragocene devize«...

efes

Narodnoosvobodilni boj na Koroškem

Živa zgodovinska ura
Pavla Žaucerja

V okviru ciklusa predavanj, ki jih organizira Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani pod skupnim naslovom »Narodnostno vprašanje v sodobnem svetu s posebnim ozirom na položaj slovenskih manjšin v sosednjih deželah«, je minuli četrtek zbranim predaval inž. Pavle Žaucer o narodnoosvobodilnem boju na Koroškem.

Žaucer je razmejil obdobje narodnoosvobodilnega boja na Koroškem v več faz. Tako je povedal, da je bil boj v letu 1941 še komaj v zametkih, predvsem v Mežiški in Solčavski dolini. V tem času je pomemben datum 14. april, ko so odselili 178 koroških družin. To dejanje je imelo dvojni učinek: res je, da so odpeljali prav najbolj zavedne družine, hkrati pa je tudi

res, da je njihova izselitev iztrežnila ali pa vsaj omajala vero v rajh in Hitlerja mnogim koroškim Slovencem.

Dvainštirideseto leto priinese na Koroško prve odbore OF, tja pridejo prve partizanske enote (z Gorenjskega) in 25. avgusta pride do bitke pri Robežu, ki je najpomembnejši dogodek odpora v tem letu. O tem dogodku, je menil Pavle Žaucer, in tudi še o nekaterih drugih iz narodnoosvobodilnega boja na Koroškem, je bilo še vse premalo napisanega. To je zlasti pomembno zato, da bi ta boj pravilno ovrednotili in končno, da bi prenehali misliti, kot je bilo doslej večkrat slišati, da so bile partizanske enote, ki so se bojevale na območju Koroške, zvečine sestavljene iz borcev, ki so prihajali iz notra-

njosti Slovenije.

Nasprotno, podatki o dogodkih v letih 1943 in tudi 1944 govorijo, da so večkrat komaj na novo zbranim in oblikovanim koroškim enotam prerazporejali kadre in borce v druge enote, predvsem na Štajersko.

Paule Žaucer je poleg skritenega pregleda gibanja in bojev partizanskih enot na Koroškem orisal tudi partizansko delo na terenu, širjenje odborov Osvobodilne fronte in pridobivanja prebivalstva za odpor. Pri tem je sebi in poslušalcem postavil nekaj vprašanj, ki jih bo ob raziskovanju tega dela naše zgodovine treba še razrešiti in nanje odgovoriti. Še vedno ostaja premalo raziskano vprašanje, kako to, da so bili stiki koroških partizanov z vodstvom narodnoosvobo-

dilnega boja šibki, zakaj na Koroškem ni bila ustanovljena nobena brigada...

V predavanju je Žaucer opozoril, da je prav koroško partizanstvo skupaj z jugoslovansko diplomacijo nena zadnje prispevalo velik delež k nastajanju in sprejetju 7. člena avstrijske državne pogodbe, katerega izpolnitev danes koroški Slovenci v Avstriji polnopravno zahtevajo.

Na koncu naj omenimo še to, da je prvi del naloge o zgodovini koroškega partizanstva že opravljen z veliko poštrevnostjo koroških partizanov in njihovega odbora, medtem ko je drugi del dela še treba opraviti in se težave pojavljajo predvsem v obliki - pomanjkanja finančnih sredstev.

Bojana Žokalj-Jesih

Seja odbora skupnosti borcev
13. SNOUB Mirka Bračiča

Februarja je bila 26. seja odbora skupnosti borcev Trinajste SNOUB Mirka Bračiča, na kateri so ugovarili, da je bil načrt dela v letu 1982 v celoti opravljen. Sprejet je bil tudi načrt dela za leto 1983, ki je obširnejši in zahtevnejši od prejšnjega. Veliko nalog je v zvezi s proslavo 40-letnice ustanovitve brigade.

Sprejet je bil tudi zaključni račun, največ časa pa so namenili vprašanjem ob izdaji prvega dela monografije brigade in pripravi za drugi del monografije. Prvi del je že natisnjen in ga bodo borci brigade v kratkem brezplačno prejeli, saj smo sredstva zbrali po občinah in krajih, kjer borci živijo. Med drugimi pomembnejšimi sklepi je tudi sklep o povezavi bračičevcev iz Posavja in Dolenjske v en pododbor.

Obletnica ustanovitve 13. SNOUB Mirka Bračiča

Odbor skupnosti borcev Trinajste SNOUB Mirka Bračiča in družbenopolitične organizacije občine Cerknica so se na seji dogovorili, da bo proslava 40-letnice ustanovitve brigade v občini Cerknica, kjer ima brigada tudi svoj domicil. To bo na kraju, kjer je bila 23. 9. 1943. leta brigada ustanovljena in odkoder se je začela njena dolga bojna pot - najprej na Primorsko, potem pa v pohodu s Štirinajsto na Štajersko. Brigada je v letu 1944 sodelovala v bojih na Kozjanskem, v Savinjski dolini in na Pohorju; svojo bojno pot pa je končala nekaj dni po koncu vojne na Koroškem. Štiridesetletnico bodo borci Bračičeve praznovali skupaj z borci Notranjskega odreda.

Marjan Prestor

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DE

Duh na Ostrem vrhu - Spominsko obeležje

Nekateri predeli pri Duhu na Ostrem vrhu ob jugoslovansko-avstrijski meji naj bi postali spominska obeležja. V razpravi je družbeni dogovor, ki podrobneje ureja, kako bi to uredili. Prihodnji podpisniki - le teh je 44 - so poleg mestne občinske skupščine in mestnega odbora ZZB NOV Maribor ter ruske občine še razne delovne organizacije, skupnosti in ustanove.

Potreba po takšni zaščiti in urejanju obstaja že dalj časa, posebno pa od široke družbene akcije Kozjak 79. Organizatorji so že takrat hoteli doseči, da bi v kraju postavili primerna spominska obeležja predvojnemu revolucionarnemu boju ZKJ, Djuri Djakoviću, Nikoli Hečimoviću, Karlu Ledineku in uspešnemu boju Lackovega odreda proti nacističnemu okupatorju v tem delu naše domovine. Življenju in sploh družbenopolitični in kulturni dejavnosti doslej nismo posvečali potrebne pozornosti. Vsekakor se moramo zavedati, da je ustvarjanje razmer, da bi take kraje lahko učinkovito vključili v gospodarski napredek, tudi moralnopolitični dolg do teh ljudi ob severni meji. To je tudi pogoj, da bo obmejno območje ostalo živo in trden branik slovenstva, kakor je bilo v času revolucionarnih pretresov med obema svetovnjima vojnama ter v letih krvavega narodnoosvobodilnega boja.

Po družbenem dogovoru je v spominsko območje zajetih tudi več kmetij, nekatere so ob jugoslovansko-avstrijski meji. Razen tega tovrstna zaščita predstavlja urejanje, varstvo, vzdrževanje in funkcionalno izkoriščenost spominskih obeležij ter objektov, ki sodijo v ta kompleks. V samoupravnem aktu so našete že obveznosti podpisnikov, da bodo za uresničevanje zagotavljali tudi denar.

Posebno vlogo pri tem ima vsekakor skupščina občine Maribor-Ruše, ki je upravičena izdati odlok o prostorskem in urbanističnem ureditvi širšega in ožjega spominskega obeležja. Zavod za spomeniško varstvo v Mariboru mora pripraviti ustrezno dokumentacijo. Prav tako ima pri tem svojo vlogo tudi Muzej NO Maribor, ki skrbi za obnavljanje in dopolnjevanje razstave o Djuri Djakoviću, Nikoli Hečimoviću, Lackovem odredu, za informativno propagandno dejavnost in še za skrbništvo in strokovno dejavnost.

Posebne obveznosti ima izobraževalna skupnost, da po osnovnih šolah, zlasti tistih, ki so poimenovane po obeh revolucionarjih, tej enoti, njihovih borcih, ustanovi zgodovinske krožke. V okviru le-teh bodo ne le gojili in razvijali tradicije NOB, temveč tudi posvečali posebno pozornost predvojnemu revolucionarnemu gibanju ter delovanju Lackovega odreda, seveda ob strokovni pomoči Muzeja NO Maribor.

Na ta način bodo oboji prispevali svoj delež k dopolnjevanju zgodovine naprednega predvojnega delavskega gibanja na tem območju, hkrati pa tudi k ohranjanju in razvijanju revolucionarnih izročil med mladimi.

Drago Miklavc

Kočevje - Programska izhodišča za leto 1983

Občinska organizacija ZZB NOV je sprejela letošnja izhodišča. V prvi vrsti naj bi krajevne, terenske in občinska borčevska organizacija več storile pri razreševanju družbenopolitičnih in ekonomskih problemov v občini in širšem prostoru. Zraven tega pa naj bi bedele nad stalno skrbjo za borce in invalide. Res je, da člane pestijo starostne težave, vendar so razprave in stališča na minulih sestankih pokazala, da imajo borci

še dovolj volje in revolucionarnega duha ter pripravljenosti za prevzem dela bremen. Pri obravnavanju odgovornosti so na vseh sestankih poudarili pomen osebne odgovornosti. Pri izpolnjevanju te pa so se zavzeli, naj bi v prihodnje bolj uveljavljali revolucionarne vrednote iz NOB, in to predvsem hrabrost, odločnost, skromnost, tovarštvo, podrejanje svojih interesov skupnim in - osebno odgovornost! Te vrednote so še za daljšo rabo!

Posebno skrb programska izhodišča posvečajo organizaciji in sodelovanju na letošnjih proslavah ter prireditvah skozi vse leto. Med drugim se bodo udeležili proslave zbora aktivistov na Pugledu, ki bo organizirana v sodelovanju s krajevno organizacijo ZB NOV Stara cerkev, proslave na Taborški steni nad Osilnico ob dnevu mladosti, zbora pionirjev, proslave obletnice ustanovitve 1. slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade Toneta Tomšiča, Devete SNOUB, 40-letnice zbora odposlancev slovenskega naroda na 1. kongres mladine. Borci bodo vključeni tudi v vse krajevne proslave. Značilno za vse letošnje proslave bo, da bodo slovesne in da bodo s sredstvi varčevali.

Viktor Dragoš

Sevnica - Za občinski samoprispevek

Pred dnevi je bil občni zbor krajevne organizacije zveze borcev Sevnica. Obravnavali so letno poročilo, zavzeli so se za občinski samoprispevek, za katerega mislijo, da je nujno potreben. V pripravi nanj bodo tudi sami aktivni. Bili so mnenja, da morajo vsi člani vsaj enkrat na leto na zdravniški pregled, za klimatsko zdravljenje pa jim mnogokrat zmanjka denarja. Radi bi izboljšali sodelovanje z mladimi, kajti zavedajo se, da le tako lahko prenesejo tradicije naše revolucije in osvobodilnega boja za mlade, vsi člani zveze borcev bodo, tako so sklenili, tudi naročili časopis TV-15, obenem pa bodo kdaj pa kdaj poslali v ta časopis tudi kakšno vest, ker so ugotovili, da se na straneh ne pojavljajo, čeprav niso tako nedelavni.

Pavle Zemljak

Hrpelje-Kozina - Letna konferenca ZB

Člani združenja borcev NOB Hrpelje-Kozina smo se sestali na letni konferenci, da bi ocenili delo preteklega leta in si zadali sklepe za delo v prihodnjem letu. Konferenca se je udeležilo 51 članov.

Konferenco je začel predsednik Jože Tavčar, ki je potem tudi poročal o delu. V razpravi je bil govor, kako naj bo pri vzdrževanju spomeniških obeležij NOV, o akciji za proslave in srečanja, posebno za to jubilejno leto, o pomoči borcem, posebno bolnim in pomoči potrebnim, o ureditvi nekaterih obeležij. Srečanje borcev za letošnje praznike, ki je bilo v Sežani, naj bi bilo za našo organizacijo v Kozini in mogoče še za bližnje organizacije ZZB NOV. Pogovor je zajel tudi zdravljenje v zdraviliščih.

Ob koncu je sekretar Alojz Žetko prebral program dela za 1983. leto.

M. S.

Slovenska Bistrica - KO ZB Pohorski odred

Borci Pohorskega odreda v Slovenski Bistrici smo se po naši ustanovitvi 1979. leta sestali tretjič, da bi kritično ocenili naše delo med 24. 4. 1982 in marcem 1983. Od 73 članov nas je danes samo še 57. V tem času se je od nas za

vedno poslovil tudi zadnji Maistrov borec naše krajevne skupnosti.

Delo za leto 1982 smo opravili z občutkom naše zavesti. To lahko potrdijo ne samo borci Pohorskega odreda, temveč so temu priča vse naše DPO, šola, mladina JNA, KS in občani sami. Prepričali so se lahko, da organizacija ZB Pohorski odred živi in diha in da se kljub našim že opešanim močem trudimo, da našega dela ne jemljemo niti neresno niti površno.

Pogovorili smo se o naši gospodarski situaciji, ukrepih za našo stabilizacijo, o nujnosti varčevanja na vseh področjih, o ukrepih ZIS in o drugih aktualnih problemih, s katerimi se srečujemo.

Z našim novim praporom smo v tem času sodelovali na 15 proslavah, prireditvah in slovesnostih ter srečanjih v naši občini in zunaj nje. Z mladimi smo imeli štiri srečanja in na ta način doprinesli svoj delež s skupnim sodelovanjem za prenašanje tradicij NOB. Za dan republike in za novoletne praznike smo obiskali naše starejše in bolehnne člane in članice, ravno tako pa tudi vse tiste člane, ki so morali na zdravljenje v bolnišnico. Sodelovali smo tudi pri raznih komisijah, konferencah, sejah KS in drugih.

Pripravili in uredili smo album s slikami o našem razvijanju prapora za naše potomce. Razen tega je naš član Emil Tratnik napisal pripovedno pesem o življenju tovariša Tita, in sicer pesem z 88 kiticami. Napisal je še več pesmi o vojnih strahotah in pesem o miru. Vse to bo kmalu objavljeno, kar bo dodaten prispevek k prenašanju tradicij NOB naši mladini.

Kritično smo ocenili nekatere stvari, ki nam borcem niso v čast. Ugotovili smo, da je naša udeležba pri raznih proslavah in slovesnostih zelo slaba. Za vse borce je nedopustno, da nam je kaj malo mar, kako so negovana naša spominska obeležja in njihova okolica. Tudi temu moramo posvečati več pozornosti, saj se to obeležja našim padlim, zaslužnim ljudem.

Naš plan je za leto 1983 osredotočen na sodelovanje z vsemi DPO kot do sedaj, želimo ga pa še poglobiti. Posebno smo veseli, ker nam je JNA ponudila še bolj široko sodelovanje, kar borci pozdravljamo in si tega tudi želimo.

Ivo Lešnjak

Materija - Letna skupščina ZB

Združenje borcev NOV Materija je imelo zadnjo nedeljo v letošnji zimi redno letno skupščino, ki je pomenila obračun dela za minulih trinajst mesecev, obenem pa dogovor za delovanje v prihodnjem obdobju.

Združenje šteje 92 članov, ki živijo v sedmih vaseh na obeh straneh ceste Kozina-Reka: na Baču pri Materiji, v Brezovici, na Gradiščici v Materiji, v Povžanah, v Rožicah in v Skadanščini.

Iz poročila krajevnega odbora je bilo razvidno, da je bilo združenje tudi v zadnjem času dejavno in uspešno. Pravzaprav je imelo leto 1982 za materske borce še poseben pomen. Združenje je namreč prejelo plaketo zveznega odbora ZB narodnoosvobodilnega boja Jugoslavije za poseben prispevek pri delu in razvoju borčevske organizacije in za uresničevanje njenih zastavljenih ciljev. Poleg tega pa so člani združenja po svoji zamisli in sami postavili in odkrili v lanskem septembru zelo lepo spominsko obeležje pod Rožicami, blizu Materije, v spomin na prve žrtve nacističnega nasilja na območju krajevne skupnosti Materija.

Program dela združenja za prihodnje obdobje vsebuje naloge, ki jih bo moč uresničiti, če bo ostala prizadevnost vodstva organizacije in njenega članstva na dosednji ravni.

S. G.

Medregijski posvet o problemih SLO in DS

NNNP mora postati način življenja

Potrebno je sodelovanje

Na pobudo republiške konference SZDL Slovenije je bil v Mariboru posvet o problemih SLO in DS, ki sta ga sklicala medobčinska sveta SZDL za Podravje in Koroško. **Predsednik sveta za SLO in DS pri republiški konferenci SZDL Slovenije Slavko Soršak** je poudaril, da je akcija NNNP 82 dobro uspela, saj je bila množična in koristna za usposabljanje velikega števila ljudi. Razen tega je prispevala pomemben delež k podružbljanju na tem področju. O letošnji akciji NNNP je dejal, da to ne more biti enkratna akcija v krajevnih skupnostih in združenem delu, temveč sistem načrtovane celotne dejavnosti vseh subjektivnih sil. Poleg požarne preventive, prometne preventive in usposabljanja civilne zaštite in narodne zaštite bodo letos na novo uvedli v NNNP tudi zaščito pri delu, zaščito družbene lastnine in samoupravnih pravic. Veliko je delovnih organizacij, ki imajo veliko nesreč pri delu. Treba bo ugotoviti, kakšno je stanje zaštite pri delu in kje so vzroki za nastajanje nesreč.

Po besedah Slavka Sorška se je potrebno izogibati manifestativnim dejavnostim in se usmerjati v akcije, ki imajo določen cilj in namen. V vse akcije NNNP je treba vključevati vse družbenopolitične organizacije, vse strukture SLO in DS, razne društvene organizacije in društva ter samoupravne organe.

Član predsedstva republiške konference SZDL Ivo Zorčič je dejal, da mora postati NNNP 83 stalen način našega dela, življenja in premišljanja v vsakem samoupravnem okolju. Po njegovih besedah pišemo danes razne analize in ocene, ki večkrat ostajajo v predalih, in jih ne uporabljamo za ugotavljanje stanja, za izboljšanje razmer in za odpravo raznih slabosti in pomanjkljivosti na tem področju.

Ponekod sta po besedah Iva Zorčiča še vedno navzoči nesprejemljivi filozofiji in miselnost, da je SLO in DS področje, o katerem bi naj premišljale samo profesionalne strukture. Tudi na področju zaštite pri delu je mnogo problemov v nekate-

rih delovnih organizacijah. Zato je prav, da bodo v prihodnje tudi to področje vključevali v NNNP. V nekaterih delovnih organizacijah so napačno razumeli stabilizacijo in varčujejo pri denarju za nujno potrebna zaščitna sredstva delavcev. Na sploh opažajo, da je to področje dela še vedno precej odtujeno od samoupravnih organov.

Na posvetu so predstavniki iz posameznih občin Podravja in Koroške razpravljali o lanski akciji NNNP in o pripravah na letošnjo akcijo. Ugotovili so, da bodo letos vključili v akcijo in razne oblike dejavnosti še večje število ljudi iz krajevnih skupnosti, delovnih organizacij in drugod. V občini Slovenska Bistrica bodo v akcijo vključili več kmečkega prebivalstva. V občini Ptuj bodo končali delo pri izdelavi požarnovarnostnega načrta. V občini Slovenj Gradec bodo večjo skrb kot doslej posvetili delu v zaselkih in v manjših krajih, saj so ugotovili, da so to delo v zadnjem času zanemarili in posvetili večjo skrb le večjim sredi-

ščem v občini. V razpravi je Stanko Kodrin, profesor obrambne vzgoje na visoki tehniški šoli v Mariboru, poudaril, da se ni mogoče sprijazniti z zaprtostjo nekaterih oblik dela. V zvezi s tem je omenil stališče Hidrometeorološkega zavoda Slovenije, ki meni, da je obramba pred točo edino zveličavna z raketami, ne pa tudi z letali. Zaradi tega imajo na primer letalci težave pri dobivanju podatkov, ki jih potrebujejo za delo na področju obrambe pred točo.

Na posvetu so govorili tudi o usposabljanju žensk v JLA, o usmerjanju mladih v vojaške in obrambne poklice in obrambnih in varnostnih načrtih občinskih konferenc SZDL. V pogovoru je sodeloval tudi **predsednik koordinacijskega odbora za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice pri SZDL Slovenije generalmajor Alojz Hren**, ki je spregovoril o problemih, ki so jih ugotavljali pri vključevanju mladih v vojaške in obrambne poklice.

Marjan Kos

Na nedavni seji komisije a informativno in založniško dejavnost pri republiški konferenci ZRVS Slovenije so med drugim poudarili, da se je na tem področju lani stanje izboljšalo. Poleg organizacij rezervnih starešin, ki so že doslej v tem pogledu bile vzorne, so redke, ki še niso spoznale, da je organizirana informativna dejavnost eden bistvenih pogojev za uresničevanje naloge ZRVS. Člani komisije so tudi sprejeli osnutek poročila o delu na področju informativno-založniške dejavnosti v letu 1982. O poročilu bo na prihodnji seji razpravljalo tudi predsedstvo RK ZRVS.

Pri obravnavi poročila o delu Naše obrambe so člani komisije ugotovili, da je revija uresničila zastavljeni načrt. Poudarili so, da je to velik uspeh. Zaradi pomanjkanja papirja je tudi Naša obramba morala skrajšati obseg, vendar pri tem nista trpeli kakovost in pestrost. Objavili so celo več člankov, ki pa so sedaj krajši.

Osrednja točka pa je bila namenjena delovanju časopisa TV-15 Naš tovariš. Predsednik RK ZRVS Janez Japelj je med drugim poudaril, da je uredništvo v minulem

letu kljub finančnim težavam naredilo kakovosten in količinski premik pri prikazovanju problemov SLO in DS v pravi luči. V prihodnje bo moralo še bolj organizirano obravnavati te probleme. Vsekakor pa bi morali to delati v dogovoru z Našo obrambo. Predlagal je tudi, naj bi se uredništvo v najkrajšem času dogovorilo in določilo okvire medsebojnega sodelovanja. Člani komisije so poudarili, da je še veliko tem, o katerih bi kazalo pisati. Dogovorili so se tudi, da bodo na vseh srečanjih po regijah in občinah začeli akcije za razširjanje obrambnega tiska. Uredništvo TV-15 so zadolžili, naj do prihodnje seje predsedstva pripravi poročilo za dopolnitev vsebinske zasnove.

Člani komisije so tudi podprli pobudo o ponovni izdaji brošure o tekmovanju »Po poteh heroja Kebeta.« Predlagali pa so, naj bi se z organizatorji prireditve »Po stezah partizanske Jelovice« dogovorili, ali naj brošura zajema vse dogajanje v Dražgošah ali naj obravnava samo pohod po poteh heroja Kebeta.

Bojan Kuntarič

Krepili so svojo vlogo

Na redni letni konferenci občinske organizacije ZRVS Bežigrad je predsednik občinske skupščine Emil Šuštar izročil odlikovanja rezervnim vojaškim starešinam. Za uspešno delo jih je odlikovalo predsedstvo SFRJ. Z redom republike z bronastim vencem sta bila odlikovana Matevž Grad in Stanko Telič, red zaslug za narod s srebrno zvezdo so prejeli Anton Ančnik, Janez Česen in Dušan Zalokar, red dela s srebrnim vencem Franc Bolta, Alojz Grah, Milan Grojzdek, Jure Hercigonja in Ante Medič, red za vojaške zasluge s srebrnimi meči sta prejela Jurij Furlan in Ivan Turk, medaljo zasluge za narod pa sta dobila Vojko Baša in Dušan Drobež.

Na konferenci so bili predstavniki bežigrajskih družbenopolitičnih in družbenih organizacij, predsednik občinske skupščine, predsednik republiške konference ZRVS Janez Japelj, predstavnik konference ZRVS mesta Ljubljane Jože Simšič ter predstavnik občinske organizacije ZRVS Ljubljana Center. Že po tradiciji so bili na konferenci tudi predstav-

niki prijateljskih občinskih organizacij ZRVS iz Medveščaka - Zagreb, Centra - Sarajevo in Palilule - Beograd. Iz pobratene občine Trebinje pa je prispel pozdravni telegram.

Temeljito in izčrpno poročilo o delu organizacije je prikazal njen predsednik generalmajor Jože Šeme. Dejal je, da je zveza rezervnih vojaških starešin v preteklem obdobju delovala na temelju sprejetih programov dela ter krepila svojo vlogo družbene organizacije v frontni organiziranosti SZDL na idejnih izhodiščih zveze komunistov. Prilagajala je svojo aktivnost razmeram doma in v svetu, z uvajanjem novih oblik delovanja pri izvajanju pouka in drugih dejavnosti, skladno z razvojem družbenopolitičnih, vojaških in še posebej družbenoekonomskih odnosov. PVS se aktivno vključuje v najširše delovne delegatske sisteme, kjer rešujejo skupne, splošne in osebne interese delovnih ljudi in občanov.

Iz plodne in koristne razprave se je videlo, da so se RVS trudili, da spoznajo sodobne dosežke na področju splošne ljudske obrambe in

družbene samozaščite, da bi bili uspešni pri obveznostih, ki bi jih imeli v oboroženih silah, pri civilnih dolžnostih, pri pouku prebivalstva, še zlasti mladine. Večina krajevnih organizacij se je osamosvojila in strokovno zelo solidno pripravila dokumentacijo in organizirala preverjanje znanja. Pri reševanju taktične naloge so v mnogih organizacijah uspeli povezati tudi politične strukture krajevnih skupnosti, komiteje za SLO, civilno zaščito, protipožarno službo, mladino in pionirje. Veliko je bilo storjenega tudi na ideološko političnem področju. RVS so bili seznanjeni z varnostnimi, političnimi in gospodarskimi razmerami v SFRJ, v občini in krajevni skupnosti, v tozdu itd. V občinskem merilu so organizirali predavanja o mednarodni politiki in strategiji, takšna predavanja pa so imele tudi nekatere krajevne organizacije. Ostro pa so opozorili, da predavanja niso bila polnoštevilno obiskana.

Povečalo se je tudi število RVS, ki aktivno sodelujejo v družbenopolitičnih organizacijah, društvih, v specializiranih organizacijah, v samoupravnih in drugih organizacijah, sisih itd. Tu je bilo v

preteklem letu angažiranih že okrog 2015 članov, ki so prevzemali razne dolžnosti in funkcije.

Zelo široko so se vključili pri delovanju in razvijanju obrambno-samozaščitne dejavnosti v šolah. Udeležba članov ZRVS pri usposabljanju mladine je bila vsestranska in je v mnogih krajevnih organizacijah predstavljala že utečeno dejavnost. Bili so tudi organizatorji obrambnih krožkov, ki so v večini osnovnih šol aktivno delovali z bogato vsebino.

Omeniti moramo še, da so v preteklem letu postavili organizacijo temeljitega obveščanja članstva pa tudi široke javnosti o življenju in delu organizacije. To se najbolj kaže v napisanih 111 člankih za razne časopise - Zbor občanov, TV-15, Naša obramba itd.

Predsednik republiške konference ZRVS Janez Japelj je v širši razpravi govoril o nalogah in prihodnjih akcijah organizacije ZRVS. Zlasti je poudaril potrebo po delovanju rezervnih vojaških starešin v razvijanju SLO in DS. Goste iz Zagreba, Beograda in Sarajeva, ki so se udeležili konference, je sprejel tudi predsednik občinske skupščine.

Dušan Rebolj

Prispevek za spomenik NOB

Na programski letni konferenci krajevne organizacije ZRVS Sergej Mašera v Novi Gorici so sprejeli program dela za 1983 leto, poročilo o delu v preteklem letu in poročilo o finančnem poslovanju ter sklenili ustanoviti aktiv ZK pri krajevni organizaciji ZRVS.

Zveza rezervnih vojaških starešin krajevne skupnosti Rastislav Delpin je ena izmed najboljših v novogoriški občini, saj je izvedla celoten delovni program in se izkazala tudi na drugih področjih.

Do konca junija lani so izvedli taktičen pohod. Preverili so znanje, pridobljeno na predavanjih. Lani so se vadeli v streljanju z vojaško pištolo.

Razen obveznega dela splošnega vojaškega usposabljanja so si zadali še dodaten program. Sodelovali so na občinskem orientacijsko-taktičnem tekmovanju ZRVS in ZSMS ter dosegli šesto mesto. Sodelovali so na proslavi 1. maja, dneva borca, dneva vstaje ter po poteh svobode, organizirali so seminarje pred preverjanjem znanja, se udeleževali vojaških vaj skupaj s teritorialnimi enotami. Izredno dejavni pa so bili tudi v strelskem športu in delu s taborniki. So redni organizatorji proslave dneva JLA, 22. decembra in obiskovalci obmejne karavle 22. julij na Rafutu. Ob 30-letnici ustanovitve organizacije ZRVS Jugoslavije so organizirali zborovanje vseh članov in strelsko tekmovanje z vojaško puško.

Rezervni starešine so se aktivno vključevali v razgibano družbenopolitično življenje v krajevni skupnosti in delovnih organizacijah, kjer se bje bitka za ekonomsko in politično stabilizacijo naše družbe. Tako v svojem delovanju presegajo ozke strokovne okvire in se uveljavljajo tudi kot družbena organizacija, ki ima pomembno vlogo v frontno organizirani socialistični zvezi. Krajevna organizacija

ZRVS Sergej Mašera ima okoli 200 članov, med katerimi je 110 rezervnih starešin, ki so člani zveze komunistov. Sprejeli so sklep, da ustanove aktiv zveze komunistov pri KO ZRVS Sergej Mašera, ki bi imel izredno pomembne naloge. Gre za širše vključevanje organizacije ZRVS v aktivnosti na področju splošnega ljudskega odpora, družbeno samozaščito in gospodarsko politično stabilizacijo družbe, za sodelovanje z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami, in ne nazadnje za stalno izboljšanje strukture rezervnih vojaških starešin, ideološko-političnega dela med mladimi starešinami, izbor kandidatov za vojaške starešine...

Med najpomembnejše dejavnosti KO ZRVS Sergej Mašera sodi delo z mladino. Mlade seznanjajo s konceptom splošnega ljudskega odpora, tudi s konkretnimi oblikami boja ter z življenjem in delom v JLA, s čimer ustvarjajo ugodna tla za večje vključevanje mladih v vojaške šole in prostovoljne enote teritorialne obrambe. Zdaj teče akcija za prostovoljno vključevanje in usposabljanje žensk v enotah in šolah JLA.

Zveza rezervnih vojaških starešin krajevne organizacije Sergej Mašera se je odpovedala nagradi za doseženo tretje mesto, ki si jo je pridobila v lanskem tekmovanju za najboljšo KO ZRVS na Goriškem, in sklenila, da denar za nagrado namenijo za izgradnjo spomenika NOB na Kobilniku pri Trnovem. Primer, ki je vreden pohvale. Za dosežene uspehe v preteklem letu sta bila odlikovana Franc Martinušič in Franc Majcen, zlate značke ZRVS Jugoslavije pa so prejeli Stanko Lisjak, Mirko Lovrič in Vlado Pantelič. Sama organizacija pa je prejela pismono priznanje občinskega odbora ZRVS in nagrado za doseženo tretje mesto med 26 KO ZRVS v občini.

Mile Gojković

Pomembni za krepitev obrambe

Na prvi delovni letni konferenci ZRVS občine Ljubljana-Šiška, ki je bila sredi marca, je bilo iz razprav in poročil razvidno, da ta organizacija kljub nekaterim problemom, utrjuje svojo vlogo zlasti na področju SLO in DS. Zveza rezervnih vojaških starešin šišenske občine šteje trenutno 4.736 članov, od tega je 825 starejših od 60 let. Ženski - oficirjev je 57, udeležencev NOV 1.359 ali 29 odstotkov od celotnega števila ZRVS.

Dejavnosti ZRVS na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite pa tudi drugih družbenih dejavnosti imajo zaradi razmer doma in v svetu še poseben pomen za krepitev obrambne pripravljenosti. To zlasti zahtevajo razne metode specialne vojne kot tudi druge sovražne dejavnosti, ki so uperjene zoper našo neuvrščeno Jugoslavijo.

Značilno je tudi postopno uvajanje načela, da naj se vsi rezervni starešine vključijo v vse strukture delovanja na ravni občine in krajevne skupnosti in pomagajo s svojim strokovnim znanjem reševati določene naloge in probleme, pa naj bodo to

predavatelji za prebivalstvo ali nosilci funkcij s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite. Precejšnji poudarek na konferenci, zlasti v poročilih in razpravah, je bila programska usmeritev ZRVS v letošnjem letu. Realizirali naj bi sklepe mestne konference ZRVS in ustanovili aktiv predavateljev pri OK ZRVS, v katerem bi bili vključeni vsi ZRVS, ki so sposobni in pripravljeni prispevati k strokovno-politični vzgoji članstva ZRVS, obrambno-samozaščitni vzgoji celotnega prebivalstva in mladine pristopiti k oživljanju in ustanavljanju aktivov ZRVS po ozidih in drugih organizacijah.

Posebna pozornost naj bi bila posvečena izvajanju začrtanega programa, tako na ideološko političnem, obrambnem in samozaščitnem področju. Program usposabljanja naj bi bil pravočasno izdelan in posredovan KO ZRVS. Na ta način bi krajevne organizacije ZRVS ustvarjalno sodelovale pri programiranju vzgoje, predvsem pa skrbele za pridobivanje mladine v vojaške šole in poklice.

Dobrošen del konference je bil namenjen tudi obveščanju, gospodarskem gibanju doma ter razmeram v svetu, ki se vse bolj zaostčujejo, ter zunanjim vplivom na samoupravno in neuvrščeno Jugoslavijo.

Jože Čurin

Slike Dušana Petriča v galeriji DSLU

V šolah v Pragi, doma v boju

Dušan Petrič je iz tiste pre-dvojne likovne generacije, ki je morala svoje študije zaradi nacističnega pohoda prekiniti in nadaljevati z učenjem po vojni. Njega je doletelo v Pragi, kjer je študiral slikarstvo na likovni akademiji. Vrnil se je v domovino in na-jel skromen atelje na Pleters-nikovih za Bežigradom. Nje-govo prvo domačo razstavo takratna kritika dobro oceni. Naslednji atelje, ki ga je do-bil na Gosposvetski ulici, je postal zbirališče aktivistov OF in njegovo slikarsko delo se je v 1942. letu popolnoma umaknilo delu v Vosu. Po-slej je ilegalec Gorazd.

Tako kot mnogi sodelavci osvobodilnega gibanja in aktivisti iz Ljubljane, je tudi Petrič odšel v partizane ob kapitulaciji Italije. Pridružil se je najprej prvemu bataljo-nu Devete brigade, postal nato mitraljezec v Četrtem bataljonu prve brigade in bil končno, jeseni 1944. leta po-slan v grafični atelje central-

ne tehnike KPS v Črmošnjicah, kjer je z znanimi sloven-skimi likovniki delal do kon-ca vojne.

Svoboda mu je dala nov študijski polet in nadaljeval je, kjer je pred vojno prekinil – v Pragi. Spomladi se je (v času informbiroja) vrnil v domovino in se zaposlil kot likovni pedagog v Hercegnovem. Po kratkem času se vrne v Ljubljano, kjer je tr-masto in bohemsko vztrajal pri svobodnem slikarskem poklicu ter se večji del pre-življal z ilustriranjem slika-nic in nenazadnje tudi z re-stavriranjem starih cerkve-nih fresk.

Dušan Petrič je umrl juni-ja 1964 in je za seboj pustil svojemu raznovrstnemu li-kovnemu delu nesorazmer-no majhen opus, zvečine olj-nih podob – portretov.

Spominu na tega slikarja se je oddolžilo pred nedav-nim Društvo likovnih umet-

nikov Slovenije, ki je v pro-storih svoje galerije na Ko-menskega ulici v Ljubljani predstavilo pregledno raz-stavo Dušana Petriča in ob

njej izdalo tudi katalog z uvodnim besedilom Mateje Malalan.

Bojana Žokalj-Jesih

Avtoportret,
olje na platnu,
1938

Ob mednarodnem dnevu mladinske knjige Knjige, ki otroka izobražujejo

V knjižnici Pionirskega doma v Ljubljani so minuli petek odprli razstavo pouč-ne knjige za otroke. Prire-ditev sodi v okvir prireditev ob 2. aprilu, mednaro-dnem dnevu mladinske knjige. Z njo so obeležili tudi 35-letnico obstoja in dela te knjižnice.

Razstava prikazuje, kakšna je poljudnoznan-stvena literatura za otroke in koliko jo je izšlo v slo-venskem jeziku od 1945. le-ta do danes. Delavci knjiž-nice so razstavili vse kako-

vostne knjige za otroke vseh starosti. Med razstav-ljenimi knjigami so tudi takšne, ki so namenjene izobraževanju vseh, ni pa tistih, ki so za današnjega otroka zastarele ali pa so jih nadomestile nove. Raz-stavljenih knjig ni malo, saj jih je na razstavnih policah 460, vendar pa otroci, še posebej pa knjižničarji ve-do, da je to premalo.

Do sedemdesetih let so bile knjige te zvrsti navzo-če na naših knjižnih poli-cah. Od takrat pa je dožive-

la razcvet in je danes nepo-grešljiva vsakemu otroku. Pri izdajanju izstopajo tri založbe. Predvsem je to Mladinska knjiga s svojimi zbirkami Pelikan, Pionirje-va knjižnica, Narava in lju-dje, Mladi geolog in druge, založba Življenja in tehni-ka ter založba Obzorja. Za-ložba Borec pa dopolnjuje poljudnoznanstvene knjige za otroke z zbirko Kurirč-kova zgodovinska slika-nica.

V počastitev mednaro-dnega dneva mladinske

knjige je Pionirska knjižni-ca razpisala natečaj pod na-slovom »Pravljica, ki sem jo napisal sam.« Otroci iz vse Slovenije so se odzvali razpisu in poslali 104 prav-ljice. Najboljšo je napisala Ksenija Kopasič, učenka drugega razreda OŠ Edvar-da Kardelja iz Ljubljane, z naslovom »Zgodbica o treh zvezdicah«.

Poleg tega se bodo ob 2. aprilu, dnevu mladinske knjige, ki je hkrati tudi rojstni dan velikega dan-skega pravljicarja Ander-sena, zvrstile tudi številne druge prireditve. Pripravili bodo več ur pravljic za naj-mlajše, pogovor z avtorji o nastajanju teh knjig, ob koncu pa bo 14. aprila po-topis o Indoneziji.

Bojan Kuntarič

Ob 40-letnici smrti Alberta Wilhelma

Pozabljena podoba partizana – igralca

Albert Wilhelm se je ro-dil leta 1916 na Opčinah pri Trstu. Po begu iz fašistične Italije je sprva živel v Mari-boru kot delavec v mari-borski tiskarni. Prevažal je tiskovine v vozičku in jih razpečeval po mestu. V prostem času je igral in re-žiral pri Zvezi kulturnih društev, ki je bila napre-dno usmerjena.

Albert Wilhelm je hodil skozi življenje po poti, ki ni bila asfaltirana. S silno vo-ljo in s trmoglavo upor-nostjo si je priboril svoj prostor pod soncem. Nene-hno je študiral, strokovno in politično. Bil je eden najbolj vdanih levičarskih kulturnih delavcev na Šta-jerskem pred vojno, in kot tak je našel kmalu pot k partiji. Za sramotno plačo, s katero se ni dalo ne živeti ne umreti, je novoangažira-ni ptujski režiser Fran Ži-žek pritegnil v ptujsko gle-dališče Alberta Wilhelma, s katerim sta si sprva delila že tako mizerno plačo. Spa-

la sta v gledališki garderobi na tleh, a to ni motilo nju-nega entuziazma. Njuno geslo in geslo vsega mlade-ga gledališkega kolektiva v Ptujju je bilo: izogniti se ša-blonizirani, naftalinski igri in tudi oblikovno ter izraz-no poiskati nove, izvirne poti.

Ptujski gledališki kolek-tiv je za časa režiserja Fra-na Žižka in prvega igralca Alberta Wilhelma uprizar-jal predstave, ki ne bi sode-le samo na poklicni oder, temveč so po svežini in ne-posrednosti podajanja in izvirni režiji prekašale mar-sikatero predstavo poklic-nih gledališč. Vendar bi ta-kih uspehov ne bilo brez Wilhelma, ki je kot igralec ustvarjal v neštetihi igrah nepozabne like in v naslov-nih ter glavnih vlogah nosil odgovorno težo predstav. Bil je vzor mlajšim igral-cem, ki jim je bil s svojo igro in z izborna tehniko govora dober učitelj. Žižek je delal z njim kot režiser z

velikim veseljem in je črpal iz njega vedno nove navdihe in domisljice, ne da bi se Wilhelm utrudil, kajti bil je duševno in fizično izredno vitalen ustvarjalec. Bil je visok, čudovite mo-ške postave, imel je obraz z ostrimi potezami in temno obarvan, zveneč glas. Bil je inteligenten, srčen, z veli-kansko voljo do študija in izredno vztrajen.

Ptujsko gledališče z Žiž-kom in kasneje z Babičem mu je nudilo obilo prilož-nosti, da se je izkazal v re-snično zahtevnih vlogah. Nastopil je tudi v vlogi Ne-sreče v komediji Ostróv-skega »Gozd«, ki jo je po odhodu Jožeta Babiča sam režiral. To komedijo so igrali ptujski igralci ravno na dan bombnega napada na Ptuj leta 1941.

Ko so ob kapitulaciji sta-re Jugoslavije Nemci vdrli v Ptuj, so Alberta Wilhelma kot zavednega Slovenca zap-rli na gradu Borl skupaj z ženo Nado (rojeno Pfeifer),

ki je bila tudi igralka ptuj-skega gledališča. S petim transportom sta bila izse-ljena v Srbijo, v vas Kaonik pri Kruševcu, kjer sta kma-lu postala vzorna in neu-trudljiva aktivista Osvobo-dilne fronte, pozneje pa sta odšla v partizane. Po dveh mesecih življenja v parti-zanih je padla njegova žena v roke četnikom in so jo usmrtili na nečloveški na-čin. Kasneje je padel Al-bert Wilhelm (1943) v Veli-kem Šiljegovcu pod Ni-šem.

S smrtjo je izpričal ta ne-srečni slovenski igralec, ki mu usoda ni dovolila do kraja razviti svoje velike igralske nadarjenosti, da je bil resnično ljudski umet-nik, ki je padel v boju za oblast ljudstva. Z drugimi ptujskimi gledališčniki, ki so padli v drugi svetovni vojni v boju proti okupa-torju, je zapisano njegovo in ženino ime na spomin-ski plošči v veži ptujskega gledališča. Dušan Mevlja

ZKO pripravlja razstavo dela kulturnoprosvetnih društev.

Pogled v amatersko delo skozi desetletja

Odbor za zgodovino naprednih kulturnih gi-banj pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije pripravlja razstavo o razvoju slovenskih in nardo-obrambnih izobraževalnih ter kulturnih društev v obdobju od leta 1867 do 1982.

Kot organizatorji-izvajalci oziroma sodelavci razstave so se povezali: Zveza kulturnih organi-zacij Slovenije, Muzej ljudske revolucije Slove-nije, Cankarjev dom, Muzej revolucije Celje, Mestni muzej Ljubljana, Muzej narodne osvobo-ditve Maribor, Gorenjski muzej Kranj, Goriški muzej, ZKO Trbovlje, Slovenski raziskovalni in-stitut v Trstu, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu in republiški svet sindikatov Slovenije.

Razstava bo v Cankarjevem domu v Ljubljani od 20. aprila do vključno 8. maja 1983.

Poglavitni namen te razstave je prikazati pota in dosežke naprednega narodnega, družbenega in sploh kulturnega prebujanja slovenskih in kmečkih množic ter mladine. Razstava bo prika-zala tudi delo zamejskih Slovencev ter izseljen-skih slovenskih društev.

B. Ž. J.

Črtomir Šinkovec 1914–1983

Čas v čeladi

Nimam besed (1941)

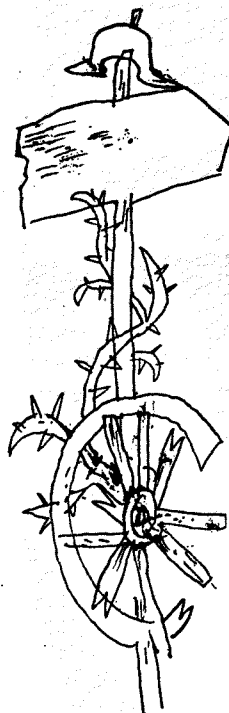
Nimam več, nimam besed
o satašni podobi teh dni;
ko tu so cloveče zveri,
ko v srce bajonet govori,
ko svinec ljudi rešeta,
ko vislice so dreved,
ko nismo doma več doma –
nimam več, nimam besed!

Nespečne noči (1941)

Kadar v dolgih nespečnih nočeh
v noči topotajo okovani koraki,
stisnem se vase z grozo v očeh:
»Kakšni ljudje so ti tuji vojaki?
Kje so doma? Iz kakšnih
družin?
Kakšni so starši, bratje, sestre,
polja, tovarne, šole, cerkve?
Temni so skoraj vsi kot zločin.

Kdo je vzgajal te mlade ljudi
in jih nagnal kot volkove nad
nas?
Kdor jim zastrl glas je vesti:
nosil bo krivdo za zadnji poraz!
Zanje nobene poti ni nazaj,
s smrtjo predaleč so šli čez
mrličje,
in ko nedolžnih kri nas pokliče,
udari! po njih bo naš vsak
otročaj!«

Črtomir Šinkovec

Miha Klinar 1922–1983

Krvave kaplje

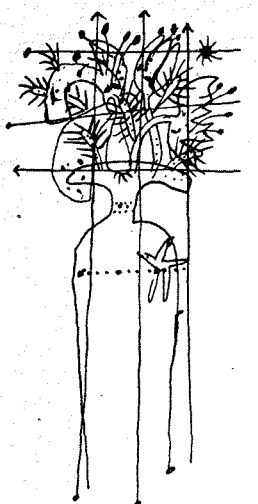
Minuta pada za minuto,
vsaka je krvava kaplja.
Sonce, v zlati prah razsuto,
v lastni krvi se utaplja.

Oblaki kot ljudje pobiti
so v večer izkryaveli.
V grob noči s poletnim vetrom
so gozdovi zaihteli.

Ognjena ptica

Je to, kar v meni je,
še hrepenenje?
Srce mi bije
kakr plat zvona.
Ko gledam v hribe,
misel vzplapola
in poleti
do samega neba-
ognjena ptica,
ki kakor puščica
planila je
teptanim iz srca.

Miha Klinar

(Vinieti sta ilustraciji Jožeta Ciuhe k pesniški zbirki Mihe Klinarja »Novembrska balada 1944«, ki je 1980. leta izšla pri založbi Borec).

KRIZE NAŠIH DNI

JOŽE PLEŠNAR 16

O dvajsetem stoletju govorijo kot o stoletju vojaških, političnih, gospodarskih in družbenih kriz. Katere so krize preteklosti, sedanjosti in prihodnosti? Kakšni so njihovi vzroki in kakšne posledice?

Leto dni po Falklandih

Falklandske vojne uradno še ni konec; nobena stran noče popustiti; v Veliki Britaniji pa še naprej razpravljajo o primernosti tega nesrečnega vojaškega spopada

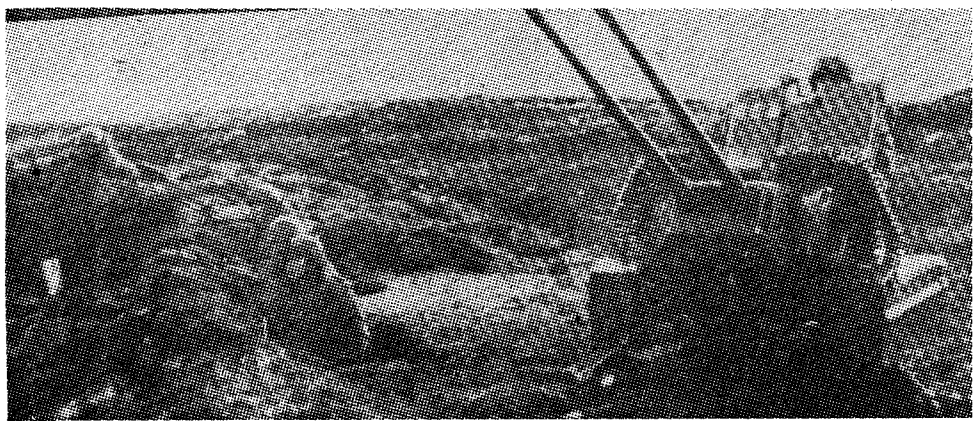
»Britanci so dobili bitko, ne pa vojne. Malvini so in ostajajo sestavni del Argentine in Velika Britanija je na otokih navzoča kot kolonialna sila!« Takšna sporočila vedno znova prihajajo iz Buenos Airesa, za njimi pa tudi opozorila različnih obveščevalnih agencij, češ da se Argentina ni odrekla vojaški rešitvi spora glede suverenosti nad spornim otoč-

subverzivne akcije proti Britancem na Falklandih, ter premestili udarne sile argentinskega letalstva, bojnih letal Mirage na jug dežele, kjer so v dosegu spornega otočja – razumljivo najbolj odmevajo v Londonu.

Predstavniki britanske vlade so v minulih mesecih nešteto krat dali vedeti, da »smo nenehno pripravljeni, kajti Argentina se doslej še

bi njegova letalstva po naključju zašla v argentinski zračni prostor in nudila povod za argentinski napad.

Vladi v Buenos Airesu in Londonu pa medtem trmasto vztrajata pri svojih stališčih glede »prenehanja sovražnosti in začetka pogajanj«, čeprav ju k temu pozivajo tako zavezniki kakor organizacija Združenih narodov. Argentina sodi, da ima

Argentinska vojska se je 2. aprila 1982 brez težav izkrcala na Falklandskem otočju in razorožila pešico presenečenih vojakov tamkajšnjega garnizona. Kljub temu da so se Argentinci skrbno pripravili na britanski protinapad ter se vkopali (na sliki) na vseh strateških delih otočja, pa niso mogli preprečiti britanskega izkrcanja in – zmage.

jem. Ta opozorila temeljijo na podatkih, da se Argentina pospešeno oborožuje in da je celo bolj ali manj že nadomestila vse orožje, ki ga je izgubila med vojno na Falklandih.

Angleške obveščevalne agencije, ki so jim naprtili največjo krivdo za izbruh vojne pred letom dni, se skušajo zdaj odkupiti z nenehnim spremljanjem vsega, kar se dogaja v Buenos Airesu. Tako so ugotovile natančne podatke – kar seveda ni bilo težko – da atlantski zavezniki Velike Britanije na veliko prodajajo orožje argentinskemu režimu generala Bignoneja. Argentina je dobila podmornice in fregate iz Zvezne republike Nemčije; letala in nove rakete – najbrž tudi rakete Exocet, ki so bile usodne za britansko mornarico med vojno na Falklandih, iz Francije; tanke iz Avstrije in menda tudi letala vrste Mirage iz nekaterih latinskoameriških in bližnje-vzhodnih dežel.

Poleg tega se je Argentina znova znašla tudi na seznamu dežel, »ki lahko prejema-jo ameriško orožje«. Po nekaterih podatkih naj bi namreč bila vlada predsednika Reagana prepričana, da je argentinski režim »napravil videen napredek pri vprašanju človekovih pravic« in da torej ZDA lahko ukinejo embargo na prodajo orožja.

»Otoška trdnjava«

Opozorila o oboroževanju Argentine in o domnevnih pripravah na nove vojaške akcije – med drugim o oboroževanju in urjenju posebnih vojaških oddelkov komandosov, ki naj bi izvedli

ni izrekla, da je konec sovražnosti med državama. Britansko obrambno ministrstvo pa k temu dostavlja, da se »general, ki poveljuje našim enotam na Falklandih, tega dobro zaveda«.

Toda obrambno ministrstvo kot vse podobne ustanove v drugih državah, ki nikoli niso zadovoljne z močjo orožja in številom vojakov, je tudi sporočilo, da »je preprosto premalo vojakov, da bi lahko branili čeri okrog in okrog Falklandov«, kar so ugotovili tudi Argentinci pred letom dni, ko niso mogli preprečiti britanskega izkrcanja.

Britanska ministrska predsednica Margaret Thatcher, ohrabrena s poročilom posebne preiskovalne komisije, ki ji ni naprtla odgovornosti za »britansko nepripravljenost« in izbruh vojne, je že sredi januarja letos povedala, da Veliki Britaniji ne preostaja drugega, kakor da vodi politiko »falklandske trdnjave«, češ da lahko le tako še naprej spoštuje želje otoškega prebivalstva. Želja falklandskih otočanov, ki so večinoma škotskega rodu, je zanesljivo ta, da ostanejo pod britanskim levom: brani pa jo okrog 5.000 britanskih vojakov.

Nihče noče popustiti

Velika Britanija je po »slavni zmagi« okrog Falklandov, oziroma Malvinov uvedla 200 milj širok pas tako imenovanih ozemeljskih voda. Zazdaj Argentinci ta pas spoštujejo. Njihova letala odhajajo na izvidniške polete do samega roba tega prostora, prav tako pa britansko letalstvo pazi, da ne

na podlagi zgodovinskih in zemljepisnih dejstev vso pravico, da zahteva Malvine zase; pri tem je dobila tudi podporo neuvršenih, ki so se zavzeli za »dekolonizacijo« otočja, vendar pa so Buenos Aires tudi ostro okarali, češ da »tega vprašanja ni mogoče rešiti z vojaško silo«. Velika Britanija, ki se je bila nekoč v bistvu že pripravljena pogajati z Argentino o prihodnosti otočja ter ga prepustiti Argentincem pod pogojem, da bi ga lahko dobila v najem, pa danes meni, da se morajo o prihodnosti otočja izreči njegovi prebivalci sami. To so, kot rečeno, tudi storili in njihovo odločitev – do nadaljnjega varuje britansko orožje.

Visoki člani argentinske vlade so nešteto krat že poudarili, da Argentina ne bo privolila v ustavev sovražnosti, dokler iz Londona ne dobi sporočila, »da se je Velika Britanija pripravljena pogajati«. Hkrati pa so tudi zanimali obtožbe, da se Argentina pripravlja na nov napad na Falklande; vlada generala Bignoneja je celo poslala noto na Združene narode, v kateri pravi, da namerava svojo pravico do Malvinov uresničiti po miroljubni poti. Britanija ostaja pri tem, da se bo pogajala šele takrat, ko bo poleg resnične obveljala tudi zakonita – de jure – ustavev sovražnosti, vendar pa zatrjuje, da se ne bo pogovarjala o vprašanju suverenosti nad otočjem.

Ali bi vojno lahko preprečili?

To je vprašanje, ki še zdaj vznemirja Britance. Posebno vznemirja tiste, ki so te dni protestirali proti vladi, in

ki sodijo, da je bila vojna nepotrebna in da je Velika Britanija plačala preveliko ceno za končno zmago tako v vojaških izgubah kakor v političnem ugledu. Voditelj laburistične opozicije, ki je razumljivo najbolj hrupno napadala konservativno vlado, James Callaghan je ob priložnosti v parlamentu rekel, da je »ravnanje konservativne vlade prineslo kratkoročno vojaško zmago ter dolgoročno politično nazadovanje in slepo ulico«.

Vse pretekle britanske vlade pa tudi vlada Margaret Thatcherjeve so se bile namreč pripravljene odreči suverenosti nad Falklandskim otočjem, če bi v zameno za to dobile primerno časovno dolgo pogodbo o najemu. Znano je, da je lord Carrington oktobra 1979, ko je bil še na položaju zunanjega ministra, poslal ministrski predsednici Thatcherjevi pismo, v katerem je opozoril, da bi s politikom spreminjanja otočja v trdnjavo, oziroma nepripravljenost do popuščanja na pogovorih o suverenosti, povečali grožnjo argentinske invazije. Tega opozorila vlada ni spoštovala, nasprotno sprejela je celo vrsto ukrepov, ki so argentinsko pustolovščino celo pospešili.

Ena od največjih napak je bila odločitev o odpoklicu bojne ladje Endurance (pозneje so odločitev preklicali), ki je imela nalogo varovati Falklandsko otočje. To je bilo, kot sodijo britanski vojaški strokovnjaki, v skladu z angažiranjem Velike Britanije v paktu NATO, ki ni zahtevalo močne vojaške navzočnosti britanskega ladjevja na jugu Atlantika.

Toda posebna preiskovalna komisija lorda Franksa je ugotovila, da vlada ministrske predsednice Thatcherjeve ni neposredno odgovorna za razvoj dogajanja na Falklandih ter da argentinske invazije ni bilo mogoče napovedati.

Krivi obveščevalci

Preiskovalna komisija je v svojem poročilu v podrobnosti obdelala dogajanja v dveh tednih lanskega marca in aprila – od argentinskega

V bistvu je morala britanska obveščevalna služba prevzeti levji delež odgovornosti za falklandsko vojno, ker po ugotovitvah Franksove komisije »ni uspela v prvih treh mesecih leta 1982 popraviti svojih ocen o more-

potrebne informacije, obveščevalna služba ni našla«. V začetku marca 1982 pa je vlada le naročila novo oceno. Obveščevalna služba je delo sicer začela, ni pa ga mogla končati – ker se je prej začela invazija.

V bojih za Falklande se je na argentinski strani za najmočnejše orožje izkazala raketa Exocet, na britanski pa lovski bombniki Harrier, ki so obvladali nebo nad Falklandi. Na sliki: Harrier ob poletu z britanske letalonosilke blizu Falklandov.

bitnih argentinskih vojaških akcijah proti Falklandom. Ugotovitev temelji med drugim na treh izbranih primerih ocen obveščevalne službe:

November 1979. Ocena argentinske grožnje novi vladi ministrske predsednice Thatcherjeve: odločitev vlade, da nadaljuje pogajanja, pelje k sklepu, da se je vojaška grožnja zmanjšala. Toda če bodo pogajanja prekinjena, potem ne bi smeli izključiti možnosti uporabe sile proti britanskim ladjam ali otokom.

Julij 1981. Nova ocena: Argentina bi si Falklandske otoke raje pridobila po mirni poti. Uporaba sile bi bil zadnji korak, za katerega bi se odločila šele po seriji eskalacij. Toda če bi Argentina ugotovila, da ni mogoče upati na miroljubni prenos suverenosti nad Falklandi, potem bi nastala velika nevarnost, da se »hitro in brez opozorila« odloči za nasilna dejanja.

Julij 1981 – marec 1982. Nova ocena ni potrebna, ker

Sporna točka prihodnosti

Glede na sedanje razporeditve v Argentini in Veliki Britaniji bodo Falklandski oziroma Malvinski otoki, še dolgo časa predmet spotike in žarišče morebitnega vojaškega spopada. Američani si sicer na vse pretege prizadevajo, da bi našli nekakšno srednjo pot in spravili oboji strani za zeleno mizo, toda zazdaj brez uspeha.

Gre za to, da sta obe državi še kako pomembni za ameriške vojaške in strateške načrte. Velika Britanija je kot najtesnejša, (nekateri celo pravijo najbolj poslušna) ameriška zaveznica tudi ključna članica pakta NATO, ki varuje ameriške interese v Evropi. Argentina je ena med najpomembnejšimi latinskoameriški državami. V sodelovanju z njo bi Washington želel okrepiti, oziroma vsaj obdržati svoj izključni vpliv na zahodni polobli. Prav gotovo Američani ne bi hoteli več tvegati, da bi svoje interese postavili na kocko, kot so jih morali med falklandsko vojno, ko so po dolgotrajnem oklevanju le podprli Veliko Britanijo. Falklandi pa bi tako ostali vračunani v vojaško-strateške koncepte Pentagona, ne glede na to, ali ostanejo britanski ali pa pridejo pod Argentino.

V glavnem bo še naprej ostalo sporno tole: ali naj Velika Britanija »dekolonizira« Falklandsko otočje, se umakne in ga prepusti Argentini, v katere dosegu je in ki, kot rečeno, polaga nanj »zakonite« zahteve? Ali pa naj obvlada volja tistih 1.900 prebivalcev, ki so se brez referendum, vendar soglasno odločili, da ostanejo pod britansko krono? Ob tem se zastavlja mnogo dodatnih vprašanj, povezanih z drugimi mednarodnimi problemi: če na Falklandih odloča 1.900 ljudi, kako lahko potem dobršen del držav zanika pravico 800.000 Saharcem, da bi se samostojno odločili o svoji prihodnosti, oziroma o prihodnosti Zahodne Sahare. Podobnih vprašanj bi se dalo zastaviti še veliko, žal pa bi zazdaj ostajala brez odgovorov.

Britanci so bili obupani, ko je argentinska vojska s francoskimi raketami Exocet uničila nekaj ladij njihovega ponaša – kraljeve mornarice. Reševalci so pokazali veliko požrtvovalnost in hrabrost, ko so pod streli argentinskih branilcev reševali mornarje in vojake iz gorečih ladij (na sliki).

vdora na otok Južna Giorgija do invazije na Falklande. Med drugim ji je prišlo v roke tudi poročilo obveščevalne službe, ki je pičlih 48 ur pred argentinsko invazijo ocenila, da »argentinska vlada ne želi biti prva, ki bi se zatekla k uporabi sile«.

medtem ni bilo nobenih bistvenih sprememb.

Obveščevalna služba je oktobra 1981 opozorila agente na terenu, da potrebuje več obvestil o argentinskih namerah, ker so pogajanja zašla v težave. »Toda dodatnih virov, ki bi lahko zbrali

Pogovor z enim redkih branilcev Beograda 6. aprila 1941. leta

Komarji piki za nemški nalet

Spomin upokojenega polkovnika Iva Novaka

Že v času, ko je bil podpisan pristop stare Jugoslavije k trojnemu paktu, je bila enota letalcev, ki ji je pripadal Ivo Novak, na terenu. Dvaintrideseta skupina s tremi eskadriljami lovcev M 109 E se je preselila na letališče Krušedol pod Fruško goro. Na letališču so vsak dan vadili, kot je navada v vojni nevarnosti, čeravno ni nihče naravnost govoril o tem. Tovarštvo med piloti je bilo na najvišji ravni.

»Ko smo zvedeli, da je Jugoslavija pristopila k trojnemu paktu, smo bili vsi zelo potrti. In ko je potem prišla novica, da je vlada, ki je bila podpisala pristop k paktu, padla ter je prevzel predsedovanje generalpolkovnik Simović, je prišel z letalskega poveljstva ukaz, da moramo v nizkem letu preleteti Beograd, kar naj bi pomenilo, da je naša vojska »pripravljena na morebitni spopad«.

Padec razvpite izdajalske vlade je bil resnično dogodek za vse nas, hkrati smo pa dobro vedeli, da to pomeni neizogibno vojno z Nemčijo. Budno smo spremljali novice in videti je bilo, da se vojna lahko začne vsak hip.

Ustavljena so bila vsa dovoljenja za obiske domačih in enote so morale biti v pripravljenosti. Petega aprila zvečer nas je sklical komandant šestega lovškega polka Kostić in nas seznanil z novico, da bodo Nemci napadli z močnimi silami že naslednje jutro. Ta podatek je namreč posredovala obveščevalna služba na osnovi opazovanj, saj so vsa letališča na Madžarskem in v Romuniji vrvele od nemških vojaških letal. Ukaz je bil: pripravljenost številka 1! To je pomenilo, da lahko vsak hip vzletimo.

Skupina, v kateri je bil Ivo Novak, je štela 25 ali 27 letal in prav toliko pilotov. Šestega aprila so vstali navsezgodaj. Vključili so motorje, jih ogreli, pregledali, če vse naprave delujejo brezhibno in če je strelno orožje nared. Ker dolgo ni bilo nemških letal od nikoder, so dobili ukaz, naj motorje spet ugasnejo in zapustijo letala.

»Takrat je obveščevalna služba že odpovedala, saj je bilo po vseh enotah določeno število folksdojčev, ki so sabotirali obveščevalne

postaje. Tako smo šele s prostim očesom opazili nemška letala. S smeri Fruške gore so letela proti našemu letališču. Dobili smo povelje, naj iz vsake eskadrilje poletijo po ena patrolja (dveh letal), se usmeri proti Beogradu in začne zračni boj...«

Rezultat takšnih odločitev

Ivo Novak v opravi pilota starojugoslovanskega vojaškega letalstva

je bil, da so nemška bojna letala z lahkoto opravila s pešico jugoslovanskih; čeprav so bili naši piloti izredno pogumni, niso imeli proti tisočkratni številčni premoči nobene možnosti.

»V drugi skupini sem poletel tudi sam nad Beograd kot vodja četverice. Mesto je bilo zavito v dim, ki je segal že nekoliko petsto metrov visoko. Vse je gorelo.

Naenkrat sem opazil formacijo nemških letal, ki so prihajala s smeri Pančeva. Ze smo se namenili proti njim, ko je začela po nas tolči protiletalska obramba iz Beograda...«

Vse dopoldne so pošiljali komandanti majhne skupine letal iz krušedolskega letališča. Nobenih pravih navodil niso dajali svojim pilotom.

Edino zanesljivo vodilo so bile oči.

»Ravno ko sem se vrnil s poleta nad Beogradom, sem srečal sotovariša Djordja Kršeljčevića. In prav takrat smo vsi skupaj opazili novo, veliko skupino sovražnih letal. Kršeljčević je brez besed zlezel v svoje letalo in poletel – sam. Z vso hitrostjo je letel naravnost proti Nemcem in se v nekem trenutku znašel sredi njih. Streljal je iz vseh topov, medtem ko si sovražniki niso upali odpreti ognja, saj bi lahko streljali na svoja letala. Po nekaj trenutkih se je iz skupine odcepilo nemško letalo in se začelo v krogih spuščati proti zemlji.

Takih pogumnih fantov, kot je bil poročnik Kršeljčević, je bilo več. Piloti so se sploh bojevali, brez izjeme, kot pravi rodoljubi.

Ob koncu prvega vojnega dne nas je ostalo le še malo – pilotov in letal. Mnogi so padli, mnogo je bilo tudi ranjenih. In ker sta nas naslednji dan zapustila tako komandant polka kot komandant skupine, smo vsi preostali piloti oblikovali eno eskadriljo in za komandanta imenovali Milutina Grozdaničevića.

Tudi sedmega aprila 1941. leta, se spominja Ivo Novak, so se še bojevali proti Nemcem. Na obzorju se je prikazala skupina štuk v spremstvu lovcev. Komandir je jugoslovanskim pilotom ukazal, naj poletijo v boj – vsi.

»Boj se je začel nad vasjo Borč. Nismo imeli ravno najugodnejšega položaja za napad, vendar si je vsakdo od nas izbral nasprotnika, oziroma skupino nasprotnikov in smo se pomešali mednje. Iz vseh topov in iz mitraljeza sem streljal, dokler mi ni zmanjkalo municije. Potem sem se hitro umaknil in

se usmeril proti letališču. Nobenega naših nisem videl. Zagledal sem skupino letal in sem s polnim plinom poletel proti njim. Šele čisto blizu sem opazil, da so to spet Nemci. (Tako mi kot sovražnikovi piloti smo leteli v nemških lovskih letalih Messerschmidt 109 E). Zasukal sem letalo za 180 stopinj in pikiral proti zemlji. Šele nekaj metrov nad zemljo sem jim ušel in varno pristal na letališču.

Zdaj nas je res ostala le še peščica. Zvedeli smo, da so našega tovariša Miho Klavovro Nemci napadli tik nad letališčem, in ker je opazil na

variša sovražniki skatili zaradi defetizma in strahopetnosti naših vodij.

Okoli šestnajste ure istega dne sta nad letališče prileteli še dve sovražni izvidniški letali; zato smo upravičeno sklepali, da sledi še en napad – z bombniki. Kapetan Grozdaničević je ukazal, naj poletimo in se odpravimo na druga vojaška letališča. V nizkem letu smo poleteli na letališče v Velikih Radincih. Naš sodrug Grozdaničević je od silne utrujenosti izgubil oblast nad letalom in se je med pristajanjem zrušil blizu letališča.

Vsi smo bili brez streliva in se nismo več udeleževali bojev. Istega dne je na sosednjem letališču pristalo veliko trimotorno letalo – bombnik Savoia – Marchetti jugoslovanskega vojaškega letalstva. Odpeljali smo se z avtomobilom tja. Računali smo nekako takole: pri nas je boj končan, starojugoslovanska vojska je razpadla. Mi pa

da poletimo še v temi zgodnjega jutra.

Letališče, pravzaprav prostoran travnik, je bilo na enem koncu močvirnato. Nekdo je zavpil, da prihajajo nemški tanki, pilot je pohitel in smo krenili. Vendar le do močvirnatga terena, kjer se je z velikim truščem polomila kolesna gred...«

To je pripoved o dvodnevem bojevanju starojugoslovanskega letalstva z nemškimi sovražniki. Ivo Novak, pilota M 109 E, je vojno dogajanje namesto v Sovjetsko zvezo odneslo v nemško ujetništvo. Od Osnabrucka – Eversheida pa do Barkenbrücka in Landecka je šla njegova ujetniška pot, ki se je končala šele s koncem druge svetovne vojne, ko je kot pilot nove jugoslovanske armade po osmih letih aktivnega letenja odšel v pokoj.

»Menim, da je to izredno kratko sodelovanje naše enote v vojni (in še nekaterih drugih enot) bila častna izje-

Fotografija z datumom 5. 11. 1942 je nastala v nemškem taborišču za vojne ujetnike, kjer so se Ivo Novak in njegovi tovariši organizirali in v okviru taboriščnih možnosti delovali ter simpatizirali z narodnoosvobodilnim bojem. (Novak je v prvi vrsti, z belim ovratnikom in pipo v ustih).

tleh še dvoje letal, je zaprosil za pomoč. Toda, letali sta bili na voljo komandantu polka in komandantu skupine. Prvi je z ženo in otrokom pobegnil z avtomobilom neznan kam, drugi pa je bentil, češ da so mu odnesli njegovo padalo, in ni hotel poleteti... Tako so našega bojnega to-

samo se želeli naprej bojevati proti sovražniku, in zato smo menili, da je to za nas mogoče le v Sovjetski zvezi. Bombnik je bil edino letalo, ki je imelo dolg dolet, in bi nas lahko varno pripeljal v Sovjetsko zvezo. Tako smo napolnili letalo z gorivom, pripravili načrt in sklenili,

ma in svetel dogodek starojugoslovanske vojske, ki je sramotno kapitulirala,« pravi danes v Ljubljani živeči nekdanji pilot, ki mu ob spominu na šesti april 1941. leta vselej vstane pred oči prizor gorečega in kadečega se Beograda.

Bojana Žokalj-Jesih

Krvavi april 1944 v Prlekiji

Krvavi april 1944 v Prlekiji je zadnji sestavek nedavno umrlega prvoborca Rada Pušenjaka, ki ga je pred dnevi poslal v naše uredništvo

Pomlad 1944. leta. Že četrti april, že četrto pomlad doživljajo vaščani Cezanjevec bridkosti »novega reda«, ki so ga vsiljevali Hitlerjevi bajoneti. Prebivalci vasi, včasih mirni, ubogljivi in potrpežljivi, so se z vso svojo plemenito ljubeznijo vključili v boj za svobodo. Nemški okupator je preimenoval vse v banditsko vas. Tudi sosedne vasi Branoslavci, Vogričevci, Vidanovci, Kamensčak, Stara cesta, Mekotnjak in Desnjak niso bile odrinjene od bojne poti.

S krvavimi črkami bo zapisan v zgodovini Cezanjevec in sosednih vasi zlasti mesec april 1944. Dne 5. aprila 1944 so se bojevali pri odkritem bunkerju pri Jesenikovih na Stari cesti. V boju je padel Janko Slavinec ml., druge partizane so Nemci ujeli žive. Aretirali so Janka Slavince st. in Alojza Lesjaka.

V mrtvašnici v Cezanjevcih, kjer se je hotel posloviti od svojega mrtvega tovariša Janka Slavince ml., so aretirali 15-letnega Janka Ribiča, mlajšega. Zapirli so ga v občinskem poslopju v Cezanjevcih. Stražila sta ga nemškutarja Jože Milavec in Adam Mohr. Jan-ku je uspelo preslepiti stražarja. Iztr-

gal je pištolo Jožetu Milavcu in ga ustrelil, Adama Mohra pa ranil. Posrečilo se mu je pobegniti na partizansko postojanko k Filipičevim v Vogričevce. Nemci so ga izsledili. Pozvali so ga, naj se vda, kar pa je odločno zavrnil. Petnajstletni Janko je sprejel boj, se junaško bojeval štiri ure, nato pa se je skušal umakniti. Pri preboju so ga prešetale sovražne krogle. Njegovo truplo so nato razstavili na dvorišču ljutomerske pošte. Okupatorji so se nečloveško znašali nad njim ter ga opljuvali vpricho nesrečne matere.

Dne 6. aprila 1944 je prišlo do enega največjih spopadov pri Ribičevem mlinu, kjer sta sprejela neenak boj partizana Daniel Hojs-Ljubo in Franc Belšak-Maks. Junaško je padel Franc Belšak, ubitih pa je bilo več gestapovcev.

Dne 13. aprila 1944 je bila izdana skupina partizanov v Velicanah. Partizani se niso hoteli vdati. Pri preboju so padli partizani: Gustek Zmazek, Anton Petrena, Marija Filipč in Anton Sunčič. Iz obroča sta se prebila le Ignac Zmazek, ki je 3. novembra 1944 padel v boju s kozaki na Cvenu, ter Franc Babič, ki je padel ob koncu

1944. leta na Kozjaku. Po nemških poročilih so bili ranjeni 3 nemški orožniki. Prlekija torej ni bila zaledje fronte, temveč odprto bojišče, kjer se je bil boj na življenje in smrt.

Dne 24. aprila 1944 je bilo v ptujskih zaporih pripravljeno večje število zapornikov za transport. Te zapornike so tudi fotografirali. Med njimi so bile tudi 3 jetnice, in sicer Ribičeva, Filipičeva in Kaučičeva. Zapornike je obšla zla slutnja. Znano je bilo namreč, da so bile odmerjene tistim, ki so jih fotografirali, le kratke ure življenja.

Dne 25. aprila 1944 zgodaj zjutraj so opazovali zaporniki v ptujskih zaporih skozi špranje na vratih celic, kako so gonili zvezane mučenike na dvorišče, kako so jih nakladali na tovrne avtomobile. Med njimi ni bilo zapornic.

Istega dne zjutraj so začeli gestapovci in druga okupatorska sodrga pripravljati v Cezanjevcih vse potrebno za izvršitev največjega zločina v zgodovini vasi. Začel se je za vse naše prebivalce najstrašnejši dan – 25. april 1944.

Iz Ljutomera in drugih krajev je pridrvelo okrog 12 avtomobilov in avtobusov. Vse je moralo v Cezanjevec na veliko slavo. Po pripovedovanju se je zbralo okrog 200 do zob oboroženih pripadnikov nemških vojaških in policijskih sil. Okrog pol devetih so pripeljali žrtve na tovrnih avtomobilih na prostor pred Ribičevim mlinom. Trdno zvezana sta bila po dva, tako ni

Rado Pušenjak

Smrt j
njaku, d
odborni
ških org
življenje
socialist
Prlekijo
vedno z
bojevati
aktiven
sejo skup
Vse svi
mer na
pri urej
zidavi ol
Življen
ga je oku
bil v tal
partizan
izneveril
dilo in v
čakale. N
organizir
drugih p
dno. Nik
Na raz
vsega na
bi se zač
tudi po
prispevi
urejeval
vati nel
grešljiv
od leta
Povsod
urejeval
darskih
Ob nj
pogreb
stenjaki
družben
sejni dvo
Na ljuto
vila od
visoko se
nem spoi
z neverje

Želja desetletnega Leopolda Urha »Mama, za rojstni dan mi sešij novo titovko«

V gorski vasi Podvrh nad Javorjani v Poljanski dolini, nad katero se vije blegoška cesta, je živel Urhova družina, po domače Jelovčanova. Leopold je bil najmlajši v družini, star komaj šest let, ko se je začela vojna. Pasel je krave, pomagal staršem pa tudi partizanom, ki so prihajali v vas.

»Pionirček Poldek, si videl Nemce ali kakšne druge uniformirance?« so ga spraševali, če so prišli od daleč in niso vedeli, kakšne so razmere v okolici. In povedal jim je po pravici. Znal je razlikovati Nemce in njihove pomagače od partizanov. Med hajkami, ko so po vasi krožili sovražnikovi vojaki, je večkrat odstopil svoj kos kruha kakemu skritemu kurirju, ki je čakal noč in priložnost, da nadaljuje pot. Včasih je prinesel na pašo star zvezek in košček svinčnika ter kracal po listih. V Javorjah ni bilo šolskega pouka. Šolska vrata so bila že dve leti zaprta. Starša in sestra ga niso imeli čas učiti, toliko je bilo dela, saj pri hiši ni bilo nobenih strojev. Včasih je k njemu prisedel partizan ali partizanka in ga učil abecedo, risanje, branje in preproste račune.

Rdeča armada je bila pred Dunajem in zahodni zavezniki v Nemčiji. Jugoslovanska armada je prodirala proti Sloveniji, ob morju pa se je bližala Reki in Trstu. Le še mesec in pol je bilo do konca vojne, ko mati poboža sina in vpraša:

»Polde, kmalu boš star deset let. Kaj naj ti podarim za rojstni dan?«

Fantiču so se zaiskrile oči.

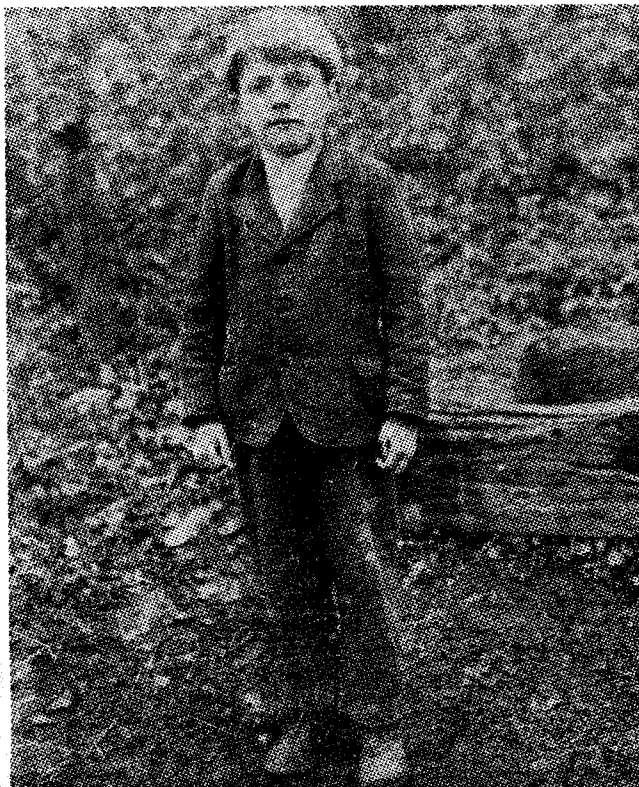
»Mamica, sešij mi novo titovko z veliko rdečo

zvezdo. Če sem še majhen, pa naj bo zvezda velika kot pri pravih partizanih. Rad bi tudi knjigo z lepimi slikami in velikimi črkami...«

Bilo je v drugi polovici marca 1945. leta, ko je v hišo prišla skupina partizanov. Brhka partizanka, ki je v rokah držala kos mesa, je vprašala Urhovo mamo, če ga lahko skuha jo pri njej. »Vse povsod

nasmehnili: Le kakšen tobak nam gre sadit; Otroška domišljija pač ni meja.

Med kuhanjem partizani nenadoma zagledajo Nemce pri sosedu. Partizanka bliskovito zagrabi za lonc, zlije vodo in s kosom mesa v roki zbeži iz hiše, za njo pa vsi partizani. S streljanjem bi lahko samo škodovali vaščanom, tega pa niso želeli.

Leopold Urh, ubit zaradi titovke, ki jo je dobil za deseti rojstni dan

naokoli je hajka,« je dejala, »čim ga skuham, odidem. Pojedli ga bomo v gozdu.«

Polde se je skobacal s peči, si nadel na glavo novo titovko, in rekel:

»Vi kuhajte meso, jaz pa grem na vrt za vas saditi tobak, da boste lahko kadili,« in odšel je ven. V sobi so se spogledali in

Tudi sami se ne bi več izvlekli iz vasi, tako pa so dosegli gozd nad vasjo. Nemci jih sploh niso opazili, ker so planili skozi zadnja vrata.

Medtem ko je mati po kuhinji pregledovala, če so partizani kaj pozabili, da ne bi dobil sovražnik in se znesel nad družino, je pri sosedu zapela stroj-

nica. Sledila je kratka tišič, krik z vrta napove strahotno tragedijo. Oče plane na vrt in zatuli od groze, ko zagleda Urha s prešetanim trebuhom. Nežno ga je dvignil v naročje in jokajoč prepričeval sina, da bo že še vse dobro, naj se nič ne boji. V sobi ga je položil na posteljo, ob kateri je mati omedlela.

Poldetove sestre Mar-

jance tedaj ni bilo doma, kot tudi ne mnogo vaščanov. Pred prihodom sovražnika so šli za pogrebom neke umrle vaščanke, pokopališče pa je v precej niže ležeči vasi Javorje. Ko so se pogrebci vračali od pogreba, so videli več kolon, ki so se bližale Podvrhu iz raznih smeri.

Marjanca se je ustavila na dvorišču. Ni mogla na-

prej. Iz hiše je slišala presunljive krike.

Približali so se ji trije zelenci in jo vprašali, če je doma v tej hiši. Ko je prikimala, so se ji opravičili:

»Mislili smo, da je na vrtu partizan, ko pa je imel tako veliko zvezdo na kapi.«

»Polde, moj Polde,« je zakričala, se ozrla in besno zabrusila:

»Veliko zvezdo na kapi ste videli, da pa je otrok, niste!«

Leopold Urh je podarjeno titovko za deseti rojstni dan nosil samo tri dni.

Jože Vidic

Hrabra osemdesetletna Tezenčanka

Skupščina občine Maribor Tezno in družbenopolitične organizacije te občine so 31. marca pripravili sprejem ob 80-letnici Marije Faleževe - Mice Rokove, znane aktivistke OF in borke, ki je s svojim delom med NOB prispevala pomemben delež k zmagi revolucije in k padcu fašizma. Na slovesnosti je predsednik SO Maribor Tezno Rajko Orešnik čestital jubilarici k življenjskemu jubileju in orisal njeno življenjsko in bojno pot. Mica Rokova je delala v raznih tekstilnih tovarnah, kjer se je pred vojno udeležila tudi tekstilnih stavk. Pozneje se je nastanila v hišici z nekaj zemlje v Rogozi blizu glavne ceste Maribor-Ptuj. Tukaj se je začel 1942. leta tudi njen veliki prispevek v boju za svobodo.

Profesorica Milica Ostrovska je v svoji knjigi Kljub vsemu odpor zapisala, da se je Mica ob neugodnih razmerah NOB razvila v izredno pogumno in borbeno žensko. Ko so člani okrožnega komiteja jeseni 1943. leta spoznali, kako žgoče je zaradi njihovih postopkov zasovražila okupator-

je in kako nepopustljivo se je pripravljena bojevati proti njim, so ji začeli dajati vse težje naloge. Milica Ostrovska piše, da se jih je lotila z veliko vnetostjo in sposobnostjo, ponosna na to, da ji zaupajo, in izkazala se je vredna tega zaupanja.

V nadaljevanju govora je Rajko Orešnik dejal, da so v hiši Mice Rokove med NOB skupali dva bunkerja in pozneje še dva v tezenskem gozdu. Bunkerji so bili varno skrivališče za ilegalce, za bolnike in ranjence, za štab Lackove čete in pozneje bataljona, za tehniko itd. Tako so nastali bunkerji, poleg dveh v hiši še Triglav, Sevastopol in Trbovlje.

Mica Rokova je bila glavna organizatorka gradenj, nabavljalka materiala in neposredna graditeljica, pozneje pa oskrbovalka bunkerjev s hrano in drugimi potrebščinami. V tem času je postala tudi članica okrožnegaomiteja KPS Maribor. Ni mogoče opisati resnične vrednosti teh bunkerjev in njenega dela. Bunkerji so omogočali aktivno delo v neposredni bližini okupatorja, saj

je bilo do tovarne letal le dva kilometra. Ko je okupator to pozneje odkril, je Micino hišo razstrelil. Micina aktivnost se je še povečala, ko je kot aktivna organizatorka in borka s Pohorja hodila v neštete akcije. Doživela je mnogo lepih, pa tudi hudih trenutkov. Vprašanje je, ali so bili najtežji trenutki zanj takrat, ko je odkrila med svojimi izdajalci, ali ko je bila hudo bolna. Njeno delo je bilo vsestransko. Bila je srekotarka Slovenske protifašistične ženske zveze za mariborsko okrožje in članica belokranjskega odbora OF za Štajersko. Tudi obljubo, ki jo je dala Sergeju Kraigherju, je držala, to je, da je kot predstavnica nove politične oblasti med prvimi prispevala v Maribor. Mici Rokovi so na slovesnosti izročili šopek cvetja in se ji zahvalili za njeno nesebično in požrtvovalno delo med NOB in v povojni socialistični izgradnji. To so storili v znak spoštovanja do hrabre Tezenčanke, ki je mnogo storila za razvoj NOB. Med vojno je izpostavljala svoje življenje in kljubovala okupatorju na vsakem koraku.

M. K.

adoma pretrgala življenje prvoborcu Radu Pušetnemu poslancu republiškega zbora, okrajnemu aktivnemu družbenopolitičnemu delavcu v republiki v Mariboru, Ljutomeru in drugod. Ugasnilo je eka, ki je vse svoje sile posvetil NOB naši povojni zgradnji. V občini Ljutomer so ga zaradi zaslug za lasili za častnega občana. S svojim delom je bil ed mladi generaciji, kako je treba delati in se oljši jutrišnji dan. Do zadnjega diha je bil vedno in energije, novih zamisli in pobud. Umrli je med domače vodne skupnosti Mura v Murski Soboti. le je posvetil urejanju vodnogospodarskih raz- in Ščavnici. Zato je neprecenljiv njegov prispevek u vodnogospodarskih problemov in Pomurju, pri bnihih nasipov na posameznih vodotokih in drugod. adu Pušenjaku ni bilo nikoli naklonjeno. Leta 1941 r izšel, pozneje pa je sodeloval z OF v Ljubljani in tu na Rabu. Od leta 1944 pa ga že srečamo kot političnem delu v rodni Prlekiji, ki se ji nikoli ni 1942 je bil sprejet v KP, kar ga je še bolj vzpodbu- lo novih moči za nove odgovorne naloge, ki so ga tboru je po vojni opravljal odgovorne naloge pri preskrbi v povojnem Mariboru in na nekaterih tjih. Vsako akcijo, ki se je lotil, je izpeljal dosle- mislil nase in na svoje zdravje. estankih in v pogovorih je bil odločen zagovornik aega in bičal je napake in pomanjkljivosti zato, da uredile in premaknile na bolje. Večkrat je posegel u in napisal kritične članke in odgovore na razne inevnem tisku. V Mariboru je vedno našel čas za obtemov in Ljutomerski občini. Pomagal je ureje- razvojni in druge probleme v občini in bil nepo- valec svojim rojakom v Prlekiji. Čeprav je bil že v pokopju, je delal enako kot prej, ali celo več. otogeval za dobre medsebojne odnose, za humano dev in za doslednost pri urejanju naših gospo- izbenopolitičnih problemov. smrti so v Ljutomerski občini ustanovili odbor za esnosti. Do pogreba je ležal v galeriji Anteja Tr- so se ob pokopniku zvrstile častne straže vodstev eničnih organizacij, SO in delovnih kolektivov. V dvu občinski skupščini je bila tudi žalna slovesnost. ototem pokopališču se je velika množica ljudi poslo- i Pušenjaka-Prleka. Tudi pogreb je pokazal, kako o senili in spoštovali ljudje. Vsem bo ostal v nepozab- potkot bореc za boljše medsebojne odnose, kot človek rje energijo, zagnanostjo in sposobnostjo.

bilo mogoče zbežati. Zice so se jim zajedale v meso. Ob straneh so sedeli esesovci z nasajenimi bajoneti. Trpini so bili zelo zmučeni. Že v zaporih in posebno na zasliševanjih so jih strašno trpinčili. Večina izmed njih so bili očetje ali bratje naših partizanskih borcev, ki so se tolkli z zločinskimi okupatorjem dan za dnem po Murskem polju in ljutomerskih hribočkah. Mnogo fantov je že žrtvovalo svoja mlada življenja za domovino.

Mučeniki so vedeli, kam jih peljejo. Vedeli so, da jih ta pot vodi v smrt in da gredo na svoj pogreb. Večinoma so bili domačini, ki so poznali vsak najmanjši košček zemlje. Težje jim je bilo toliko bolj, ker so bili povsem nemočni, da bi sprejeli tudi poslednji boj z morilci slovenskega naroda. V mislih so objemali sorodnike in svoje izropane domove.

Z avtomobilov so vlačili trpine skrajno surovo. Slovenski mesar je gotovo obzirnejši, ko vlači teleta v klavnico. Na tleh so jih razvezali in postavili v dve vrsti. Ponovno so jih presteli in ugotovili, da jih je 25 oziroma, da se med potjo ni nobeden izgubil. Krog in krog so mrgoleli žandarji, gestapovci in esesovci. Vse je bilo v bojni opremi, kakor bi bili pred najtežjo ofenzivo. Civilnega prebivalstva niso pozvali, da bi bilo priča tragediji. Izjema je bil le izdajalec Benko s svojo zvesto gardo.

Okupator ne bi bil okupator, če bi ne zahteval od 25 obsojencev na smrt, da

so morali odkorakati strumno in v vojaški formaciji v drvarnico. Tam so se morali sezuti in sleči obleko, tako da so morali pred puške le v spodnjem perilu. Bogati rajh je seveda potreboval čevlje in obleke. Pomočniki krvnikov so postavili pet smrtnih kolov. Mučeniki so preživljali zadnje trenutke svojega življenja. V vrsto za streljanje so postavili esesovce.

Izbrali so prvih 5 talcev ter jih gnali na morišče. Ponosno je stopala prva četa skozi švabski špalir. Pet mučnikov so privezali k petim pripravljenim drogovi ter jim zavezali oči. Zadone-la je prva salva. Ob drogovi se je zvalilo prvih pet trupel. Mrliče so odvezali ter jih pustili ležati tam, kamor so padli.

Strašen obred se je ponavljal. Zopet so padle salve in še posamezni strelji za tiste talce, ki niso hoteli umreti od prvih krogel. Dobili so še milostne strele za skrajšanje smrtnega boja.

Izpolnjen je bil celotni krvni program zločinskih okupatorjev. Salve morilcev so trgale ozračje ter odmevale po Murskem polju in Slovenskih goricah. Zaorile so grenki klic po maščevanju, boju in svobodi. Kriki borcev - talcev in rezgetanje brzostrelk so trgali srca prebivalstva, ki je poslušalo to strašno tragedijo, a mu je hkrati vlivalo pogum za nadaljevanje krvavega boja.

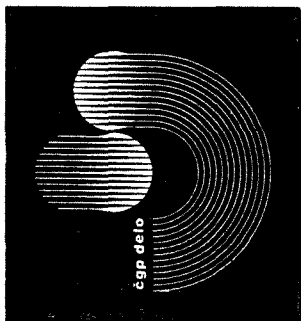
Petnajst žrtev je obležalo v krvavih mlakah. Strašna tragedija je bila kon-

čana. Okupator je dosegel svojo zmag-o. Bojeval se je z neoboroženimi pripadniki Osvobodilne fronte. Po zverinskem mučenju je prekinil nit njihovega življenja ter s tem ponovno dokazal, kakšna je nacionalistična kultura. Od talcev si Ludvik Vrtnjak iz Ceza-njevca ni pustil zavezati oči.

Domači izdajalec Benko je mobiliziral vaščane iz Dezanjevca, da so morali izkopati skupen grob. S krvavim srcem so opravljali to delo. Položili so trupla v dve vrsti - seveda brez krst - jih posuli z živim apnom ter zagrebli. Grobišče ni bilo posuto ne s pomladanskim cvetjem ne z vencii, nanj so padale le solze grobarjev. Iz skupnega groba padlih junakov rase novo, bujno življenje ter preoblikuje okolje.

Pri tem pokolu so izgubili življenje: Janko Senčar, Jožef Bogša, Ivan Jese-nik, Stara cesta, Franc Marin, Perše-tinci, Alojz Marin Hranjigovci, Vinko Miklošič, Hermanci, Rudolf Novak, Branoslavci, Alojz Geček, Sv. Trojica, Jakob Rodošek, Franc Korenc, Skor-ba, Franc Rožman, Ivan Klaneček, Sp. Hajdina, Ivan Zorec, Hajdoše, Alojz Lesjak, Miha Magdič, Matija Petek, Desnjak, Franc Ganza, Koračice, Lu-dvik Vrtnjak, Janko Slavinec st., Ce-zanjevci, Ivan Vrtnjak, Godemarci, Božidar Stankovič, Kuršinci, Peter Laktijev, Mogudovska, Viktor Sevčen-ko, Kijev, Maks Ogorevc, Bistra vas, Alojz Tič, Drlija.

Rado Pušenjak

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

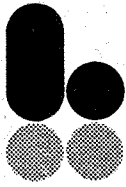
• TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

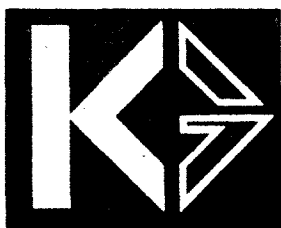
- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

Natrijev perborat tehnični
Vodikov peroksid tehnični
Beli lux
Sadolin PX 65 S
Belles impregnacijski grund
Belinka epal
Taninski ekstrakti KPN, KPS
Furfural

belinka

tovarna kemičnih izdelkov, n.o.s.o.
Ljubljana p. p. 5-I
telefon: 061 n. c. 314-177
telex: 31 260 yu bel
telegram: belinka ljubljana

KOVINASTROJ

Grosuplje

Tovarna gostinske opreme

61290 Grosuplje
Adamičeva 36

tel. (061)771-411, telex 31-552 yu kogro

MOBILNA KUHINJA

MK – 100 za kuhanje hrane na prostem na trdo gorivo ali plin iz jeklenk

MK – 200 kombinirano: trdo gorivo ali plin iz jeklenk

MK – 300 trdo gorivo

Delegatsko vprašanje ali balada o muzejski zbirki ljudske revolucije

Na svoji letni skupščini dne 7. marca 1983 so borci NOB krajevne skupnosti Boris Kidrič na Ptuj po živahni diskusiji sklenili, da je treba postaviti zborom skupščine občine Ptuj delegatsko vprašanje in odločno zahtevati pojasnilo glede delovanja zbirke oddelka revolucije ptujskega Pokrajinskega muzeja. Redko se namreč dogaja, da popelje vodnik obiskovalce muzeja v to zbirko, po navadi pa se le priporoča ogled zbirke, ki nikogar ne obvezuje, da to stori. Kot pa so poročali lokalna radijska postaja ter časopisa Tednik in Večer, bi naj bila zbirka NOB zaprta tudi letošnjo sezono, kajti muzej je sicer na ogled samo v poletnih mesecih. Vzrok bi naj bil v urejanju prostorov, zaradi česar je bila zbirka zaprta že lansko sezono. Vzporedno bi bilo treba pojasniti tudi, kako so bila uporabljena sredstva za ureditev zbirke, dodeljena in še posebej zbrana s pomočjo že pred štirimi leti.

Sodeč po sedanjem stanju lahko samo poučimo, da predstavlja trenutno na Ptuj poletnega etnološkega oddelka pereče vprašanje predvsem muzejska zbirka oddelka revolucije. Njeni začetki segajo že v 1952. leto, zbirka pa je dobila v tedanjih razmerah stalne razstavne prostore 1956. leta v pritličju grajskega poslopja, kjer je sicer kulturno oziroma umetnostno-zgodovinska zbirka. Kljub prizadevanju dopolnjevanju gradiva zbirka revolucije nujno potrebuje novo postavitev, saj je v več kot trest desetletjih doživljala le minimalne spremembe, kar pa deluje v neprimernih in vlažnih prostorih zastarelo in didaktično nesprejemljivo. Medtem so se namreč v glavnem vse muzejske in galerijske ustanove širom po deželi trudile in skrbale, da obstoječe zbirke modernizirajo, nove pa prav tako urejajo po sodobnih muzeoloških načelih.

Za rešitev tega problema je bil na Ptuj med leti 1976 in 1979 narejen resen poskus, ki je bil programsko tudi javno uveljavljen, čeprav muzej tedaj že nekaj let v oddelku revolucije ni imel kustosa. Omenjeni program se je nanašal na pridobitev posebne stavbe za ta oddelek in jo našel v starem sodišču z zapori v neposredni bližini bivšega dominikanskega samostana, v katerem je uprava muzeja in stalne zbirke arheološkega oddelka. Oba kompleksa povezuje tako imenovani muzejski park. Obenem pa je stavba starega sodišča resničen spomenik naši revoluciji, kajti v njej so med zadnjo vojno trpeli številni rodoljubi. Od tukaj so gestapovci premeščali politične zapornike v zloglasnejše mučilnice in taborišča, za številne pa določali takojšnjo likvidacijo. V teh zaporih je tragično končal tudi narodni heroj Jože Laco. Ob izrednem posluhu družbenopolitičnih organizacij je bil omenjeni kompleks po kratkem postopku, septembra 1976, namensko izročen muzeju. Takoj za tem so se začeli odvijati postopki za izselitev strank in iskati možnosti za pridobitev sredstev, ki bi omogočala urejanje stavbe in prostorov za zbirko. Leta 1977 so izselili prve stranke, druge pa leto kasneje. Začeli so tudi dela pri ureditvi, ki so jih nadaljevali 1978. leta, ko bi naj bili končani

obsežnejši posegi. Nato naj bi začeli urejati zbirko, ki naj bi jo odprli nekako 1979. leta.

Nazalost pričakovanja ob zasedbi oddelka revolucije spomladi 1978. leta niso prinesla zaželenega uspeha, kajti kmalu zatem, ko je nalogo urejanja prevzel kustos, se je program začel krhati, sicer ne samo po njegovi zaslugi, dokler ni popolnoma ugasnil. V zamenjavo za dokončanje nove, sodobnejše urejene zbirke, se je skoraj dve leti vrstilo odlikovanje številnih odborov in različnih sestankov, zasedale so komisije in podobno, čemer so sledile zahteve po drugi lokaciji in sredstvih za novo poslopje. Rešitve tega problema so iskali od lokalnih družbenopolitičnih organizacij do organov v republiki, dokler ni kot rezultat sledilo pojasnilo, da nova stavba v nastopajočih gospodarskih težavah ne pride v poštev, ampak je treba vsaj za prihodnjih deset let uporabljati stavbo, ki jo je prepustila SO Ptuj v ta namen muzeju že 1976. leta.

Predloga oziroma alternative muzejski delavci niso upoštevali, in so stavbo, namenjeno oddelku revolucije, prepustili zobu časa. Oddelek je zapustil tudi drugi kustos, ki je sledil prejšnjemu, iz 1978. leta. Muzejski program se je medtem zunanje usmeril na arheologijo, najbrž ne samo zato, ker je zadnji dve leti ravnatelj muzeja arheolog. Zaenkrat še sicer vzporedno z arheologijo deluje kulturno oziroma umetnostno-zgodovinska zbirka, čeprav si od lanskega poletja ni mogoče več ogledati glasbene zbirke, urejene za ogled 1977. leta. Druga dva oddelka muzeja (NOB in etnološki), ki ju skupnost prav tako financira, pa sploh nimata več zbirke. Iz bivše grajske žitnice so 1981. leta predmete in opremo Vinarske zbirke (urejena 1976) in etnološke zbirke Mase in opravila (odprte 1978), nekaj mesecev požirali na ptujskem grajskem hribu ognjeni zubli. Kljub vsemu je bilo muzeju dovoljeno, da so bila sredstva uporabljena za ponovno prekritje strehe nekdanje žitnice, kar je bilo sicer pravilno opravljeno osem let prej, 1973. leta. Ob ohranitvi zbirke bi bila namreč koristneje naložena v dokončanje žitnice in etnografskih zbirke.

Na podlagi navedb se torej ni čuditi, če na Ptuj že dlje časa ni na ogled zbirka ljudske revolucije. Urejajo pač prostore grajskega pritličja, kar ni dovolj opravičljiv izgovor za kulturno izobraževalno nalogo, ki jo mora med drugim izpolnjevati muzej. To in druga omenjena dejanja gotovo niso naključna. Vzporejamo jih lahko, najblaje rečeno, z nasprotovanjem razvoja širših družbenih interesov, nima jo pa tudi nič skupnega z varovanjem družbenega premoženja. Poleg banalnega negiranja naše kulturne dediščine gre predvsem za skrajno primitivno izsiljevanje na podlagi samovoljne frazeološke in akcijske brezobzirnosti, ki kljub nepopravljivi škodi dobiva dovolj podpore, ker se še vedno nadaljuje. Čemu je sicer po številnih kritikah, razpravah in diskusijah, ki trajajo že nekaj let, ponovno potrebno delegatsko vprašanje.

Dr. ŠTEFKA COBELJ

Primerjajte se s hotelom Pical!

Mi smo brezoblična množica, posebno takrat, ko je treba o čem dati račune – tako bi se lahko reklo nepodpisnemu Odgovoru na članek »O domu v Strunjanu nekoliko drugače«, ki je bil objavljen v 12. številki našega lista.

Ob srečanju borcev Štirinajste v Celju – 5. februarja letos – mi je najmanj deset borcev NOV in vojaških invalidov čestitalo k napadnemu članku, rekoč da so se pripravljali podpisati z obema rokama. To pomeni, da sem z njim zadel bistvo problema, ne pa da sem z njim imel »določen (torej slab) namen«, kot mi

podtika tisti, ki je odgovor pisal v imenu delovne skupnosti Zdravilišča vojaških invalidov in borcev NOV Slovenije Strunjan.

Dejstvo, da bo moral Gradis na svoje stroške popraviti gradbene pomanjkljivosti in povrniti tudi izpad dohodka, je samo še en dokaz več, da vzrokov za poslovanje zdravilišča, ki med vojaškimi invalidi in borci NOV zbujajo upravičene prigovore, ne gre iskati zunaj delovne skupnosti, ampak jih je treba iskati v njej sami. Neki tovariš, ki kadi pipo in ki je o vsem v Strunjanu natančno poučen, mi je rekel, da bi smelo biti po statutu zdravilišča zaposlenih 80 ljudi, v resnici pa jih je 120. Teh števil nisem preverjal, zagotovo pa zajec tiči ravno v tem grmu.

Tudi navedbe o zmanjšanju sredstev, ki jih je federacija zagotavljala SR Sloveniji za zdravljenje vojaških invalidov in borcev NOV, ne morejo biti poglavitni vzrok za izpad dohodka v letu 1982. Ta denar se je (po navedbi člankarja) zmanjšal od 66.000.000 dinarjev v letu 1981 na 43.680.000 dinarjev v letu 1982, v odstotkih torej na 66,18, medtem ko je na zdravljenje v Strunjan (po navedbi istega vira) prišlo le okrog 20 odstotkov gostov. To pomeni, da je prišlo do izpada dohodka predvsem pri samoplačniških zdraviliških storitvah, ne pa toliko pri zmanjšanju zdravljenja vojaških invalidov in borcev NOV.

Zastavlja se vprašanje, kdo mora poskrbeti, da bo v Strunjan prihajalo toliko gostov, kot predvideva gospodarski načrt. Ljubega Boga ni več, ne prejšnjega ne etatičnega. Tudi Ivana Krbavčiča ni več, da bi se kdo lahko izgovarjal nanj, češ da drugim delavcem v Strunjanu odžira kruh. Novi direktor ima vse možnosti, da se izkaže, koliko velja. Če zdravilišča ne zmore ali ne zna izvleči iz težav, naj se umakne sposobnejšemu!

Veliko vojaških invalidov in borcev NOV je takih, ki bi si lahko sami delno ali v celoti plačevali zdraviliške storitve, vendar je vprašanje, če so z njimi zadovoljni. Dokler je država plačevala zdravljenje vojaških invalidov in borcev NOV, se ni nihče spraševal, kaj ti ljudje dobijo za ta denar, kako so sprejeti in postreženi. Zdaj bo drugače. Vsak, ki bo dal denar iz svojega žepa, bo hotel tudi vedeti, kaj bo zanj dobil. To pomeni, da bo izbral tiste rekreacijske ustanove, ki bodo nudile za manj denarja več storitev in boljše storitve. To se v resnici že dogaja, o čemer pričata že opisani Dom upokoencev v Izoli in tudi hotel Pical v Poreču.

Ne bi hotel komu delati reklame, zakaj po kodeksu novinarjev je nezdružljiva z mojim poklicem. Zato tudi ne navajam polnega naslova delovne ustanove, ki jo primerjam s Strunjanom. Gre mi edino za primerjavo.

Hotel Pical v Poreču je visoke A kategorije. Tudi ta premore pokriti bazen 25x12,5 metra z ogrevano morsk vodo, ki je še bolj čista in manj klorirana kakor v Strunjanu. Bazeni v Picalu je odprt vsak dan od sedmih zjutraj do devetnajstih zvečer, nasprotno pa je bazen v Strunjanu za stalne goste odprt dnevno le od devetih dopoldne do osemnajstih zvečer, poleg tega pa je za goste zaprt še v ponedeljek in v četrtek popoldne. V okolici Poreča so urejena in prelepa sprehajališča, v mestu samem pa so mnoge srednjeveške zanimivosti, ki so vredne ogleda. Hotel ima svojo kinodvorano, prireja srečanja s pevci zabavne glasbe ali književne večere. Vsega tega v Strunjanu ni, da hrane in drugega udobja ne primerjamo. Po sobah v Picalu dnevno menjajo brisače, v jedilnici pa gostje opoldne lahko izbirajo med dvema, zvečer pa med štirimi menuji, medtem ko bi zajtrk zadovoljil celo najzahtevnejše sladokuse. Posebej velja opozoriti na vpludno strežno osebje, ki ima to lepo navado, da pozdravlja ali želi dober tek v jeziku gostov. Na slabšem je Pical le glede avtobusnih zvez, ki so skoraj ravno tako redne in dobre kakor proti Strunjanu, le da vožnja traja kakšno uro dalj. Šoferji, ki so večinoma Slovenci, prav radi ustavijo čisto blizu hotela.

Penzion za več kot tridnevno bivanje stane tačas v Picalu za upokoence 467,50 dinarjev, in to s turistično takso in stroški za prijavo vred, kar pomeni, da je v primerjavi s Strunja-

nom za sedem dinarjev nižji, to pa ob tako bogati in odlično pripravljani hrani, da se hotel Svoboda v Strunjanu lahko skrije.

Nihče ne more zameriti borčevskim organizacijam iz ljubljanske okolice, če svoje člane pošiljajo na letovanje oziroma na klimatsko zdravljenje tja, kjer se borci počutijo domače in kjer je ceneje – to so Banjole. Te goste ali vsaj del teh gostov bi lahko dobil tudi Strunjan, toda to bo dosegel edino v primeru, če bo pri cenah zmernejši in pri storitvah popolnejši. Žal nam članek, ki meni pripisuje slabe namene, česa podobnega ne obeta. Najnovejše vesti iz Strunjana pričajo, da tam vidijo izhod iz težav zgolj v navijanju cen. Po tej poti lahko dosežejo samo stanje, da bomo vojaški invalidi in borci NOV v svojem domu postali tujci.

FRANCI STRLE

Odmev na Doživetje taborišča v glasbi

Najprej čestitke skladatelju A. Ajdiču k Prešernovi nagradi Gorenjske za Kantato Ravensbrück, s katero se je na svojevtrsten način odločil trpljenju in umiranju v tem taborišču in v vseh drugih nemških koncentracijskih taboriščih med drugo svetovno vojno.

Kantate še nisem slišala v celoti, temveč le nekaj odlomkov. Dovolj, da me je navdušila in prevzela. Zato podpiram predlog, da naj bi jo uvrstili v letošnji program festivala Revolucija in glasba, in to v koncertni izvedbi. Zaradi svoje izredno močne vsebine in izrazne vrednosti vsekakor zasluži širšo družbeno uveljitev in popularizacijo in ima prav gotovo več skupnega s pojmom revolucija kot pa razne Aleluje, Slava gospodinu in Ave Marije, ki sem jih slišala na lanskem izvedbi tega festivala v Novi Gorici.

Moja želja in želja še mnogih nekdanjih taboriščnikov je tudi, da bi to našo kantato enkrat skupno poslušali v akustični dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Pa najsi bo v okviru festivala Revolucija in glasba ali ob kakšni drugi priložnosti. Če bo v KDIC izvedena ob letošnji proslavi dneva republike, bo to pomenilo še eno priznanje več Ajdiču in nam. A bojim se, da na taki slavnostni predstavi ne bo prostora in niti primeren čas za nekdanje taboriščnike. Zato bi bilo morda prav, če bi letos pripravili izvedbo samo za nas. To bi lahko bilo tudi nekako neobvezno srečanje vseh slovenskih taboriščnikov, brez velikih organizacijskih priprav in nepotrebnih stroškov.

Poleg kantate in srečanja s sotrpini bi mi s podeželja obenem tudi prvič doživeli še Cankarjev dom in neposredno spoznali to našo osrednjo ustanovo. Le čas predvajanja bi moral biti prilagojen, da bi se po predstavi lahko vrnili na svoje domove.

Pq vsem tem naj razmislijo pristojni.

O kantati Ravensbrück še to. Ni namenjena le nam, nekdanjim taboriščnikom, temveč naj bo to eno izmed izročil revolucije mlajšim generacijam. Prepričana sem, da jo bo osvojila in vključevala v svoje programe. O tem me potrjuje primer v Novi Gorici, kjer so jo po nepolnem mesecu radijske prazizvedbe že uporabili za spremljavo v recitalu na proslavi 29. novembra. Kantata je torej med mladimi že zaživela.

CVETKA MRAK

Rešen medvoški primer Jerice Berčičeve

Nejevera in sreča

Dvaindvajsetega marca je bil v ljubljanskem Dnevniku objavljen članek pod naslovom »Trpko življenje v vlagi, mrazu, strahu...«. Franci Rozman je zapisal zgodbo Jerice Berčičeve iz Medvoda (Svetja), ki je bila nekoč delavka v medvoški tekstilni tovarni. Več kot dvajset let je živela v hiši, iz katere so jo novi lastniki skušali spraviti tako, da so jo dan za dnem spravljali ob živce. In so v dobršni meri tudi uspevali. Jerica

je hodila od vrat do vrat s svojo zgodbo. Poznale so jo že socialne delavke, poznale so jo na zvezi borcev (je članica te organizacije in je, mimogrede povedano, bila med vojno tudi tri mesece zaprta v begunjskih zaporih). Povsod so jo skušali potolažiti.

Že leta 1975 je novinar gorenjskega Glasa zvedel za njeno hudo življenje v vlažnem, polkletnem stanovanju, z vse prej kot prijaznimi stanodajalci. Ta-

krat so bile zapisane celo besede »Hlapec Jernej...«. No, ko smo se pozanimali na občinskem odboru ZZB NOV v ljubljanski Šiški, kaj je z zadevo, oziroma, ali primer sploh poznajo, so nam prijazno pojasnili, da primer prav dobro poznajo, in da so storili vse, kar je v njihovih močeh, da bi ga širša družbena skupnost tudi razrešila. »Saj to ni le skrb borcev, da bi poiskali rešitev za našo članico,« nam je dejal predsednik ši-

šenske borčevske organizacije in dodal, da so o primeru obvestili stanovanjsko skupnost v občini, ter da o tem vedo tudi na občinskem izvršnem svetu.

Drago Primic, tajnik samoupravne stanovanjske skupnosti v Šiški, nam je veselo sporočil, da je bil primer Jerice Berčičeve rešen

(po naključju natančno istega dne), ko je bil objavljen omenjeni članek v Dnevniku.

Jerica Berčičeva je bila že nekaj časa uvrščena na lestevici za dodelitev solidarnostnega stanovanja. Večino življenja je služila in njene zahteve so bile skromne. Dokler je živel še njen mož, je še nekam šlo,

ko pa je umrl, je ostala sama in nemočna in se ni znala prav postaviti po robu grdobijam drugih ljudi.

»Vedno, ko je hodila tožit, da je njeno stanovanjsko stanje nevzdržno, je slej ko prej planila v jok. Ni vedela, ne kod ne kam. No, pri nas se je pokazala pred kratkim priložnost, ko je neka stranka pustila garsonjero v Šiški. Poklicali smo Berčičevo in ji povedali, da bo tokrat njenih težav zares konec. Vzeli smo jo s seboj na ogled garsonjere in ji izročili ključe.«

Kakor sta nam opisala podpredsednica izvršnega sveta občine Šiška in tajnik samoupravne stanovanjske skupnosti, le redko srečaš na človeškem obrazu

toliko sreče in razburjenja, kot je odsevalo z Jeričinega obraza tistega dne, ko se je razgledovala po svojem novem domu. »Pa mi res ne boste tega potem enkrat vzeli,« je spraševala, ker še ni mogla dojeti. Poleg tega jo je postalo strah, da ne bi zmogla stroškov, saj ima le majhno pokojnino. Vendar, bojazen je odveč.

Tajnik Primic je v pogovoru bolj sebi v brk pristavil, kakšne skrajnosti so med ljudmi. Ta tukaj, je do neba srečen, ker je dobil človeka vredno streho nad glavo, drugi pa (cel spisek jih je) po cele mesece ne plačajo stanarine, celo po cela leta ne, pa jih ne skrbi pretirano...

B. Ž. J.

VOLČE

Ob 40-letnici požiga

Partizanska vasica Volče leži ob vznožju gore Vremščice na robu Košanske doline. Vas je oddaljena od večjih naselij in prometnih zvez, saj leži sredi gozda. Tudi med vojno se zaradi oddaljenosti od fašističnih in drugih vojaških postojank, sovražniki niso zanimali zanjo. Zato pa so vasico toliko bolj poznali partizani, saj so v njej našli zatočišče že prvi partizani. V jeseni 1941 so prišli partizani Brkinske in Pivške čete, in od takrat je vas veljala za zanesljivo partizansko zatočišče in shajališče.

Leta 1942 so fašisti od domačih izdajalcev zvedeli, da v vas večkrat prihajajo partizani, zato so se tudi sami začeli zanimati za zanje tako nepomemben zaselek. V veliko pomoč jim je bil domači izdajalec Nedeljko, ki je prej sodeloval s partizani, in je poznal vse vaščane, kasneje pa se je priključil sovražniku. Dne 22. januarja 1943 so prišli fašisti v vas skupaj z Nedeljkom. Vse vaščane so nagnali na trg sredi vasi in izdajalec je s prstom pokazal na vsakogar, za katerega je vedel, da simpatizira s partizani. Fašisti so odpeljali sedem deklet in dva moška: Kristino, Milko, Olgo, Malko, Valerijo ter še eno Kristino in Malko in Janeza ter Franca. Najprej so jih peljali v vojašnico Neverke, kasneje pa v tržaške zapore, kjer so jih hudo mučili. Vrnili so se šele po padcu fašistične Italije, septembra 1943. Po tej aretaciji so fašisti menili, da si prebivalci vasi Volče ne bodo več drznili sodelovati s partizani. Vendar pa so ti še pogosteje prihajali v vas, kjer so vaščani skrbeli za njihovo hrano in obleko. Sovražnik je to zvedel in sklenil je požgati vas.

Dne 1. aprila 1943 so se v tovornih avtomobilih pripeljali do zob oboroženi fašisti. Preiskali so vse hiše in pobrali vse, kar se jim je zdelo vrednega. Nato so spodili ljudi iz hiš in požgali vas. Vaščani so se zatekli v sosednje vasi. Požig vasi pa jih ni tako prestrašil, da se ne bi nad požgano vasjo sestajali s partizani vse do konca vojne.

Leta 1978 so domačini postavili spomenik v spomin na žrtve in trpljenje vaščanov ter na požig vasi. Obelisk spominja vaščane in mimoideče na težke, a slavne dni našega boja.

MILKA LUKEŽIČ-MALE

KANOMLJA

Krajevni praznik

Prvi april 1945. leta je bil najbolj črn dan za Kanomljo. Ta dan so gorele domačije in v njih ljudje. Dvoje domačij s prebivalci vred so Nemci zažgali že dva dni prej. Tako je tiste dni zgorelo z domačijami vred 24 prebivalcev, od otrok do starčkov. V spomin na ta dan so v krajevni skupnosti Kanomlja, ki so jo ustanovili lani, razglasili krajevni praznik, ki so ga že letos praznovali 1. aprila.

V podružnični šoli v Srednji Kanomlji so priredili proslavo. Ob tej priložnosti so se spomnili tudi drugih žrtev in padlih med NOB. Pregledali so tudi delo, ki so ga opravili lani. Največji uspeh je bila asfaltirana cesta v Srednjo Kanomljo.

Kanomeljčani so padlim in drugim žrtvam med NOB postavili šest obeležij. Letos nameravajo odkriti še spominski plošči prvim žrtvam v Kanomlji.

JANEZ JERAM

NOVA GORICA

Kurirčkova pošta

Tudi letos so partizanski kurirji slovesno pozdravili na več krajih pionirje kurirje, ki nosijo kurirčkovo torbo, v njej pa zaupno pošto.

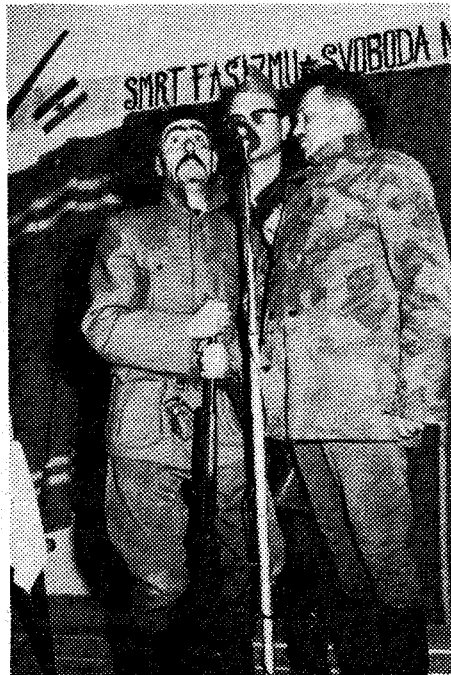
Letos so bili ob sprejemu kurirčkove torbe na šolah mitingi. Takih mitingov so se udeležili na več šolah partizanski kurirji. Pripovedovali so jim o pomembnosti kurirčkove pošte in o težavah iz NOV, kako so sami opravljali te dolžnosti. Pionirji so jih zvesto poslušali, nazadnje pa so se jim srčno zahvalili.

Pododbor partizanskih kurirjev
za severno Primorsko

Osrednja proslava kurirčkove pošte v Zajčji dobavi

Letos poteka dvajset let tradicionalne kurirčkove pošte slovenskih pionirjev. Osrednja proslava in velik partizanski miting pa bo dne 26. aprila ob 10.30 v Zajčji dobavi pri Ljubljani. Poleg večjega števila pionirjev in mladine bo tudi več borcev. V kulturnem programu bodo poleg godbe na pihala sodelovali tudi mladina iz glasbene šole, pevci in recitatorji.

Slavnostni govornik na mitingu bo nekdanji partizanski borec in komandant Jože Simčič-Jelen, nastopala pa bo tudi znana kulturna skupina partizanskih humoristov,

Igor-Pavle-Zvone, s humorjem, ki ga bodo posebej pripravili za to proslavo. Pri slovesni kurirčkovi pošti bodo sodelovale delegacije partizanskih enot s prapori, kolesarji kolesarskega kluba Rog – Franek in kluba Maksa Perca iz Ljubljane.

Ker postaja kurirčkova pošta tradicionalna svojevrsna prionirska manifestacija razvijanja revolucionarnih partizanskih tradicij, kjer je vključenih največ mladih, je zaželeno, da se te akcije udeleži čim več kolesarjev in borcev NOV.

Mako Burger

Vsi na kolo...

Ta misel je že od ustanovitve komisije za rekreacijo pri klubu Maksa Perca v Ljubljani klila in letos dozorela v organizirani kolesarski sekciji.

Iniciativni odbor, ki mu je bila zaupana naloga, da pripravi vse potrebno, se je dela lotil organizirano in z veliko vnemo. Že na prvem sestanku, kjer so obravnavali predloge za vodstvo kolesarske sekcije, program dela in nastope v letu 1983, sta se pokazali enotnost in volja, da bo sekcija letos že organizirano in v klubskih krogih vozila v rekreativnih voznjah.

Kolesarska sekcija kluba Maksa Perca v Ljubljani ima trenutno evidentiranih 35 članov, med katerimi je tudi 9 žensk. Vodstvo sekcije se zaveda, da se bo število članov še povečalo, saj je za rekreativno kolesarjenje med člani kluba veliko zanimanje.

Prvi nastop ekipe z moško in žensko udeležbo bo na spominski vožnji padlim borcem – kolesarjem pod Urhom 27. aprila, kolesarski vožnji Barje, kolesarski vožnji po poteh partizanske Ljubljane v počastitev dneva zmage in vožnji borcev – kolesarjev v organizaciji KK Soča. Poleg teh voženj se bodo kolesarji udeležili tudi propagandnih in manifestacijskih kolesarskih prireditev, kurirčkove pošte in drugih.

Pedalo koles so že zavrteli vsi člani odbora z najbolj vnetimi pristaši, v upanju, da se jim bodo pridružili tudi drugi, ki imajo zdravstvene in druge možnosti za to lepo in zdravje pomembno delovanje.

če

Vabili

Goriške sekcije 3. SNOUB I. Gradnika, 17. SNOB S. Gregorčiča in Briškobeneškega odbora ter odbor skupnosti borcev 2. brigade VDV vabijo na tovariško srečanje v hotelu Sabotin v Novi Gorici v soboto, 9. aprila, z začetkom ob 19. uri (poletni čas). Partizanske in domače melodije za razvedrilo in ples bo igrala domača godba. Spomnili se bomo 40-letnice ustanovitve naših brigad in 9. korpusa ter se dogovorili o nalogah domičinskih odborov v zvezi s tem jubilejem.

Vabljeni so tudi borci drugih partizanskih enot kakor tudi borci iz zamejstva, od Benečije do Dohodoba. Zaželeno je, da se tega srečanja udeležijo tudi naši družinski člani.

Vstopnine ni, za hrano in pijačo bo poskrbelje po zmernih cenah.

Pripravljalni odbor

Večkratna želja tovariš in tovarišev, ki so bili med NOB na komandi mesta Kranj, je bila, da se ponovno zberemo v Kropi. Ta enota se je dalj časa zadrževala v Kropi in njeni okolici. Na srečanju bi se pogovorili o pisanju in prispevkih za monografije enote, ki jo pripravljamo. Na Kropo nas vežejo lepi spomini, posebno na prebivalce Kroke, ki so živeli z ljubeznijo in požrtvovalnostjo z nami.

Krajevna organizacija ZB NOV Kropa nam je rezervirala prostore za 9. 4. 1983 ob 11. uri v sindikalnem domu v Kropi. Lokalni avtobus vozi vsako uro z avtobusne postaje v Radovljici v Kropo. Prosimo, da se srečanja zagotovo udeležite, morebitno zadržanost sporočite po telefonu na številko 24-147 v Kranju.

Predsednik odbora
Janko Urbanc

Obvestilo

Vsem borcem skupnosti borcev Zaščitne enote vojnopolitičnega vodstva NOV in POS, za katere imamo natančen naslov, smo poslali vprašalnik in dopis z namenom, da bi podatke, zbrane po vzorcu razposlanega vprašalnika, uporabili za pisanje in dokončno oblikovanje monografije naše enote. Vse borce zaščitne enote, ki vprašalnika niso prejeli, prosimo da sporočijo odboru svoj naslov, da navedejo enoto oziroma bazo, na kateri so bili in napišejo, ali so pripravljani prispevati svoje spomine (pisane, v živi besedi ali v drugi primerni obliki) o formiranju, delovanju, bojih in drugih za monografijo enote pomembnih vprašanjih.

Vprašalnike, podatke o kraju stalnega prebivališča in druga pomembna sporočila pošljite na naslov: Skupnost borcev Zaščitne enote vojnopolitičnega vodstva NOV in POS, 61000 Ljubljana, Kotnikova 8 a.

Poizvedba

Dne 3. februarja 1983 je bila v 5 št. TV-15 objavljena fotografija padlega partizana Marjana Podreke, roj. 26. 1. 1925. na Trati. Do zdaj o njegovi smrti nismo dobili nobenih podatkov. Nazadnje so ga videli nekaj dni pred osvoboditvijo v okolici Ptuja. Danes objavljamo njegovo partizansko fotografijo in ponovno prosimo vsakogar, ki bi karkoli vedel o njem ali pa ga prepoznal po tovarišu, ki je z njim na fotografiji, da sporoči na naslov: Marica Urbas, Česnikova 6, Ljubljana.

IZID ŽREBANJA NAGRADNE KRIŽANKE PIONIR NOVO MESTO

Pravilna rešitev – vodoravno:

PIONIR, ROLADA, NINIVE, OLAV, JA, IVO, IZAK, TOGREL, TOP, IMATRA, ERIE, NE, TAROOM, PESTATOR, DNO, PODRTIJA, MAJI, AR, AON, PREVERT, S, DR, LION, KI, AKE, AVAR, CITAT, TOZD KERAMIKA, TERAN, PI, RENATE, TNT, ICA, EJ, ATOM, RAFKO, AH, NIT, ATI, AJA, ALEŠ, CESTE, RE.

Izžrebani so bili:
Tanja KLOPČIČ, Stritarjeva 2, Grosuplje 21290
Robert ŠOBAR, Segova 16, Novo mesto 68000
Ivan PEKLENK, Stara cesta 6, Kranj 64000
Nagrajencem čestitamo, drugim več sreče v prihodnje. Knjižne nagrade boste dobili po pošti.

Krajevne organizacije in OO ZZB NOV sporočajo

Povsod živahno

Naslov ni naključen, saj v teh tednih potekajo na terenu sestanki v krajevnih borčevskih organizacijah, kjer razpravljajo tudi o širjenju časnika TV-15 Naš tovariš. Kot smo že poročali, vodi v pridobivanju novih naročnikov trenutno krajevna organizacija Bohinjska Bistrica, seveda pa pričakujemo, da bodo drugje zbrali še več novih naročnikov. V zadnjih dveh mesecih, ko je bila aktivnost največja, se je pri nas zbralo prek 460 naslovov novih naročnikov iz vse Slovenije. Ker velika večina občinskih odborov in krajevnih organizacij še ni sporočila, kako jim uspeva akcija širjenja TV-15, seveda lahko pričakujemo, da bo ta številka čez mesec ali dva občutno višja.

V zadnjih dneh so se nam oglasili iz krajevne orgnaizacije Franc Rojšek – Celje, Dečkovno naselje; občinski odbor Hrastnik in krajevna organizacija Mirna peč, od koder so nam poslali naslove štirih novih naročnikov.

Hvala in še naprej veliko uspeha!

M. S.

Naročnikom TV-15 Naš tovariš ☆ Naročnikom TV-15 Naš

»Star naročnik – novega«

Kup pošte, ki vsak dan prihaja na naslov uredništva in uprave TV-15 Naš tovariš, se je v zadnjih tednih občutno povečal, saj nam stari naročniki, krajevne organizacije in občinski odbori ZZB NOV iz vse Slovenije stalno sporočajo naslove novih naročnikov.

Kot smo že objavili, bodo v žrebanju za knjižne nagrade in jesenski izlet sodelovali vsi stari naročniki, ki bodo pridobili nove naročnike. Pri knjižnih spominkih bodo seveda najbolj upoštevani zelo prizadevni. Več kot desetim, ki so pismeno izrazili željo, smo že poslali naročilnice TV-15 in jim želimo veliko uspešnega dela med prijatelji, sorodniki in znanci. Število bralcev TV-15 Naš tovariš se tako širi počasi, vendar vztrajno.

Danes prvič objavljamo, glede na številke, kdo in koliko novih naročnikov so zbrali:

Šest novih: Fani SMREKAR, Ljubljana, An-

ton PETERKA, Dob pri Domžalah in Franc BUTELJ, Kobarid.

Pet novih: Anton BOŽIČ, Ročinj. Štiri nove: Marija ŠILC, Grosuplje in Jože SMREKAR, Zagorje ob Savi.

Dva nova: Ivan TAMŠE, Titovo Velenje in Janez ZUPAN, Kropa.

Enega novega: Lojze VODOPIVEC, Škofja Loka, Danica BREZAVŠČEK, Ročinj, Tončka ŠAVRIIN, Ljubljana, Ivan ŠTIFTAR, Maribor in Albert KREJAN, Mislinja.

Takšno je trenutno stanje, ki pa se spreminja iz dneva v dan. O tem vas bomo obveščali v vsaki številki TV-15 Naš tovariš. Kdor želi, da mu pošljemo naše naročilnice, naj nam sporoči na naslov Uprava TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana.

Veliko uspeha!

Naročam tednik

tv-15naš
TOVARIŠ

Ime in priimek _____

Ulica, hišna št. _____

Kraj _____ Pošta _____

podpis _____

Naročamo revijo Borec na naslov:

Ime in priimek ali

Ulica, hišna številka

Kraj

Pošta

Podpis (in žig) _____

Franc Verdev

V 73. letu je umrl Franc Verdev. Rodil se je v Saleku pri Velenju. Zelo zgodaj se je vključil v delo NOB na terenu. Zbiral je material, hrano, prenašal pošto in drugo. Leta 1944 se je aktivno vključil v Tomšičevo brigado in postal kurir. Bil je odlikovan.

Franc Avberšek

Februarja smo se poslovili od borca Tomšičeve brigade in Dolenjskega odreda, Franca Avberška, rojenega 1919. leta v Kavčah pri Velenju. Leta 1944 je odšel med partizane in bil pri saniteti. Bil je dvakrat odlikovan in prejel je spominsko medaljo Tomšičeve brigade in Dolenjskega odreda.

Jože Papež

Februarja je umrl Jože Papež iz Boštana pri Sevnici. Za NOG je začel aktivno in organizirano delati 1942. leta. Po prihodu Nemcev je bil izgnan na Hrvaško, od koder je pobegnil na Dolenjsko in se vključil v delo OF. Bil je interniran v Nemčijo. Vsa njegova družina je sodelovala z NOV.

Feliks Razdrih

Feliksa Razdriha ni več. Dne 24. marca 1983 smo se od njega poslovili na ljubljanskih Žalah. Rojen je bil 18. maja 1901 v Vrhniku v Loški dolini. Celih 65 let se je bojeval za napredne socialistične ideje. Ko je končal osnovno šolo, so takratni klerikalni veljaki v Loški dolini poskrbeli, da je kot pridlen učenec šel študirat v škofovo zavode v Šentvid pri Ljub-

Leopold Toplak

V Slovenski Bistrici smo se februarja poslovili od Leopolda Toplaka, rojenega 1910. leta. Leta 1942 se je priključil aktivnosti, ki so delovali na območju Slovenske Bistrice. Zbiral je material za borce, pošiljal jim je hrano, obveščal o sovražnikovem gibanju in dajal partizanom zavetišče.

Dominik Pečovnik

Decembra lani je tragično umrl Dominik Pečovnik iz Mušenika pri Črni na Koroškem. Rodil se je pred 54 leti v Solčavi. Med partizane je odšel kot 15-letni fant. Opravljal je kurirske naloge. Bil je večkrat odlikovan. Od njega smo se poslovili v Črni na Koroškem.

Jakob Majdič

V Koprivni je umrl Jakob Majdič, Maistrov borec, rojen pred 85 leti. Leta 1942 je začel sodelovati s prvimi partizani kot aktivist. Njegova domaćija je bila prava partizanska domaćija. Pokopali smo ga v Koprivni.

Jožef Cvek-Srnjak

Boleče je odjeknila vest, da je v Tolminu umrl Jožef Cvek, po domače Negar iz Logaršč na Šentviški gori. Rodil se je 1890. leta v Podleskovci pod Rodico v Kneški grapi. Za NOB je začel delati konec 1942. leta. V prvem ilegalnem odboru OF je bil blagajnik, kasneje tajnik in referent za finance v krajevnem NOO. Aprila 1943. leta je v svojem bunkerju skrival ranjenega partizana. Kurirji, ki so vzdrževali povezavo z Ljubljano na Pečine in od tam v Baško grapo, so se vedno ustavljali v njegovi hiši. Mlajši sin je padel 1945. leta.

Viljem Golouh

Na pokopališču v Dolu smo se poslovili od Viljema Golouha. Bil je borec Šlandrove brigade. Bil je ranjen in ostal je invalid.

Antonija Lah

Na pokopališču v Rečici pri Laškem smo se decembra lani poslovili od Antonije Lah, rojene 1895. leta. Že leta 1941 je bila na strani NOB kakor tudi vsa njena družina. Med vojno je zgubila dva sinova.

Anton Lekšan

Februarja smo se na pokopališču v Postojni poslovili od Antona Lekšana, rojenega leta 1910 na Bukovju pri Postojni. Leta 1941 je bil mobiliziran v italijansko vojsko v delavski bataljon. V Gravini se je priključil prvi artilerijski diviziji in z njo prišel na otok Vis. Sodeloval je v bojih za osvoboditev Dalmacije, Bazovice in Trsta. Bil je aktiven družbenopolitični delavec. Bil je odlikovan za vojne in poveljske zasluge.

Marija in Janez Bučar

Marca je minilo leto, odkar je umrl Janez Bučar iz Bistrice pri Limbušu. Zena Marija je umrla pred tremi leti. Oba sta bila terenska aktivista. Njun dom je bil varno zavetišče partizanom. Leta 1944 je bil v njihovi hiši ustanovljen odbor OF za Bistrico in Marija je bila med prvimi odbornicami OF, delegatka AFŽ na Planici. Oba sta prejela medaljo zasluga za narod, Janez pa zlato značko aktivistka OF.

Jože Kuhar

Septembra lani smo se v Dolu pri Hrastrniku poslovili od Jožeta Kuharja, rojenega leta 1906. Bil je borec NOB. Po vojni je bil aktiven v organizaciji ZB NOV.

Stane Robida

Januarja smo se poslovili od Staneta Robide, rojenega 1922. leta, borca Gubčeve brigade. Leta 1942 se je vključil v Roško četo kot pomočnik mitraljezca. V roški ofenzivi je bil ujet in odpeljan v zapore in internacijo. Po vrnitvi iz internacije se je priključil borcem Gubčeve brigade in bil četni intendant.

Ana Drnovšek

Januarja smo se na pokopališču v Čemšeniku nad Zagorjem poslovili od partizanske mame Ane Drnovšek. Rodila se je pred 84 leti. Vsa njena družina je bila od 1941. leta povezana z OF. Med NOB so mnogi borci in aktivisti našli pri njej varno zavetje in hrano. Vsi otroci so bili obveščevalci. Za delo med NOB in po vojni je prejela priznanje in državno odlikovanje.

PRAVNI SVETOVALEC

S.T.S. V starosti 41 let so vam odstranili maternico in en jajčnik. Ali ste upravičeni do invalidnine?

Odgovor: Izguba le enega jajčnika ne predstavlja telesne okvare, ki bi lahko dala pravico do invalidnine. Po seznamu telesnih okvar predstavlja upoštevno telesno okvaro le izguba obeh jajčnikov ter izguba obeh jajčnikov in maternice, in sicer izguba obeh jajčnikov pri ženskah nad 45 let starosti - 30 odstotka, ter pri ženskah do 45 let starosti 50-odstotno telesno okvaro, izguba obeh jajčnikov in maternice pa pri ženskah nad 45 let starosti - 40-odstotno in pri ženskah do 45 let starosti 60-odstotno telesno okvaro.

P.K.Z. Menite, da je vaša invalidnost posledica bolezni, ki ste jo dobili med opravljanjem obvezne vojaške službe. Kako bi dosegli priznanje statusa mirnodobnega vojaškega invalida in priznanje pravic, ki grede tem invalidom?

Odgovor: Zahtevo za priznanje statusa mirnodobnega vojaškega invalida na podlagi okvare organizma, ki je nastala zaradi bolezni, pridobljene med opravljanjem obvezne vojaške dolžnosti, je treba vložiti najkasneje v petih letih od dneva odpusta iz oboroženih sil. Dejstvo, da je bolezen nastala med opravljanjem obvezne vojaške službe, pa je mogoče ugotavljati samo na podlagi medicinske dokumentacije iz časa službe v oboroženih silah ali iz obdobja 30 dni po odpustu iz oboroženih sil.

A.L.K. Kdo se šteje za borca NOV po novih pokojninsko-invalidskih predpisih?

Odgovor: Tudi po novem zakonu o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja se štejejo za borce NOV samo tisti, ki jim je ves čas od vstopa v narodnoosvobodilni boj oziroma od začetka aktivnega in organiziranega dela v tem boju do 15. 5. 1945 štet nepretrgano dvojno v posebno dobo.

A.S.K. Ste kmet-borec NOV pred 9. 9. 1943. Ali veljajo za kmete-borce še vedno davčne olajšave pri plačilu davka iz kmetijske dejavnosti?

Odgovor: Po novem zakonu o davkih občanov se do uveljavitve posebnega zakona o davku od dohodka iz kmetijske dejavnosti odmerja in plačuje davek iz kmetijske dejavnosti po določbah prejšnjega zakona o davkih občanov. Po določbah tega zakona pa so kmetje-borci NOV upravičeni do davčnih olajšav pri plačilu tega davka, in sicer do odstotnega znižanja odmerjenega davka. Tako se borci NOV, ki ima čas udeležbe ali čas aktivnega in organiziranega dela v narodnoosvobodilnem boju priznan v dvojnem trajanju z začetkom pred 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 do 15. 5. 1945, odmerjeni davek zniža za 30 odstotkov.

Š.K.R. Rad bi zgradil garažo ob hiši, pa me zanima, ali je potrebno gradbeno dovoljenje?

Odgovor: Za graditev objektov občanov je potrebno gradbeno dovoljenje, razen v primerih, ko ni predpisano lokacijsko dovoljenje. Lokacijsko dovoljenje pa ni potrebno za gradnjo pomožnih objektov, kot so drvarnice, čebelnjaki, kurniki in podobni objekti, kar natančneje predpiše občinska skupščina. Garaže za motorna vozila pa se ne štejejo za pomožne objekte, razen če se gradijo za osebne avtomobile pri družinskih stanovanjski hiši, in je zanje potrebno gradbeno dovoljenje.

H.K.Č. Nameraval sem kupiti osebni avtomobil od nekega zasebnika in sem v ta namen dal določen znesek za aro. Sedaj mi lastnik avtomobila noče izročiti vozila. Kakšne možnosti imam?

Odgovor: Imate dve možnosti: ali zahtevate s tožbo izpolnitev pogodbe, če je to še mogoče, na pr. če avtomobil še ni bil prodan drugemu kupcu, ali pa zahtevate vrnitev dvojne are. Če je bila ara dogovorjena v pretirano visokem znesku, jo sme sodišče na zahtevo zainteresirane stranke zmanjšati.

6

IVAN MALNAR

V taborišču na Rabu

Bolni starci in starke niso bili na boljšem. Zlasti, če niso imeli svojih otrok. Kdo iz šotora jim je prinesel juho, ki so jo včasih popili, včasih pa dali drugim. Ambulanta je bila v neki vaški hiši, kakih 200 do 300 metrov jugovzhodno od taborišča na nizkem hribu. V njej je bil zaposlen zdravnik z nekaj vojaškimi bolničarji. Postelje v ambulanti so bile vedno polne. Zdravil je bilo malo in brez izbire. Jeseni in pozimi so bili vsi bolni in naval na ambulanto je bil tolikšen, da zdravnik sploh ni pregledoval ljudi. Vsi so bili bolni zaradi iste bolezni in zdravnik jim je podelil samo po en prašek in jih poslal nazaj v šotore. Tako zdravnik kot bolniki so vedeli za pravo zdravlilo, toda pomoči ni bilo.

Kritično stanje v taborišču

V sosednjem šotoru so bili tudi mladi ljudje, toda kot da so se dogovorili, da jih ne bo iz šotora. Niso hodili na delo, ko pa se je ohladilo, jih skoraj ni bilo več ven. Sledovi lakote in šotorov so se najprej pokazali na takih ljudeh. Mednje so spadali tudi korenjaki, katerih organizem je zahteval veliko hrane, te pa ni bilo. Poleg otrok in starcev so bili prvi obsojeni na smrt. Spominjam se več znancev iz sosednjih vasi. Doma so veliko pojedli, sedaj pa niso imeli kaj dati v usta. Propadali so hitreje kot suhci. Že konec oktobra so začeli umirati.

Med sosedji sem imel vrstnika in zelo dobrega prijatelja. Jeneša Josipa iz vasi Mandli. V osnovni šoli sva vedno sedela v isti klopi. Sedemnajstleten je odšel delat v Francijo in ostal do svojega dvajsetega leta. Domov je prišel na nabor in bil takoj sprejet v vojsko. Bil je čeden in fizično razvit fant. Taborišče ga je hudo prizadelo. V začetku januarja ni mogel več hoditi. Nekega dne bi moral iti v bolnico, toda ni bilo vozila. Popoldne okoli 15. ure sem zaslišal njegov glas: »Ivan, pomagaj mi!« Zlezel sem iz šotora in ga našel klečečega. Jokal je in me poprosil, naj ga odpeljem do vhoda, kjer ga je čakal tovorni avtomobil. Sam se ni več mogel postaviti na noge. Na avtomobilu je bilo že več kot dvajset bolnih taboriščnikov, med njimi tudi nekaj poznanih. Josipa so vojaki vrgli na vozilo in krenili proti Rabu. Vendar v bolnišnici ni bilo več prostora in so bolnike vrnili v taborišče. Toda prijatelja Josipa ni bilo več med njimi. Umrl je že na poti v mesto.

Bilo mi ga je zelo žal. Naslednji dan sem pred šotorom čakal, kdaj bodo peljali mrliča na pokopališče. Na tovornem avtomobilu je bilo 30 krst. Prijatelj Josip je umrl v 23. letu življenja. Spominjal sem se njegove plemenitosti in dobrote. Če preživim, kaj bom rekel njegovi materi, sestram in bratu? Ko se je vozilo izgubilo za bregom, sem se ves potrt vrnil v šotor.

Po treh dneh smo iz istega šotora potegnili še enega mrtvega. Bil je Anton Knaus, iz iste vasi, star 25 let. Tako so ugašala mlada življenja. Mesec december 1942 je bil za taboriščnike najbolj kritičen. Vreme se je zarotilo proti nam. Na okoliških hribih je zapadel sneg. Hud mraz, dež in veter so nas podili v šotore, notri pa je zmrzovala zemlja pod nami. Slame in odej nam niso dali, svoje obleke nismo imeli. Cele dneve in noči smo ležali ali sedeli pod platneno streho in drgetali od mraza. Uši in bolh se sploh nismo več branili. Nihče se ni več umival, nihče se ni več bril. Noge in roke so bile otrdele od mraza. Večina ljudi ni mogla več normalno hoditi. Nog nismo mogli več dvigati, temveč smo jih vlekli za seboj, kot da imamo 90 let. Niti plitvih kanalov, ki smo jih skopali med šotori za odvod vode, nismo mogli prestopiti. Nogo smo prijeli pod kolonom in jo prenesli prek jarka, kot da je tuja ali kos lesa. Eden drugega nismo smeli prijemati, ker je bilo nevarno, da oba padeta. Potem je bilo potrebno klicati na pomoč, da nas je kdo dvignil. Bili smo popolnoma ukročeni in pasivni. Tudi glasilke so nam ohromele. Začeli smo govoriti polglasno. Pri delitvi hrane nas ni bilo niti polovico. Kdor je lahko bolje hodil, je drugim prinašal mlačno vodo in jo tudi precej polil. Kapo, in vojaki so se naprej delili kruh in sir. Tudi zvečenje kruha je bila prevelika obremenitev za oslabiljeno srce. Pripovedovali so, da so mrtvece po nekaj dni skrivali v šotorih, samo da so se naprej dobivali njihove obroke hrane.

S tovornim avtomobilom so pobirali mrliča dvakrat na dan. Pri delitvi zajtrka sem sosedu Slovenca vprašal, kam odvažajo vsa ta trupla in kdo koplje številne grobove. Povedal je, da je pomagal kopati veliko skupno grobnico, kamor mečejo vse mrtvece. In potem se je usoda z mano poigrala. Nekaj dni zatem sem bil na prostem. Vreme je bilo temno. Skupina vojakov je lovila pohajče in jih vodila k vhodu.

Tudi sam sem se znašel tam. Vojaki so začeli vpiti, naj splezamo na tovornjak. Nihče od nas ni mogel tega storiti. Potem so nas naložili vojaki in odpeljali smo se na sever. Kam gremo? Na delo ni hodil nihče več. Ni bilo takih, ki bi to še zmogli. V koloni po eden smo hodili mimo gomile sveže izkopane zemlje. Na levi strani sem videl globoko okoli 30 metrov dolgo jamo. Del jame je bil že poln, v drugem delu je bil kup mrličev, posut z apnom. Prizor je bil strašen.

Pripeljali so nas do kupa krampov in lopat. Podoficir je vpil, naj vzamemo orodje in gremo v jamo. Toda nihče od nas se ni odzval. Prvega od nas je jezno stresel, toda človek se je zakotalil v jamo in začel jokati. Podoficir nas je pustil vojakom in se vrnil z oficirjem, ki je že od daleč razgajal. Besen je zgrabil bližnjega jetnika, toda tudi ta se je zvil kot slamica in padel v jamo. Oficir je uprl roke v bok in gledal oba nesrečnika v jami. Potem je pogledal po koloni, po »delovni sili«, zavpil »Via« in pokazal nazaj v taborišče. Vojaki so potegnili dvojico iz rova, nas spet naložili na kamion in odpeljali k šotorom. Tovarišem sem povedal, kaj sem doživel. Toda videti je bilo, da to nikogar ne zanima. Prenehali sem in nekdo je vprašal, ali bo kmalu kosilo.

Po taborišču se je širila epidemija smrti. Ljudje niso bili več podobni človeškim bitjem. Ostala so samo okostja. Oči so jim čisto upadle, čelo, brada in zobje pa so štrleli navzven. Neobriti, neostrizeni in preko glave pokriti z umazano in ušivo odejo, smo spominjali na strašila. Jetniki so postali popolnoma brezbržni za vse, kar je dogajalo okoli njih. Možgani niso več razlikovali dobrega od zla. Nihče se ni bal smrti, niti ni razmišljal, da ga bodo morda jutri že pokopali. Mrliča smo gledali vsak dan in žalovati nismo več znali. Gledali smo jih, kot da gre za mrtve miši, in ne za ljudi, sosedje in prijatelje.

Zadnjih deset dni decembra 1942 in v prvi polovici januarja 1943 je umrlo največ internirancev. Tudi po 90 ljudi je umrlo na dan. Po kasnejših ugotovitvah je umrlo 4600 internirancev. Največ v samem taborišču na Rabu, drugi pa po bolnišnicah na Reki, v Bakru, Kraljevici in Crikvenici. Nekateri so umrli že med prevozom na Rab. Za vedno je pustilo tu svoje kosti tudi 349 mojih rojakov, Cabrancev.

Bil je to genocid v pravem smislu besede. To je bilo zamišljeno in dobro načrtovano ubijanje odraslih in otrok. Kod bi bil temu konec, če ne bi fašizmu začelo goreti pod nogami. Verjetno so fašistični glavarji izkoristili božične in novoletne praznike za analizo vojnopolitične situacije in prišli do poraznih sklepov. Za genocid v taborišču bi lahko padale glave. Zaradi tega so že 6-7. januarja 1943 prišle na Rab sanitetne ekipe vojnih zdravnikov, ki so mrlično delovale, da bi rešile, kar se je še rešiti dalo. Najprej so napolnili rabske hotele z jetniki v najhujšem stanju, potem pa je prišlo do hitre evakuacije v Crikvenico, Kraljevico, Bakar in na Reko. Bolnišnice in hoteli so bili polni internirancev. Tu so dobili nego in za 2-3 mesece tudi okrepljeno prehrano. Druge so odpeljali v taborišča po severni Italiji.

Osmega ali 9. januarja 1943 je naš kapo vodil tako ekipo 3 vojaških zdravnikov od šotora do šotora. Eden od njih je privihal šotorsko krilo in pregledali so nas. Ivan, moj brat in jaz smo bili takoj na spisku za evakuacijo. Cvetko jim je bil videti »dober« in ni prišel v poštev. Njegov polbrat Josip in sosed Alojz pa se niso marali ločiti od njega. Po vojni sem zvedel, da so Cvetka in Alojza že čez nekoliko dni namestili v bolnišnico na Rabu. Nam so naročili, naj se takoj pripravimo na odhod. Za popotnico smo dobili malo konzervo mesa in 2 kruha po 140 gramov.

V takih okoliščinah sem zapustil koncentracijsko taborišče na Rabu. Če se to ne bi zgodilo, če bi moral ostati še 10 dni, niti jaz niti tisoče drugih ne bi ostali pri življenju. Moja kalvarija s tem še ni bila končana. Sledila so še druga taborišča, toda to je že druga manj strašna zgodba.

Tisti, ki so ostali na Rabu do italijanske kapitulacije, so mi po vojni pravili, da so Italijani takoj po našem odhodu namesto šotorov postavili lesene barake s pogradi in slamo, da so usposobili pralnice in da so zgradili parnilnico bolek, v kateri so uničili milijone uši in bolh. Nekaj časa so dajali tudi obilnejšo hrano. Vsi ti ukrepi so pripomogli, da so si ljudje opomogli in je bilo množično umiranje ustavljeno.

Na koncu zapisa o Rabu moram pristaviti, da se tragedija ni ustavila samo na tisočih mrtvih. Brez števila je tistih, ki se ves poveljni čas pa tudi še doma v svojih starih letih niso mogli otresti psihološke travme, ki je nastala kot posledica življenja v tem taborišču. Srečeval sem se z mnogimi preživeli interniranci. Govorili so: »Kar hočeš, vprašaj, samo ne o Rabu! Sama misel na trpljenje me paralizira!« Dne 18. februarja 1982 sem v prostorih svoje krajevene skupnosti opravljali zavarovanje borcev NOB za tekoče leto. Eden od njih me je vprašal: »Ali lahko kar jaz plačam za sosedu, ki ne more priti? Bil je, če ste slišali, v tistem zloglasnem taborišču na Rabu.«

Konec

Ob smrti Črtomirja Šinkovca Življenje s pesmijo

Leta smo se srečevali na hodnikih, vsako jutro smo se pozdravljali ob prihodu na delo. Sem ter tja smo stopili k njemu po nasvet, po naslov knjige, po podatek. Dolga leta je bil urednik TV-15 in premnoga imena iz narodnoosvobodilnega boja je ohranjal v spominu, mnoge ljudi je poznal še iz vojnih dni...

Vendar smo ga pravzaprav srečevali poredkoma. Njegova delovna miza v uredništvu revije Borec, prekrita z debelo šipo, je bila polna rokopisov, revij in knjig. V značilni drži je sedel za to mizo po cele dopoldneve in se le sem ter tja izmuznil na kavico. Včasih je presenečen pogledal proti obiskovalcu, ki ga je premočil v premišljevanju – ali pa mu je zmotil snovanje nove pesmi...

Ljudje, ki hrupno izražajo svojo življenjsko navzočnost, ki so glasni veseljaki, so nekako vsem bolj na očeh. Za take potem ni težko reči: »Bil je vesel, živahen mož, vsi so ga imeli radi.« Črtomir Šinkovec ni spadal v to vrsto ljudi. Nikdar se ni vsiljeval, nikoli povzdignil glasu in pravzaprav smo o njem vsi skupaj bolj malo

iz učilnic, dvajset let so se tuji učitelji trudili vsaditi nam tujo dušo, spodrezati korenine v domači zemlji in nas vzgojiti v – janičarje. Toda vsi stroški in trud so bili zaman...

Že pred vojno je svoja občutja in doživljanja v stiku z zunanjim svetom začel preliti v verze. V svobodi je ta neustavljiva potreba po izra-

lo rodoljubje, za vse življenje vsajena ljubezen do rodnega kraja in s tem v zvezi tudi do ljudi in zemlje. Vojsko in širše Idrijsko, njegovemu srcu najbližji kot slovenske zemlje, sta ga vedno znova privlačevala, čeravno mu je tam tekla mladost v pelinu italijanske fašistične »kultivacije« in goreči želji po učenju, česar mu okoliščine niso omogočale.

S silno voljo in pohlepom je prebiral množico knjig in si tako ohranjal ljubezen do slovenskega jezika. Tako si je tudi olajšal pot do povojnega izobraževanja in nena- zadnje uril v pisanju, ki ga je s pridom uporabljal v dolgoletnem povojnem novinarskem delu.

Devet let je bil glavni in odgovorni urednik TV 15 ter deset let glavni in odgovorni urednik revije Borec. Spodbujal je nekdane bojne tovariše k pisanju spominov za objavo, iskal in objavljaj je partizanske ljudske pesmi ter s tem prispeval velik delež k beru, ki je danes narasla že na nekaj tisoč zbranih pesmi. Poleg tega je tako v TV 15 kot v Borcu objavljaj vrsto prispevkov, ki so bodisi dokumenti za zgodovino narodnoosvobodilnega boja, bodisi prispevki k razjasnjevanju še ne povsem raziskanih strani tega obdobja.

Črtomir Šinkovec pa kljub temu, da je opravljal novinarske in uredniške naloge, ki navadno zahtevajo številna srečanja z ljudmi, in pogovore, nikoli ni zapustil svoje lupine pesniške samote, odkoder je s svojimi očali prepoznaval okolje in iz njega črpal moči za nove verze, nikoli pa za posvetne potrebe. Bil je eden danes še tako redkih ljudi, ki ga ni zmedla mrzlica vse boljšega življenja, in ki je usmerjal korak naravnost po poti, za katero je menil, da jo mora prehoditi.

Stanovski kolegi so se od njega poslovili na komemoraciji Društva slovenskih pesnikov in pisateljev, mnogi nekdanji soborci in sodelavci Založbe Borec so se njegovemu spominu poklonili na ljubljanskih Zalah. K zadnjemu slovesu pa so poleg družine in prijateljev stopili še domačini z Vojskega, saj je končno prispel tja za vedno. Tako se je sklenil krog.

Ohranili ga bomo v najlepšem spominu in morda, morda ga bomo prepoznali, ali pa vsaj bolje spoznali skozi pesmi, kakor smo ga lahko in mogli v živi besedi, ko je bil še med nami.

Bojana Žokalj-Jesih

Črtomir Šinkovec

vedeli. Vedeli smo na primer, da se je bojeval v partizanskih vrstah, da je bil med primorskimi partizanskimi učiteljstvom. O tem je tudi sam sem ter tja napisal spomine. Morda je bil to tudi čas njegovega življenja, ko je najbolj nastopal »navzven«, ko je začutil, da Primorska potrebuje vsakega posameznika v akciji. Nekoč je o tistem času goreče zapisal: »Več kot dvajset let je bila slovenska beseda pregnana

žanju v pesmi rodila nekaj pesniških zbirk. Tako je za mladino napisal Rožno zbirko, pa Pomlad ob Soči, Sonce na hoduljah, Škorčevno šolo in druge. Mnoge pesmi so razsute po revijah in časopisih, kjer jih je objavljaj posamično. Za zbirko Brazgotine je prejel tudi Kajuhovo nagrado.

Kakor je za primorske pesnike tako značilno, pa naj bodo liriki ali epiki, se je tudi v Šinkovčevih pesmih zrcali-

Zadnje slovo na pokopališču na Vojskem

Na straži prihodnosti

V pomladanskih dneh, ki pomenijo znamenje prebujanja vsega živega, se že desetletja zbira mladina vseh bratskih narodov in narodnosti Jugoslavije, da v svojem imenu in v imenu vseh delovnih ljudi naše domovine prenese po stezah in tudi širokih cestah, ki jih je sama zgradila, zaobljubo Titu, da bodo mladi branili in v dobrem dalje gradili neprecenljivo bogastvo – Titovo zapuščino: svobodo, neodvisnost, bratstvo in enotnost.

Potem ko je štafeta mladosti zapustila dalmatinsko obalo, je prispela v Bosno in Hercegovino. Tamkajšnji mladinci so jo prejšnji četrtek prejeli od hrvaških v Posušju. Zasuta s cvetjem si je utirala pot skozi vasi in delovne kolektive te občine. Povsod so jo dočakali radostni pozdravi. Pot je nadaljevala proti Livnu, Glamoču, Bosanskem Grahovu, še posebej slovesno pa je bilo v Titovem Drvarju. V avnojskem Bihaču se je štafeta skupaj z lokalnimi štafetami zadržala v spominskem muzeju prvega zasedanja AVNOJ, potem pa je nadaljevala pot proti Cazinu in Bosanski Krupi, kjer je prenočila. Naslednji dan je krenila na 488 kilometrov dolgo pot po BiH. Med drugimi so jo pozdravili občani Velike Kladuše, Bosanskega Novega, Bosanske Gradiške, prepotovala je legendarno Podkozarje in Lijeve Polje v Modriči pa je na večer spet ustavila korak in prenočila. Druga aprila so mladi ponesli štafeto palico s svojim sporočilom skozi Prnjavor, Laktaše, Banjaluko, Sanski Most, Ključ, Mrkonjić Grad do legendarnega Jajca, od koder je v nedeljskem jutru nadaljevala proti Doboju in Brčkem. Mnogo pioniirjev, mladine in starejših občanov so jo pričakale v Brčkem, Bijeljini, Ugljeviku, Loparah, Tuzli in Lukavcu. V Maglaju se je štafeta v ponedeljkovem popoldnevu pomudila nekoliko dlje na slovesnosti pred delavsko univerzo 1. maj, a že istega dne nadaljevala pot proti Zavidovičem, Zenici, Vitezu in Pucarevu, kjer je v torek zvečer prenočila.

Ž. D.

Kako ohraniti mir?

Mir? Kaj je mir? Mir je stanje, ko se lahko vsak človek svobodno giblje, živi in dela. Ko lahko piše, govori, ljubi, ne da bi ga zato kdo kaznoval, zatiral ali celo ubil. Mir si lahko predstavljamo na več načinov. Mir je tudi takrat, ko lahko ptica poje na drevesu, ne da bi padale bombe okrog nje. Miru se skoraj zmeraj pridruži tudi beseda svoboda. Ta dva pojma nam pomenita zelo veliko. Ko imamo mir in še svobodo, smo lahko srečni ljudje. Mir pomeni zelo veliko, vendar ga popolnoma dopolnjuje le svoboda.

Med našim NOB so se borci bojevali za mir in svobodo, bojevali so se za svoje ideale, ki so po zmagi postali resničnost. Nihče več jih ni izkoriščal ali zatiral. Kolikor so delali, toliko so imeli.

Danes je mir, ki so si ga številni narodi krvavo izbojevali, močno ogrožen. Svetu

grozijo vojne, gospodarske krize, majhnim narodom pa izguba svobode. Zakaj vse to? Mar si ljudje želijo vojne? Veliko ljudi je proti vojni, tako stari kot mladi. Vendar pa so svetovne velesile pretirale z oborožitvijo. Proizvedle so orožja, ki lahko v trenutku pobijejo na milijone ljudi. Zakaj vse to? Oboroževalna tekma bo slej ko prej pripeljala že tako prenapeto stanje v svetu do vojn. Vojni si nihče ne želi, vendar se nekatere očitno ne odperejo oči niti takrat, ko vidijo dokazne materiale v grozotah 2. svetovne vojne. Ta peščica ljudi na vrhovih velesil pa lahko uniči svet. Uniči lahko dolgotrajno delo mnogih dobrih politikov, ki so se bojevali za mir. Če bo prišlo do svetovne vojne, bo to vojna, kjer bo umrlo veliko več ljudi kot v prvih dveh. Zakaj bi morali mi mladi, stari komaj 14 ali 15 let, umreti ali doživljati

grozote vojne? Ni bilo dovolj, da so vse to preživeli že naši starši ali stari starši? Ni umrlo ali ostalo pohabljenih že dovolj ljudi? Mi mladi ne moremo veliko pomagati k razorožitvi napete svetovne situacije, čeprav bi želeli, da se čimprej razreši pozitivno. Lahko se udeležujemo demonstracij, ampak to ne vpliva veliko na določitev politikov. Danes vodijo in razrešujejo svetovno situacijo predvsem velesile, ker so delno tudi one najbolj odgovorne zanjo. Težava pa je v tem, da skrbijo le za svoje koristi in se ne ozirajo preveč na težnje in zahteve malih narodov.

Naš Tito je bil neutrujen borec za mir in neuvrščenost, njega pa na žalost ni več med nami. Morda bi s svojimi izkušnjami lahko pomagal k razrešitvi svetovne krize.

RUTH PUPREHT, 8. e
(iz glasila Mostovi)
OŠ Karel Destovnik-Kajuh
Ljubljana

Pionirji na letni skupščini ZB KS Koseze

Pionirski odred heroja Veljka Vlahovića deluje po sprejemnem programu. Njegovo delovanje ima izreden vzgojni pomen učno-vzgojnega procesa. Uspešno sodelujemo tudi s KS Koseze. Naše delovanje na področju obujanja tradicije NOB, bratstva in enakosti jugoslovanskih narodov in narodnosti je zelo plodno. Ponosni smo na to, ker so nas člani Združenja borcev NOV Ljubljana Šiška povabili na letno skupščino.

Borci so razpravljali o svojem delu v preteklem koledarskem letu ter predlagali in potrdili program dela za leto 1983.

Na skupščini je podpredsednica pionirske organizacije Nataša Pirihi na kratko opisala sodelovanje pionirskega odreda z OZB KS Koseze v lanskem šolskem letu, saj je prav na predlog krajevne borčevske organizacije potekalo tekmovanje na tematiko NOB. Vsi učenci naše šole so pisali in risali in najboljše dela, ki jih je izbrala komisija KS Koseze, so bila nagrajena s knjižnimi deli. Nagrajenih je bilo 23 učencev.

Pionirji radi sodelujemo s člani ZB NOV. Najuspešnejše je naše sodelovanje ob sprejemu kurirčkove torbice in ob prazniku JLA. Z borci se srečujemo tudi pri pouku. Pripo-

vedujejo nam o NOB. Aktivna sta tudi naš zgodovinski krožek in klub OZN. Že vrsto let se učenci vključujejo v tekmovanja, kjer pokažejo svoje znanje o našem NOB in ljudski revoluciji.

Tudi v letošnjem šolskem letu se bo mlado vključili v razpis KO ZB na temo »Domovina, ti si kakor zdravje«. S to temo bomo oživljali čas delavskega gibanja v naši domovini med obema vojnama, čas NOB in tudi našo povojno ureditev socialistične samouprave neuvrščene Jugoslavije.

V zahvalo za skrb in sodelovanje z nami pionirji smo poklonili naše najlepše likovne stvaritve tovarišem: Mariji Vovko, Irmi Ožbolt, Riharju, Jožetu Šetini in Antonu Dalnoviču. Borci so v svojem letnem programu dela nakazali še nadaljnje sodelovanje z našim pionirskim odredom. Obljubili so, da bodo s še večjo aktivnostjo pomagali oziroma pripomogli k realizaciji našega programa.

Tovariši borci, hvala vam za vaš dosedanjí trud in sodelovanje z našim odredom.

NATAŠA PIRIH, ANKA MRGOLE

Pionirski odred

OŠ heroj Veljko Vlahović
Ljubljana

Kurirčkova pošta na ormoškem območju

V minulih dneh je po progi Štajerska – Š potovala po ormoškem območju kurirčkova pošta 83. Kurirčkovo torbico so pionirji – kurirji prevzeli od ljutomerskih v Illovcih in jo nosili čez Kog, Središče, Hum, Ormož, Ivanjkovci, Runeč, Tomaž, Veliko Nedeljo in Podgorce, kjer so jo 24. 3. 1983 predali na Forminu pionirjem ptujskega področja.

V vseh postajah so pionirji pripravili lepe proslave s programi in srečanja z nekdajnimi borci in kurirji NOV.

Osnovna prireditve je bila 22. marca v Ormožu, kjer je bilo kulturnemu programu dodano srečanje s Slavkom Ivanjšičem-Borisom. Ta je spregovoril o zahtevnem delu pripadnikov OF v letih 1941/42, ko so vključevali zavedene ljudi v boj za svobodo in jih prek kurirskih zvez pošiljali v bojne enote. Po prireditvi so pionirji mimo zased in varno odnesli kurirčkovo torbico v Ivanjkovce.

Srečanje z medvojnimi kurirjem

V dneh, ko je kurirčkova pošta potovala po skrivnih poteh kurirjev na našem ormoškem področju, smo člani našega krožka s pomočjo in sodelovanjem ZB NOV Ormož pripravili srečanje z nekdajnimi udeleženci NOB in kurirjem Joškom Korparjem-Srdanom.

Svobodna ljubim zemljo slovensko

Slovenska zemlja; stokrat bičana, podjarmljena in tep-tana. Njen narod, stoletja in stoletja hlapec, suženj, a zmeraj ponosen, da je slovenski narod. V hudih dneh je upal in veroval v boljše dni, v svobodo.

Upal je, se bojeval in v boju za svobodo podaril veliko žrtev. Kdo bi se morda ustrašil žrtev, se vdal v usodo in bil pokoren hlapec, a slovenski narod je bil za kaj takšnega preponosen. Vse žrtve, ves boj, vse upanje vendarle ni bilo zaman! Slovenski narod je stopil v svobodne dni in slovenska zemlja je zaživel novo življenje. Ljubim slovensko zemljo. Morda jo ljubim še toliko bolj, ker je bila zmeraj ponižana, a po-

nosna. Morda jo ljubim še toliko bolj, ker je lepa in najlepša. Nikoli je ne bom zapustila!

Svobodna sem. Vsi smo svobodni. Nikoli ne smemo pozabiti, komu dolgujemo to svobodo. Vedno se spomnim žrtev in njihove ljubezni do svoje domovine. Lahko smo srečni, da lahko ponosno vzklknemo, da ljubimo svojo zemljo. Trudimo se, da bodo vsi rodovi lahko enako vzklkali, da slovenska zemlja ne bo nikoli več zasužnje-na. Nihče ne ljubi svoje domovine, ker bi bila velika ali bogata, ampak zato, ker je njegova.

DARJA HABJANČIČ, 8. b
OŠ Velika Nedelja

Na srečanju je bilo večje število učencev, ki niso člani našega krožka, pa so želeli sodelovati. Ignac Oman, član ZB NOV nam je govoril o kurirjih, ki so imeli svojo postojanko TV 15 S na Kogu, in ki je bila povezana s TV 14 S na Dravskem polju in TV 15 A pri Štrigovi na Hrvaškem.

Joško Korpar-Srdan je obujal spomine na naloge na kurirskih poteh, ko je moral varno in srečno prinesiti pošto in se pravočasno vrniti v postojanko. Govoril je tudi o svojem najtežjem trenutku, ko je bil ranjen in ko so mu tovariši rešili življenje, ter o izgubi svojega sotovariša in kurirja Srečka.

Čas je prehitro minil za nas vse, ki smo ga zbrano poslušali. Tudi on se je vpisal v zvezek, kjer se je pohvalno izrazil o delu našega krožka.

Slovo od prijetnega sogovornika so olepšali rdeči nageljni in vizitka z likom kurirja.

Krožek za ohranjanje in negovanje tradicij NOB na osnovni šoli Ormož Hardek in M. Ritonja kot mentor

Živahen teden na naši šoli

Sredi marca je pri nas gostovala kurirčkova pošta. Tega dne smo na šolo povabili partizanskega kurirja Marjana Malca in partizansko učiteljico Milko Malc. Tovariš Malc je s pripovedovanjem navdušil učence višjih razredov, tovarišica Milka Malc pa učence nižjih razredov. Poleg pogovora smo imeli krajši kulturni program. Pri kurirčkovih pošti je sodelovalo precej učencev. Bili so kurirji, stražarji in prometniki. Pripravljena je bila ekipa prve pomoči. K sodelovanju smo pritegnili še lovce, vojake, miličnike ter mladince iz KS. Vse pa je vodil štab PO.

Že drugi dan po kurirčkovih pošti smo zvedeli za akcijo NNKP – Zima 83 in se začeli pripravljati. Pogovorili smo se o alarmnih znakih, učenci sedmega in osmega razreda so dobili posebne naloge. V četrtek smo na znak zvonca v petih minutah izpraznili šolo. Videli smo, kam moramo steči v primeru zračnega napada. V petek smo bili že vsi nestrpni. Novo je bilo samo to, da smo zvedeli, da moramo drugi dan priti v šolo. V soboto smo urnik prilagodili dnevu. Pri pouku smo se pogovarjali predvsem o SLO, NOB in partizanski saniteti. Med poukom nam je zvonil alarm. Dežurni so svoje razrede odpeljali v zaklonišče. Ekipa prve pomoči so nudile pomoč trem poškodovancem in jih na nosilih odnesli v šolo.

Da bi akcija dobro potekala, so nam priskočile na pomoč dijakinje vzgojiteljske šole in študentke PA. Pouk 7. in 8. razreda so popestrili mladinci, ki so nam pokazali diapozitive o Kopru. Pripravili so nam tudi predavanje o popularni glasbi. Imeli smo tudi miting. Pripravili so ga učenci od 1.–8. razreda.

MAJA MARSETIČ in ALENKA FERLUGA, 6. r
OŠ Oskarja Kovarčiča Škofije

Kurirji in pošta

Ko so pionirji s kurirčkovno pošto letos prišli na javko nekdanjih partizanskih karavil nad Jezer-skim, nad Kokro in drugod po območju kranjske občine in Gorenjske sploh, so bili prijetno presenečeni. V spomin, v potrditev njihovega obhoda teh zgodovinskih krajev so v svojo beležnico in v kurirsko knjigo odtisnili pravi žig določene nekdanje kurirske postojanke.

Tako se je ob letošnji kurirčkovni pošti po Gorenjskem prvič pokazal del obsežnega, dolgoročnega programa partizanskih kurirjev Gorenjske. Začelo se je pred leti, ko so sprejeli in postopoma uresničevali program z obeležjem vseh 39 kurirskih postojank na tem območju. Izdelane so bile marmornate plošče z opisom vsake karavle in vrstile so se množične prireditve ob teh odkritjih. Zlasti so se razgibale šole, mladinske organizacije pa tudi krajevne skupnosti z družbenopolitičnimi organizacijami.

Cilj te oblike ohranjanja tradicij NOB pa je vendar šele na začetku. Tako so ugotavljali kurirji Gorenjske na svoji redni letni skupščini. Delegati od Jesenic do Kamnika in Domžal so sprejeli nadaljnje naloge pri tem. Zdaj urejujejo posebno kurirsko pot, ki bo povezovala vse nekdanje postojanke. V pripravi je izdaja posebnega vodnika z opisi te poti in nekdanjih karavil, v izdelavi so posebne značke, žigi za vsako karavlo so že izdelani itd. Prihodnjo pomlad 1984 mora biti vse pripravljeno, tako da bodo karavle na voljo obiskovalcem, zlasti mladini. Za obhod desetih karavil bodo udeleženci prejeli značko v bronu, za dvajset karavil v srebru, za vseh 39 žigov pa bodo slovesne podelitve zlatih značk. Že zdaj je za te poti in značke veliko zanimanje po šolah, pionirskih odredih in mladinskih organizacijah.

Takšen letošnji večji poudarek kurirčkovni pošti po nekdanjih karavlah pa se je zanesel tudi v dolino, vasi in naselja. Tako so v krajevni skupnosti Zlato polje v Kranju organizirali obhod torbice po vseh ulicah s trinajstimi javkami, na katerih je bilo veliko občanov. Sklepna prireditve je bila zatem na »osvobojenem ozemlju« v šoli F. Prešerna. Sodelovali so vsi razredi z recitacijami in petjem. Priznanje za dobro organizacijo gre nekaterim posameznikom, kolektivu imenovane šole in predstavnikom vseh DPO tega terena.

Karel Makuc,
Kranj

Nagradila nas je Gasilska zveza Hrvatske

Gasilska zveza Hrvatske je v sodelovanju z Modro Lasto iz Zagreba razpisala natečaj za literarne prispevke na temo »Človek ustvarja, požar uničuje«. Tema se nam je zdela zelo zanimiva, zato smo se člani novinarskega krožka takoj lotili dela. Naš trud ni bil zaman. Prejeli smo kolektivno nagrado (2 gasilna aparata), priznanje (šola) in knjižno nagrado (Sabina Kukavica iz 7. r.).

Zopet smo opazili, da smo med nagrajenci edini Slovenci. Najbrž pomeni to, da smo se natečaja tudi edini udeležili. Osvojene nagrade in priznanje bi nam bilo ljubše, če bi se natečaja udeležilo več učencev s slovenskega jezikovnega območja.

ALENKA CIZL, 6.a
nov. krožek, OŠ Artiče

Bevkov boj proti fašizmu

Ivan Bevk se je rodil 1912. leta. Njegova domačija leži na Bevkovem vrhu, enem izmed hribov pod vasjo Otalež, ki oklepajo tok Idrijce z obeh strani bregov. V letu 1931 je bil rekrutiran v Rim. Čeprav je bil še zelo mlad, je z bridkostjo občutil raznarodovalno ostrino tujega režima. Ko je fašizem začel postopoma dvigovati glavo in je tudi že izbral prve poligone za preizkušanje svoje vojaške in politične moči, je bil Ivan aprila 1935 vpoklican v italijansko vojsko. Trdno se je odločil, da raje pobegne čez mejo v staro Jugoslavijo. S tovariši se je dogovoril za sestanek v njegovi hiši, kjer naj bi pretehtali vse podrobnosti o pobegu. Vendar se jim je načrt izjalovil, ker so jih domači izdajalci naznanili karabinerjem. Le-ti so med sestankom vdrli v hišo. Kljub velikemu presenečenju je Ivan v hipu doumel, kaj se dogaja in je z zamahom roke razbil petrolejko. V temi so Italijanom dobro ustrojili kože, potem pa drug za drugim poskakali skozi okna. Zunaj je Ivan v temi našel kolo, s katerim se je popeljal po kolovozni poti in z nje na svojo nesrečo in veliko veselje karabinerjev zletel čez zid ter si pri tem močno poškodoval nogo. Eden izmed Italijanov ga je dohitel ter ga s puškinim kopitom tako temeljito obdelal, da je Ivan omedlel. Prebudil se je šele v Trebuši, kjer so ga izčrpanega in okrvavljenega naložili na tovorni avtomobil ter odpeljali v Gorico. Za dobrodošlico ga je pozdravilo obvezno jemanje prstnih odtisov in fotografiranje. Pred tem so ga dodobra obdelali na kvesturi v Gorici. Domislili so se celo tega, da so mu odrezali hlačnico s polomljene noge, rekoč, da jo bodo poslali njegovim domačim za spomin.

Vse od maja do konca avgusta 1935 so ga pridržali v preiskovalnem zaporu, kjer je bil sleherni dan deležen najrazličnejših mučenj in neusmiljenih pretepanj z »bikovko.« Pri tem so ga zvezanega vselej obesili na železno kljuko v steni. S poškodovano nogo je bilo vsak dan slabše, saj se mu neobvezana nikakor ni mogla zaceliti. K temu je dodatno pripomogla ozka temnica z vlažnimi betonskimi tlemi, ki so mu služila tudi za posteljo. Posteljino mu je nadomeščala raztrgana cunj in lahko je svobodno izbiral, ali jo bo dal podse na vlažen beton ali pa se bo z njo pokril. Za dodatek so mu pri vsakdanjem pretepanju poškodovali tudi čeljust, tako da ni mogel zaužiti tudi pičlega dnevnega obroka pomij.

Medtem ko je bil v vojaškem preiskovalnem zaporu v Gorici, so se s kolesi pripeljali k njemu na obisk oče, brat, bratranec in njegov prijatelj Franc Vehar. Srečanje je bilo zelo mučno, saj so Ivana morali zaporniki prinesiti v sobo za obiske kar na stolu, ker zaradi poškodovane noge in izčrpanosti ni mogel hoditi. Pogovor sta vseskozi nadzorovala dva stražarja, ki nista dopustila, da bi se pogovarjali v slovenščini. Njegovemu očetu so, čeprav je bil možak trdnega značaja, privrele solze na lica, ko je videl, kako so zmrcvarili sina. Ivan se je iz protesta zvrnil s stolom po tleh in od stražarjev zahteval, naj mu privedejo komandanta zopora. Upravnik je res prišel in jim dovolil pol ure pogovora v slovenščini. Karabinerjem je ukazal, naj se umaknejo za ta čas. Oče je Ivanu predlagal, naj bi mu plačali odvetnika. Sin je to možnost odločno zavrnil ter hkrati hudomušno pripomnil, naj doma za denar, ki bi ga bilo treba plačati odvetniku, raje kupijo vsakodnevni živež, za preostalo pa tobak za hude čase. Komaj mu je oče v skopih besedah uspel opisati, kaj vse so karabinerji počeli na njegovem domu, potem ko so ga odvedli v zapor, že je bilo konec dovoljenega pogovora in odvedli so ga v celico.

Iz preiskovalnega zopora so ga konec avgusta 1935. leta odvedli na kvesturo v Gorico, kjer je sedel vojaško sodišče. Zataknilo se je že takoj, ko je Ivan vstopil v »rabeljsko« sodno dvorano in se je kvesturin

zadrl nanj: »Qui si saluta romano!« Kljub temu, da je bil popolnoma izmučen, ni hotel pozdraviti po italijansko, zato je bil za dobrodošlico tepen. Pred vojaškim sodiščem je bil Ivan obtožen dezerterstva, češ da se na vpoklic za služenje vojaščine ni prijavil v vojaško okrožje Vidma. Fašistični člani sodišča so ga obsodili na smrt. Nenadoma pa je eden izmed oficirjev italijanske kraljevske vojske vstal in nadrl vse člane vojaškega sodišča zaradi nečloveškega ravnanja z zapornikom ter predlagal, da

psa čuvaja – kvesturina, ki je noč in dan bedel poleg njegove postelje. V bolnišnici so imele nune večje pristojnosti kot zdravniki. Že pred prvim obrokom hrane, ki mu ga je prinesla nuna, ga je strogo opozorila, da mora pred vsako jedjo moliti. Na njeno pretirno ji je odgovoril s predlogom, naj mu namesto obvezne molitve raje snamejo lisice z roke, da bo božji dar lahko užival z obema rokama.

Zdravljenje je trajalo več kot mesec, nakar so ga od-

Ivan Bevk, fotografiran 1945. leta v Skopju

zmanjšajo kazen Bevku na dve leti vojaškega zopora v Rimu. Potem ko je italijanski general o primernosti tega predloga uspel prepričati večino članov sodišča, je vprašal Ivana, če razume sodbo. Ker je le-ta odkimal, so mu privedli celo prevajalca. Sodišče je ugodilo zahtevi italijanskega generala, da Ivana odvedejo najprej v vojaško bolnišnico v Gorico in šele potem v vojaško ječo.

Ukradena mladost

Čeprav se mu je zdelo okolje vojaške bolnišnice mnogo bolj človeško, so mu na svarilo k postelji priklenili eno roko ter mu dali

peljali najprej v vojaške zapore v Pizzighettone, kjer je bil približno tri mesece, potem pa so nekega dne nenapovedano uklenili večje število zapornikov, med katerimi je bil tudi Ivan, in jih stlačili na vlak za Rim. Od tam je bil v kratkem času premeščen v Livorno. Malo kasneje so ga s skupino sotrpinov z ladjo prepeljali na otok Elbo in tam je preživel več kot pol leta konfinacije, vse tja do aprila 1936. leta. Kazalo je, da zanj ni več rešitve, ko je iznenada prišel ukaz, da ga odvedejo v Rim, in sicer pred civilno sodišče, ki ga je takrat obsodilo na internacijo. Odpeljali so ga v Kalabrijo, v mestce Lavrino. Kot internanec je tam

ostal do konca julija 1937. leta, nato so ga spet uklenili in vodili v Gorico na kvesturo. Tam so ga obdarili s petimi leti strogega policijskega nadzorstva. Istega leta mu je umrl oče.

Italijani so vseskozi budno pazili na vsak njegov korak, zato mu ni preostalo drugo, kot da je delal na domačii. V tem času je spoznal Angelo in se z njo poročil februarja 1939. Vendar mladoporočenc nista imela časa uživati »medenih tednov«, kot je to danes v navadi, ker so Ivana Italijani že marca istega leta vpoklicali v posebni bataljon. Po osmih mesecih se je vrnil domov in z bratom Jožetom sta kuhala oglje v Grdi grapi, nedaleč od doma, da so se doma sploh preživljali. Zatišje ni trajalo dolgo, ko so ga aprila 1941. leta spet vpoklicali v posebni bataljon.

Nova preizkušnja

Za Ivana se je znova začela trda preizkušnja. Bil je mlad fant, poln energije ter uporniškega duha. Za stalne vpoklice v italijansko vojsko je bil kriv med drugim prav njegov neuklonljiv značaj, ki ga je Italijanom nesebično razodel, ko je bil v njihovi vojski. Brez posebnega truda se je znašel v skupini fantov – v glavnem Primorcev in Istranov, ki so se odločno uprli oficirjem, ko so ti od njih zahtevali, naj nase nataknejo uniforme in opremo kolonialne vojske. Slutili so namreč, da jih čaka »afriški pekel«.

Kakih 45 najbolj upornih in »nezanesljivih« vojakov, oboroženih s puškami brez zaklepov, so Italijani poslali na švicarsko mejo in jih tam zadržali nekaj mesecev, nato pa so jih brez pjasnil prepeljali spet v Milano. Tokrat so svobodni selne vojake, med katerimi je bil Ivan, z grožnjami prisilili, da so oblekli uniforme. Nato so se vkrcali na ladje v Bariju. Z njimi so odpluli do Grčije. V Korintskem zalivu je obstala Ivanova ladja močno poškodovana. V Grčijo seveda niso prišli na počitnice, čeprav je lahko po tem, kako brezskrbno so se številni Primorci in Istrani rešili marsikaterega dela »odvečne« vojaške opreme, za primerno denarno nadomestilo pa celo kakega dela osebne oborožitve, marsikateri tamkajšnji prebivalci zlahka spoznal, kakšen omalovaževalen odnos so ti fantje gojili do italijanske vojske.

Usodna odločitev

Dnevi lagodnega življenja so hitro minili, ker so jih že v začetku 1942. leta z letali prepeljali v Afriko, in sicer v bližino Tripolija. Skupino, v kateri je bil Ivan, so od tam čez približno 6 mesecev premestili v Bengasi v taborišče, ki je bilo v bistvu eno izmed skladišč streliva za artilerijo. Čeprav niti Ivan niti njegovi rojaki, ki so z njimi delili usodo, niso bili kdovekaj navdušeni nad »afriškim peklom« in niso z navdušenjem sprejeli fizične in psihične napore mnogih vojaških vaj za artilerijske posadke protitankovskih topov, pa jim tega kase, ko so jih poslali v »linijo« na fronto pri El Alameinu, ni bilo žal.

V vojni vihuri so se dogodki vrstili mnogo živahneje, kot jim je lahko sledil razum preprostega človeka. Odločitev skupine približno dvajsetih mož, da bodo pobegnili iz italijanske vojske, je bila ena izmed tistih, ki bi jo Ivan in še trije slovenski fantje ter nekaj Italijanov z arabskim vodnikom na čelu, skorajda plačali s svojimi glavami, ker so Italijani pobeg še do časa opazili in primerno ukrepali. Kljub ostremu medsebojnemu obstreljevanju se jim je uspelo vseeno izmakniti. Vendar so v Maroko prišli le Ivan, arabski vodnik in dva Italijana. V upanju, da bo po svojih močeh sodeloval v boju proti fašističnemu nasilju vsaj na afriških tleh, ker mu ni bila naklonjena usoda, da bi to lahko storil v domovini, se je prijavil v francosko enoto. Francozi so ga predali Angležem in po nekajdnevni zapletih se je Ivan znašel na angleški ladji, ki je zavezniškim enotam prevažala vojaško opremo skozi Gibraltar. Ne le da mu nikoli v življenju niso ugajala majava tla pod nogami, ampak v veliki meri tudi malarija, ki se ga je prav tedaj lotila, je prispevala k temu, da se je znašel v bolnišnici v Aleksandriji. V »domu počitka« je ostal nekaj tednov. Mimogrede so mu za ponesrečenega pilota odvzeli še nekaj malarične krvi, kar jih očitno ni niti malo motilo. Komaj si je malo opomogel, že so ga poslali v Atiro v enoto kraljeve starojugoslovanske vojske. Že po nekaj dneh je navezal stike s tovariši, ki so se opredelili za vstop v NOV. Zaradi strahu da ne bi okužili s svojimi odločitvami še drugih, so upornike s tremi tovornimi avtomobili odpeljali v Geneifo, kjer so si

morali sami urediti tabor v opuščeni vojski. Okrasili so ga s peterokrakimi zvezdami iz rdečega pušavškega peska in jugoslovansko zastavo, ki so jo sešile njihove zavedne rojakinje v Kairu. Na kape so si prišli rdeče petokrake. Ivan se je daleč od doma bojeval skupaj z vsemi tistimi tovariši, ki so si s svojim vedenjem, aktivnim političnim delom in akcijo izbojevali pri zaveznikih pravico do sodelovanja v enotah NOV in se odzvali klicu domovine v času, ko ji je bila pomoč najpotrebnejša. Na tujih, afriških tleh so onemogočili spletke begunski vladi stare Jugoslavije, Angležem pa njihove manipulantske načrte, katerih uresničenje bi sicer imelo dolgoročne posledice. Maja 1944 je Ivan s svojo enoto prišel iz Barija na Vis. Kot borec 5. bataljona srednjega vzhoda in kasneje 1. dalmatinske udarne brigade je bil soudeležen v vseh pomembnejših bojih tja do Trsta. Trdno prepričan, da bo njegovega vojaškega življenja vendarle konec, se je od partizanske uniforme lahko ločil šele v decembru 1945. leta, ko se je iz Makedonije vrnil k ženi Angeli na svojo domačijo. S svojo ljubečo ženo je delal na kmetiji, vse dokler ga bolezen, ki je v največji meri posledica dolgih let vojaščine, ni dokončno priklenila na bolniško posteljo. Prošnjo za uveljavitev statusa vojaškega invalida je v svoji občini skupaj z vsemi potrebnimi dokumenti vložil pri pristojnem organu že leta 1950, vendar je to pravico uspel uveljaviti šele s ponovno prošnjo v 1980. letu. Že dolgo časa mora vsa dela na majhni domačiji opravljati žena Angela. Povrhu vsega pa je na njenih ramenih v celoti tudi oskrba moža, ki se ne more gibati. Čeprav je sama enako slabega zdravja, jima doslej ni uspelo uveljaviti pravice do nadomestila za nego bolnika.

Ne glede na življenjske težave, je Ivan še vedno poln optimizma, še posebno takrat, ko ga obiščejo najbližji prijatelji ali soborci, s katerimi obuja spomine, pa tudi pogovor o vsakdanjih težavah in veselih trenutkih mu ni nikoli tuj. Njegovega neuklonljivega značaja, ki ga oblikujeta čut za odgovornost in pravičnost, ni naglodala dolga življenjska odisejaja, zato še danes nikomur ne ostane rad dolžan, pa četudi za ceno prijateljstva.

Samo Burnik

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurtirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978. Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRASEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektor: redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNICA; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šte. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Doto, Ljubljana, Titova 35